

***Büntetés-végrehajtási Szervezet
Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs
Központja***

Székhely: 2098 Pilisszentkereszt, Pomázi út 6., Tel.:06-26/347-655, e-mail: pilis.uk@bv.gov.hu
Telephely 1.: 7275 Igal, Gábor u. 6., Tel.: 06-82/372-316, e-mail: igal.uk@bv.gov.hu
Telephely 2.: 1108 Budapest., Újhegyi út. 9-11., Tel.: 06-1/261-7011, e-mail: oktatasi.uk@bv.gov.hu

ALAPFOKÚ SZAKISMERETI KÉPZÉS

tananyaga

TANANYAG:

I. Jogi ismeretek

- Az állam és a jog kialakulása
- Büntetőjog
- Büntetés-végrehajtási jog
- A közalkalmazottak jogállása
- Munkajog

II. Munka-, Baleset-, Tűz- és Környezetvédelmi ismeretek

- Munkavédelmi ismeretek
- Tűzvédelmi ismeretek
- Környezetvédelmi ismeretek

III. Bv. ismeretek

- Szolgálati ismeretek
- Biztonsági ismeretek
- Reintegrációs ismeretek
- Pszichológia

I. Jogi ismeretek

AZ ÁLLAM ÉS A JOG KIALAKULÁSA

1. A jog kialakulása

Az emberiség életében az egyén magatartását mindig az adott társadalom együttélési szabályai befolyásolták a kor fejlettségi szintjének megfelelően.

Az állammá szerveződött társadalom a központi irányítás és az irányítás által meghatározott együttélési követelményrendszer - normarendszer - szerint működik.

A norma magatartási szabály, amely a társadalmilag elfogadott magatartási mintákat fogalmazza meg.

1.1. A jog fogalma

A az állam a hatalmi berendezkedésének megfelelően szabályozza a társadalmi, együttélési normákat.

Társadalmi normák:

- vallás
- erkölcs
- együttélési és viselkedési szabályok
- jog

A jog az állami szervek által kibocsátott, olyan magatartási szabályok összessége, amelyeket általános érvényesség jellemez és megtartásuk végső soron az állami szervek által kikényszeríthető. A jogi normát ez a kikényszeríthetőség különbözteti meg más társadalmi normáktól.

A jog az állam által kikényszeríthető, ez különbözteti meg a többi normától. Jogkövetkezmény a be nem tartás.

Általános érvényű, vagyis mindenkire vonatkozik.

1.2. A jogrendszer és tagozódása

Az állam által meghatározott magatartási szabályokat jogszabályoknak, összességüket jognak vagy jogi normarendszernek nevezzük.

A jogrendszer egy adott időpontban, egy adott államban hatályban lévő jogszabályok összessége.

1.3. Az érvényesség és hatályosság

Az érvényességnek feltétele van:

- az arra feljogosított jogalkotó szervezet alkossa meg az adott jogi normát,
- a feljogosított szervezet az előírt eljárási szabályoknak megfelelően alkossa meg a jogi normát,
- a jogi normát az előírásoknak megfelelően hirdessék ki.

Csak érvényes jogszabály lehet hatályos.

A hatálynak négy formáját különböztetjük meg: időbeli, területi, személyi, tárgyi hatály.

- Időbeli hatály: azt az időbeli intervallumot jelöli, amelyben az adott norma alkalmazandó.
- Területi hatály: meghatározza azt a földrajzilag körülhatárolható területet, ahol a norma alkalmazandó. (A Magyarországon megalkotott törvények esetében Magyarország területén, az uniós jogszabályokat az Európai Unió területén.)
- Személyi hatály: a jogalanyok azon körét rögzíti, akikre nézve a norma jogokat, kötelezettségeket tartalmaz. (Bv. Kódex)
- Tárgyi hatály: azon jogviszonyokat jelenti, amelyeket az adott jogi norma átfog.

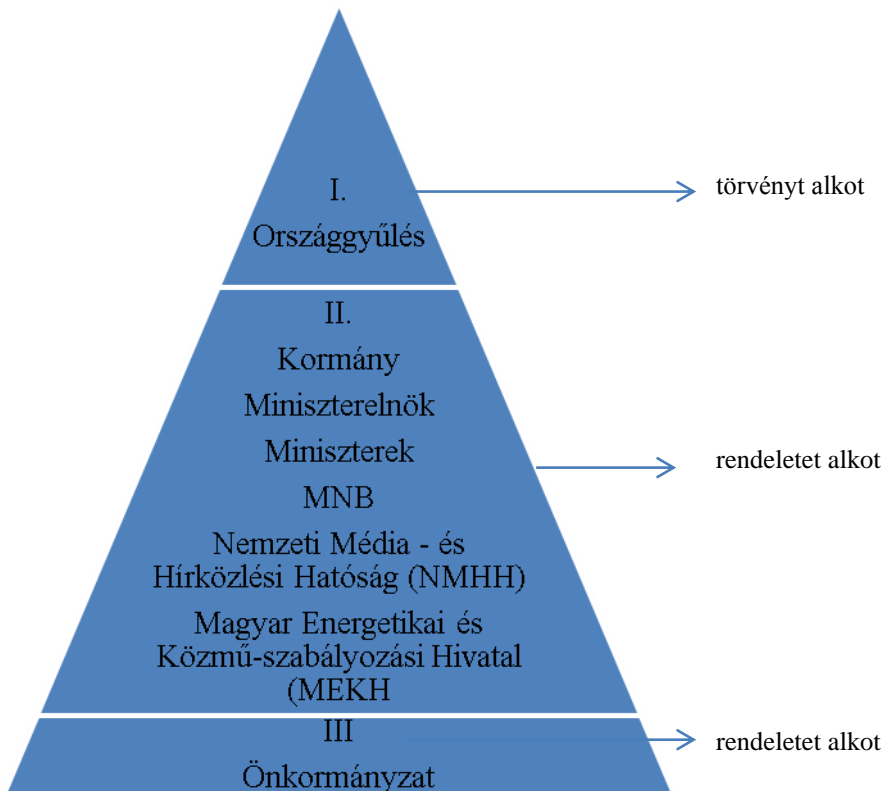
A jogág az azonos nemű társadalmi viszonyokat azonos módszerrel szabályozó jogi normák összessége, amelyek a többitől elválaszthatók.

Jogág például: a polgári jog, a családjog, a munkajog, a büntetőjog.

A büntető jog nem szabályozza a társadalmi viszonyokat, a más jogág által szabályozott társadalmi viszonyokat védi.

2. Jogalkotás és jogalkalmazás

A jogalkotásra vonatkozó szabályokat az 2010. évi CXXX. törvény határozza meg. **A jogalkotó szervezet és az általuk alkotható jogszabályokat az Alaptörvény tartalmazza.**

A I. és II. kategóriába tartozó jogalkotói szervek által alkotott jogszabályok általános érvényűek és hatályúak.

E rangsornak megfelelően az alacsonyabb szintű jogszabály nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal, és egyik sem lehet ellentétes Magyarország Alaptörvényévé. Ezt nevezzük **a jogforrások hierarchiájának**.

A jogszabályok jogalkalmazó szervek útján érvényesülnek.

Ezek a büntető-igazságszolgáltatás területén a következők:

- **nyomozó hatóságok, (rendőrség, NAV, Ügyészség)**
- **ügyészségek,**
- **bíróságok,**
- **büntetés-végrehajtási szervezet.**

A BÜNTETŐJOG

1. A büntetőjogról

A büntetőjogra - mint jogágra - ellentétben a többi jogággal az a jellemző, hogy a társadalmi viszonyokat közvetlenül nem szabályozza. A büntetőjog a más jogágak által szabályozott társadalmi viszonyokat védelmezi. Ezt tekintjük a büntetőjog feladatának.

A büntetőjog tágabb értelemben magába foglalja:

- **az anyagi büntetőjogot,**
- **a büntetőeljárás jogot,** valamint
- **a büntetés-végrehajtási jogot.**

Szűkebb értelemben büntetőjogon csak az **anyagi büntetőjogot**, vagyis a Büntető Törvénykönyvet értjük.

A **büntetőeljárás jog** meghatározza a büntetőeljárás feltételeit, az eljárásban résztvevő állampolgárok jogait és kötelességeit, továbbá az eljárásra jogosult szervek működését, az eljárás módját, formáit.

A **büntetés-végrehajtási jog** a büntetőeljárás során jogerős ítéletben kiszabott jogkövetkezmény végrehajtását határozza meg.

2. A büntetőjog fogalma

A büntetőjog azoknak a jogszabályoknak az összessége, amelyek meghatározzák, hogy mely emberi magatartások minősülnek bűncselekménynek, valamint azt, hogy e bűncselekmények elkövetőivel szemben milyen jogkövetkezményeket lehet alkalmazni.

A büntetőjog mindig csak utólag tud reagálni a társadalmi viszonyok változásaira. (Pl., amíg a számítógépek alkalmazása nem vált általánossá és ahhoz kapcsolódó bűncselekmények nem történtek, addig a jogalkotó nem minősíthette bűncselekménynek a számítógépes csalást)

3. A büntetőjog forrásai

Jogforrás a törvényhozó akaratának meghatározott módon és formában való kifejezése.

A büntetőjogban csak törvény lehet jogforrás!

Hatályos büntetőjogunk fontosabb jogforrásai:

- a 2012. évi C. törvény A Büntető Törvénykönyvről,
- az 1998. évi XIX. törvény A büntetőeljárásról,
- a 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról (Bv. Kódex).

4. A Büntető Törvénykönyv

A Btk. két-évszázados fejlődésének eredményeképpen **Általános, Különös és Záró Részre tagozódik.**

Az **általános** részi rendelkezések a törvényesség elvét, a joghatóságára vonatkozó rendelkezéseket, a büntetőjogi felelősség feltételeit, módozataira, a bűncselekmény fogalmát, a büntethetőség általános feltételeit, a kiszabható büntetéseket és intézkedéseket, valamint a fiatalkorúakra és a katonákra vonatkozó eltérő sajátosságokat tartalmazzák, a.

A **különös** részi rendelkezések meghatározzák az egyes bűncselekmények törvényi tényállásait.

A **záró** rész az értelmező rendelkezéseket és a hatályba lépésre vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza.

A BÜNTETŐ TÖRVÉNYKÖNYV

1. A bűncselekmény

1.1. A bűncselekmény fogalma

A bűncselekmény fogalma a büntetőjog egyik központi eleme.

A hatályos Btk. a bűncselekményt a következő képen határozza meg:

„4. § (1) Bűncselekmény az a szándékosan vagy - ha e törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli - gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre e törvény büntetés kiszabását rendeli.”

Az idézett rendelkezésből megállapítható, hogy a jogalkotó a bűncselekményt a következő fogalmi elemekkel írja le:

- **cselekmény** (tevés vagy mulasztás; tevés pl lopás; mulasztás pl segítségnyújtás elmulasztása, tartás- feljelentés elmulasztása, cserbenhagyás)
- **társadalomra veszélyesség** (az a tevés vagy mulasztás, mely Magyarország Alaptörvényében meghatározott állami, társadalmi, gazdasági rendet, valamint mások személyét vagy jogait sérti, veszélyezteti)
- **büntetendőség** (amire a törvény büntetés kiszabást rendeli)
- **bűnösség - szándékosan vagy gondatlanságból elkövetett cselekmény** (bizonyított, hogy a bűncselekményt a vádlott követte el)

1.2. A bűnösség

A bűnösség az általános törvényi tényállás szükséges eleme.

A Btk. A bűnösség két alakját szabályozza, a **szándékosság** és a **gondatlanság**.

1.2.1. A szándékosság

A Btk. 7.§.-a szerint:

„7. § Szándékosan követi el a bűncselekményt, aki cselekményének következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik.”

A szándékosságot érzelmi és értelmi (tudati) oldalra bontva vizsgáljuk a szándékosság két formája között tesz különbséget:

- **az egyenes szándék és**
- **az eshetőleges szándék.**

A szándékosság fogalmilag súlyosabb alakzatával, egyenes szándékkal követi el a bűncselekményt, aki magatartásának következményeit látja és kívánja, pl. testi sértés.

A szándékosság fogalmilag enyhébb alakzatával, eshetőleges szándékkal követi el a bűncselekményt, aki tudja, hogy magatartása következtében társadalomra veszélyes, vagy nagyobb fokban veszélyes következmények is beállhatnak - e következményeket nem kívánja -, de bekövetkezésükbe belenyugszik, velük szemben közömbös, pl. életveszélyt okozó testi sértés.

1. 2.2. A gondatlanság

A Btk. 8 .§.-a szerint:

„Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja cselekményének lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, vagy cselekménye lehetséges következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.”

A gondatlanság a bűnösség enyhébb alakzata.

Az idézett törvényi rendelkezés alapján a gondatlanságnak két fajtáját különböztetjük meg:

- **a tudatos gondatlanságot és**
- **a hanyag gondatlanságot.**

A tudatos gondatlanság magában foglalja a magatartás lehetséges következményeinek előrelátását, illetve az e következmények elmaradásához fűződő könnyelmű bizakodást. Tudatos gondatlanság esetén az elkövető magatartásának lehetséges következményeit látja, de bízik azok elmaradásában pl fegyverkezelés szabályainak be nem tartása.

Hanyag gondatlanság esetén nem látja előre magatartása lehetséges következményeit, ezekhez nem is tud érzelmileg viszonyulni. Ami nem jut eszünkbe, azt nem kívánhatjuk, nem nyugodhatunk bele. Hanyag gondatlanság esetén az elkövető bűnössége abban áll, hogy a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja magatartása során pl. pálinkás üvegben permetszert tart, nem címkézi fel, és az valaki megissza.

1.3. A bűncselekmény fajtái

A bűncselekményeket súlyuk - társadalomra való veszélyességük - szerint differenciálhatjuk. A Btk. büntetteket és vétségeket különböztet meg.

A Btk. 5.§-a szerint:

5.§"(1) A bűncselekmény büntett vagy vétség. Büntett az a szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre a törvény kétévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli, minden más bűncselekmény vétség."

1. 4. A szándékos bűncselekmény megvalósulási szakaszai

A szándékos bűncselekmények kifejlődésének folyamata a következő szakaszokra bontható:

- **a szándék kialakulása,**
- **az előkészület,**
- **a kísérlet és**
- **a befejezett bűncselekmény.**

A gondatlan bűncselekmények kizárólag befejezett bűncselekményként léteznek, tehát nincsenek megvalósulási szakaszai.

1. 4.1. A szándék kialakulása

A szándék tudati jelenség. Annyit jelent, hogy az elkövető tudatában megjelenik a tanúsítandó magatartás, annak következményei, s ezeket kívánja.

A szándék azonban önmagában nem lehet bűncselekmény, amíg a külvilágban nem realizálódik valamilyen magatartás formájában.

1. 4. 2. Az előkészület

A Btk. 11.§ (1) bekezdése szerint:

"(1) Ha e törvény külön elrendeli, előkészület miatt büntetendő, aki a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik vagy a közös elkövetésben megállapodik."

A szándék kialakulását követően a bűncselekmény megvalósulásának második szakasza. A bűncselekmény ezzel jelenik meg a külvilágban, büntetőjogilag értékelhető magatartás formájában.

Pl.: ha valaki az emberölést úgy készíti elő, hogy fegyvert vagy mérget nem legálisan szerzi be, így elköveti a visszaélés lőfegyverrel vagy visszaélés méreggel bűncselekményt.

1. 4. 3. A kísérlet

A Btk. 10.§ (1) bekezdése szerint:

"Kísérlet miatt büntetendő, aki a szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdi, de nem fejezi be."

E szerint a kísérlet a szándékos bűncselekmény elkövetésének megkezdésével veszi kezdetét.

Aktív magatartással megvalósított bűncselekményeknél (pl. a lopásnál) az elvétel. Ez annyit jelent, hogy a tettes a lopásnál megkezdi azt a magatartást, amellyel az eredeti birtokos hatalmi köréből a dolgot kivonja.

Azoknál a bűncselekményeknél, amelyeknél tényállási elem az erőszakkal vagy fenyegetéssel történő elkövetés, a bűncselekmény az erőszak alkalmazásával, illetve a fenyegetés megkezdésével kísérleti szakaszba kerül (pl. a zsarolás).

A Btk. 10.§ (2) bekezdése szerint:

"A kísérletre a befejezett bűncselekmény büntetési tételét kell alkalmazni."

A Btk. a kísérleti szakaszban maradó bűncselekményekre nem határoz meg önálló büntetési tételeket, hanem a befejezett bűncselekmény büntetési tételének keretei alkalmazandók a kísérletre is. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a kísérletet feltétlenül úgy kell büntetni, mint a befejezett bűncselekményeket.

1. 4. 4. A befejezett bűncselekmény

A bűncselekmény teljes megvalósulását, a Különös Részben megfogalmazott törvényi tényállás teljes kimerítését nevezzük befejezett bűncselekménynek.

2. A bűncselekmény alanya

Minden bűncselekmény szükségszerű eleme az alany. Alanynak nevezzük azt az elkövetőt, akit a bűncselekmény megvalósítása miatt felelősségre lehet vonni. **Alany tehát a büntethető elkövető.**

2.1. Az alannyá válás feltételei – általános alany

Bűncselekmény alanya (tettese és részese) csak:

- **a bűncselekmény elkövetésekor a 12. életévét betöltött**
- **legalább korlátozott beszámítási képességgel rendelkező, (felismerési és cselekvési képesség) ha az elkövető az elkövetéskor rendelkezik a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátási képességgel**
- **természetes személy (élő ember) lehet.**

A Btk 16. §-a szerint:

„Nem büntethető, aki a büntetendő cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, kivéve az emberölés, az erős felindulásból elkövetett emberölés, a testi sértés, a rablás és a kifosztás elkövetőjét, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte és az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.”

A Btk 105. §-a szerint:

„Fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetéskor 12. életévét már betöltötte, de a 18. életévét még nem.”

A fentiek alapján a főszabály az, hogy a fiatalkorú az az elkövető, aki a 14. életévét már betöltötte, de a 18. életévét még nem. Emellett azonban a 12. életévét betöltött, de 14. életévét még el nem ért bűnelkövető büntetőjogi felelősségre vonásának feltételeit is megteremti a törvényt, ennek egyik feltétele az, hogy az általa elkövetett cselekmény a 16. §-ban megjelölt bűncselekmények valamelyikét valósítsa meg, másik pedig az, hogy rendelkezék a bűncselekmény elkövetéséhez szükséges belátással.

A belátási képességnek két egymást feltételező eleme van:

- **a felismerési és**
- **az akaratí képesség.**

Beszámítási képességgel rendelkezik az, aki képes arra, hogy a felismeréséhez viszonyítva akaratának megfelelő magatartást tanúsítson, **legalább korlátozott beszámítási képességgel rendelkezett az elkövetési magatartás tanúsításakor.**

A bűncselekmény elkövetője jogi személy nem lehet. A beszámítási képesség emberi, személyhez kötött képesség.

2.2. A speciális alany

A Btk. **Különös Része** a tettesre utalva többnyire az, "aki" kifejezést használja, amellyel egyben azt is jelzi, hogy az ilyen bűncselekmény tettese bárki lehet, aki megfelel az általános alannyá válás feltételeinek. **Vannak olyan bűncselekmények is, amelyek tettese csak olyan személy lehet, aki az általános alannyá válás feltételein túl további követelményeknek, egyéb ismérveknek is megfelel. Az ilyen személyt speciális alannak nevezük.**

A speciális alanyiságot megállapító többletismérvek a következők lehetnek:

- állampolgárság (pl. hazaárulás),
- foglalkozás (pl. foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés),
- állás-hivatás (pl. bántalmazás hivatalos eljárásban), fokozott büntetőjogi védelem és felelősség
- állapot (pl. fogolyszökés, fogolyzandulás)
- elkövető neme (az újszülött megölése az emberölés minősített esete, melyet csak az anya követhet el).

2.2.1. Hivatali bűncselekmények

A hivatali bűncselekmények, illetve a hivatalos személy elleni bűncselekmények egyik legfontosabb speciális ismérve, hogy ezek alanya, illetve passzív alanya csak hivatalos személy lehet.

A büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos szolgálati viszonyban lévő tagjai tevékenységük jellegére tekintet nélkül hivatalos személynek minősülnek. A közalkalmazotti jogviszonyban állók közül azok minősülnek hivatalos személynek, akiknek a tevékenysége a fogvatartottakkal való foglalkozáshoz közvetlenül kapcsolódik.

Amennyiben a fogvatartott foglalkoztatási külső munkáltatónál történik, az őt feladatokkal ellátó és munkáját irányító "külső személy" nem minősül hivatalos személynek.

Bántalmazás hivatalos eljárásban

A Btk. 301.§-a szerint:

301. § (1) Az a hivatalos személy, aki eljárása során más tetteleg bántalmaz, bűntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Elkövetési magatartás a tetteges bántalmazás.

A bántalmazás általában olyan követlen ráhatás más testére, ami fájdalom okozására, esetleg a becsület csorbítására irányul. Ilyen lehet az ütés puszta kézzel, a kisebb erejű rúgás.

A tetteges bántalmazás csak akkor tényállásszerű, ha a vétséget az elkövető jogszerű hivatali eljárása során követi el, viszont az elkövető eljárása jogszerűtlen, akkor a hivatali visszaélés bűntettét valósítja meg.

Például: a körletfelügyelő a szabadlevegőn tartózkodásról a körletre visszavonuló fogva- tartottat a ruházatának átvizsgálása közben pofon vágja.

Jogellenes fogvatartás

A Btk. 304.§-a szerint:

304. § (1) Az a hivatalos személy, aki eljárása során más személyi szabadságától jogellenesen megfoszt, bűntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a jogellenes fogvatartást

a) aljas indokból vagy célból,

b) a sértett sanyargatásával vagy

c) súlyos következményt okozva

követik el.

A bűntett megvalósul, ha a hivatalos személy a passzív alanyt jogellenesen elfogja, a hatóság hivatalos helyiségébe kíséri, őrizetbe veszi, előzetes letartóztatásba helyezi, vagy őrizet alatt tartja, például: a jogszerű őrizetbe vétel, előzetes letartóztatás, szabadságvesztés időtartamának letelte utáni fogvatartás, stb.

Amennyiben a jogellenes fogvatartás gondatlanságból történik (például: a szabadságvesztésre ítélt büntetését kitöltötte, de téves adminisztráció miatt nem szabadítják), úgy fegyelmi felelősségre vonásnak van helye.

A hivatali visszaélés

A Btk. 305.§-a szerint:

305. § Az a hivatalos személy, aki azért, hogy jogtalan hátrányt okozzon vagy jogtalan előnyt szerezzen

- a) hivatali kötelességét megszegi,**
 - b) hivatali hatáskörét túllépi, vagy**
 - c) hivatali helyzetével egyébként visszaél,**
- büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.**

A hivatalos személyek hivatali kötelességük jogszerű teljesítése során fokozott felelősséggel, az állampolgárokhoz viszonyítva. E jogok birtokában törvényes tevékenységük során a jogszabályok előírásainak betartását kényszer útján is biztosíthatják.

A hivatali kötelesség mindig olyan jogi kötelesség, amely meghatározza, hogy a hivatalos személy mit tegyen, mire jogosult, illetve milyen magatartástól kell tartózkodnia.

A hivatali visszaélés tettesi minőségben csak hivatalos személy lehet.

A bűncselekmény csak akkor valósul meg, ha a hivatalos személy az elkövetési magatartásokat azért tanúsítja, hogy ezzel másnak jogtalan hátrányt okozzon, illetve magának vagy másnak jogtalan előnyt szerezzen.

2.2.2. A hivatalos személy elleni bűncselekmények

A többlet kötelezettségek mellett többlet jogosultságok illetik meg az államapparátusban dolgozókat.

Hivatalos személy elleni erőszak

A Btk. 310.§-a szerint:

310. § (1) Aki hivatalos vagy külföldi hivatalos személyt

- a) jogszerű eljárásában erőszakkal vagy fenyegetéssel akadályoz,**
 - b) jogszerű eljárásában erőszakkal vagy fenyegetéssel intézkedésre kényszerít, vagy**
 - c) eljárása alatt, illetve emiatt bántalmaz,**
- büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.**

A hivatalos személy akadályozásának az olyan magatartást tekintjük, amely a jogszerű eljárás megkezdését, folytatását vagy befejezését gátolja, nehezíti. (Például: a fogvatartott nem hajlandó

alávetni magát a motozásnak, és megfenyegeti a körletfelügyelőt, hogy amennyiben egy ujjal is hozzáér kinyomja a szemét.)

A hivatalos személy intézkedésre kényszerítéséről akkor beszélhetünk, ha az erőszak vagy fenyegetés alkalmas arra, hogy a sértett az elkövető akaratának megfelelő magatartást tanúsítva. (Például: a fogvatartott fenyegetéssel arra kényszeríti az intézet parancsnokát, hogy a büntetés-félbeszakítását engedélyezze.)

A hivatalos személy eljárása alatti vagy eljárása miatt történő bántalmazása. Bántalmazásról itt akkor beszélünk, ha az elkövető a passzív alany testét erőszakosan, durván érinti. (Például: a zárka biztonsági ellenőrzését végző körletfelügyelőt a fogvatartott megrugja.)

2.2.3. Az igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények

Fogolyszökés

A Btk. 283.§-a szerint

„283. § (1) Aki a büntetőeljárás alatt, illetve a szabadságvesztés vagy az elzárás végrehajtása során a hatóság őrizetéből megszökik, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Szökésnek kell tekinteni a fogoly minden olyan tevékenységét, amely arra irányul, hogy a hatósági őrizet alól időlegesen vagy véglegesen kivonja magát oly módon, hogy a kényszertartózkodásra kijelölt helyet engedély nélkül elhagyja.

A bűncselekmény akkor befejezett, amikor a fogoly - akár rövid időre is - kikerül a hatóság őrizetéből. A kívánt eredmény elmaradása kísérletet valósít meg. Így például kísérleti szakaszba jut a cselekmény, ha mezőgazdasági munkahelyen az elítélt azért rejtőzik el, hogy megszökjön, de a keresésére indulók megtalálják.

A fogolyszökés alanya tettesként csak a büntető eljárás vagy a büntetés-végrehajtás hatálya alatt álló személy lehet.

Alanya:

- őrizetbe vett személy
- szabadságvesztét töltő személy
- előzetesen letartóztatott személy
- házi őrizetben lévő személy
- lakhelyelhagyási tilalom alatt álló személy
- bűncselekmény miatti elzárást töltő személy

Szabálysértési elzárást töltő személy, kényszergyógykezelt személy és a javítóintézeti nevelésre ítélt személy **nem alanya a fogolyszökésnek!!!!**

Fogolyzandulás

A Btk. 284.§-a szerint

284. § (1) Az a fogvatartott, aki más fogvatartottakkal együtt a fogvatartás rendjét súlyosan veszélyeztető, nyílt ellenszegülésben részt vesz, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Az elkövetési magatartása a **fogvatartás rendjét** súlyosan veszélyeztető, nyílt ellenszegülés. A nyílt ellenszegülés a fogvatartás rendjével való szembehelyezkedésnek bármely aktív vagy passzív formája lehet, vagyis mind tevéssel, mind pedig mulasztással is elkövethető.

Így például: a biztonsági felügyelők lefegyverzése, a körletfelügyelők bezárása, az intézet valamelyik helyiségének vagy részének hatalomba kerítése, a berendezési tárgyak elpusztítása, megrongálása, stb., de megvalósulhat az utasítások végrehajtásának súlyos veszélyt előidéző megtagadásával (például: éhségstrájkjal) is.

Az elkövetés módja a nyílt ellenszegülés. Az **ellenszegülés akkor "nyílt", ha kifejezett, határozott és mások által felismerhető.** Ez nem azt jelenti, hogy az elkövetésnek nyilvánosnak kell lenni (azaz több személy jelenlétében kell végrehajtani), hanem azt, hogy a cselekmény mások (fogolytársai, a felügyelet tagjai) által észlelhető, felismerhető. Pl. a rossz minőségű munka, vagy a munka el nem végzése önmagában a nyílt ellenszegülés megállapítását nem alapozza meg.

A cselekmény akkor tényállásszerű, ha a nyílt ellenszegülés a büntetés-végrehajtási intézet szabályszerű működése, rendje, fegyelme, a munkáltatás természete, ideje, utasítások, szabályok, stb. ellen irányul. Nem valósul meg azonban akkor, ha a foglyok valamilyen törvényt sértő intézkedés (például indokolatlan étkezéselvonás, vagy az élelem rossz minősége) ellen lázadoznak, tiltakoznak.

A fogolyzandulás bűncselekményének alanya tettesi minőségben csak fogoly lehet, tényállásszerűségének feltétele legalább három fogoly együttes fellépése.

Alanya:

- őrizetbe vett személy
- szabadságvesztét töltő személy
- előzetesen letartóztatott személy
- bűncselekmény miatti elzárást töltő személy
- szabálysértési elzárást töltő személy
- idegenrendészeti őrizetet bv szernél (vagy rendőrségi fogdán tölt)

2.2.4. A korrupciós bűncselekmények

Hivatali vesztegetés

A Btk. 293.§-a szerint

293. § (1) Aki hivatalos személyt a működésével kapcsolatban neki vagy rá tekintettel másnak adott vagy ígért előnnyel befolyásolni törekszik, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A bűncselekmény elkövetési magatartása az előny adása vagy az előny ígérese.

Megállapítható az elkövető bűnössége akkor is, ha az előnyt nem a hivatalos személynek, hanem reá tekintettel másnak adja vagy ígéri. Pl. a fogvatartott hozzátartozójától valaki pénzt fogad el azért, hogy másik zárkába helyezze a fogvatartottat.

Hivatali vesztegetés elfogadása

A Btk. 294.§-a szerint:

294. § (1) Az a hivatalos személy, aki a működésével kapcsolatban előnyt kér, az előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja, illetve a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Az alanyi oldalt tekintve a bűncselekmény csak szándékosan követhető el. Pl a felügyelő pénzt kér azért, hogy a fogvatartottat másik zárkába helyezze.

2.3. A bűncselekmény elkövetői

Elkövetők: a tettesek és részesek.

A Btk. 12.§-a szerint:

„Elkövető a tettes, a közvetett tettes és a társtettes (a továbbiakban együtt: tettesek), valamint a felbujtó és a bűnsegéd (a továbbiakban együtt: részesek)”

2.3. 1. A tettesség

A tettesek képezik a társadalomra nagyobb veszélyességet jelentő kört, hiszen ők azok, akik a bűncselekmény törvényi tényállását megvalósítják. Tettesi magatartás hiányában bűncselekmény nem jöhet létre.

A Btk. a tettesek három csoportját határozza meg, úgymint az önálló tettes, a társtettes, és a közvetett tettes.

2.3.1.1. A tettes (önálló tettes)

A Btk. 13.§ (1) bekezdése szerint:

"Tettes az, aki a bűncselekmény törvényi tényállását megvalósítja."

Az önálló tettesség a leggyakrabban megvalósuló tettesi minőség. Gondatlan bűncselekményeknél az egyetlen tettesi minőség az önálló tettesség.

Az önálló tettes a bűncselekmény törvényi tényállását - egészben vagy részben - maga valósítja meg.

2.3.1.2. A közvetett tettesség

a Btk 13.§ (2)bekezdése értelmében

„(2) Közvetett tettes az, aki a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását e cselekményért gyermekkor, kóros elmeállapot kényszer vagy fenyegetés miatt nem büntethető, illetve tévedésben levő személy felhasználásával valósítja meg.”

A közvetett tettes olyan személyt használ fel a szándékos bűncselekmény tárgyi tényállási elemeinek a megvalósítására, aki e szándékos bűncselekmény miatt azért nem vonható felelősségre, mert nála hiányoznak az elkövetővé váláshoz szükséges alanyi feltételek. Pl. a cselekményért gyermekkor, kóros elmeállapot, erőszak, fenyegetés miatt nem büntethető, vagy tévedésben levő személy felhasználásával valósítja meg.

2.3.1.3. A társtettesség

A Btk. 13.§ (3) bekezdése szerint:

"Társtettesek azok, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását egymás tevékenységéről tudva, közösen valósítják meg."

Társtettességről akkor beszélünk, ha legalább két, büntetőjogilag felelősségre vonható személy vesz részt az elkövetésben oly módon, hogy a bűncselekményt:

- **közösen** és
- **szándékegységben** valósítják meg.

2.3. 2. A részesség

Részeseknek azokat az elkövetőket nevezzük, akik tényálláson kívüli magatartás tanúsításával vesznek részt a bűncselekmény megvalósításában.

A részések: a felbujtó és bűnsegéd

2.3.2.1 A felbujtó

A Btk. 14.§ (1) szerint:

" Felbujtó az, aki más bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír."

A felbujtó elkövetési magatartását a törvény a "rábír" kifejezéssel határozza meg. A rábírás megvalósulhat rábeszélés, meggyőzés, különféle előnyök, jutalom kilátásba helyezésével.

Bármilyen konkrét formában valósul is meg a rábírás, tartalmilag azt jelenti, hogy:

- kialakítja a tettesben a bűncselekmény elkövetésének szándékát, vagy
- a formálódó tettesi szándék végleges kialakulásához a döntő indító okot szolgáltatja.

pl.: az örökös a végrendelet hamisítására bírja rá az ügyvédet pénz ellenében.

2.3.2.2. A bűnsegéd

A Btk. 14.§ (2) bekezdése szerint:

"Bűnsegéd az, aki bűncselekmény elkövetéséhez másnak szándékosan segítséget nyújt."

A bűnsegéd elkövetési magatartása szándékos segítségnyújtás a bűncselekmény elkövetéséhez. A bűnsegéd nem vesz részt a bűncselekmény elkövetésében, az elkövetési magatartás megvalósításában, csak megkönnyíti, előmozdítja a tettes cselekményét.

A segítségnyújtás kétféle formában nyilvánulhat meg:

- a **fizikai** és a
- **pszichikai** bűnsegély.

A **fizikai** bűnsegély az elkövetéshez nyújtott tárgyi, fizikai segítség. A fizikai bűnsegély általában aktív magatartást feltételez, de történhet mulasztással is (például: az üzletvezető a tettessel megbeszélve a lopás megkönnyítése érdekében nyitva hagyja a raktár ajtót.)

A **pszichikai** segítségnyújtás lényegét tekintve hasonló a felbujtáshoz. A pszichikai bűnsegéd szándékerősítő hatást fejt ki a tettesre. Ez megnyilvánulhat tanácsadásban, bátorításban, a bűncselekmény utáni segítségnyújtás előzetes megígérésében, pl milyen mérget használjon az emberöléshez.

3. A büntethetőségi akadályok

A büntethetőségi akadályokat, amelyeknek megléte esetén a törvényi tényállást megvalósító személyt nem lehet büntetőjogi felelősségre vonni.

Tekintettel arra, hogy a büntethetőségi akadályok jogi természete különböző, a törvény két csoportra osztja ezeket:

- a büntethetőséget kizáró és
- a büntethetőséget megszüntető okokra.

Az első csoportba sorolja azokat a körülményeket, amelyek jelentkezése esetén az elkövető cselekménye csak látszólag meríti ki valamely bűncselekmény törvényi tényállását. Ilyenkor ugyanis már a cselekmény megvalósításának pillanatában hiányzik a bűncselekmény fogalmi ismérveinek valamelyike.

A második csoportot, a büntethetőséget megszüntető okok alkotják. Ezeknél az elkövető cselekménye bűncselekménynek minősül, az elkövető azonban mégsem büntethető, mivel a büntethetőséget megszüntető okok az eredetileg létezett büntethetőséget utólag megszüntetik.

4. A szankciórendszer

A hatályos Btk. szankciórendszere dualista jellegű, büntetéseket és intézkedéseket tartalmaz.

A büntetés célja a Btk. 79.§-a szerint:

"A büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el."

A büntetés a bűncselekmény elkövetése miatt a törvényben meghatározott joghátrány.

A **büntetések** - alkalmazása elsősorban az elkövetett cselekmény súlyához és az elkövető bűnösségének fokához igazodik.

4.1. A büntetések

A BTK szerint:

„33. § (1) Büntetések

a) a szabadságvesztés,

b) az elzárás,

c) a közérdekű munka,

d) a pénzbüntetés,

e) a foglalkozástól eltiltás,

f) a járművezetéstől eltiltás,

g) a kitiltás,

h) a sportrendezvények látogatásától való eltiltás,

i) a kiutasítás.

(2) Mellékbüntetés a közügyektől eltiltás.

4.1.1. A szabadságvesztés

A törvény a szabadságvesztés két változatát szabályozza:

- az **életfogytig** tartó és
- a **határozott ideig** tartó szabadságvesztést.

A BTK. 35. és 36. szakaszai szerint:

„35. § (1) Ha a bíróság szabadságvesztést szab ki, annak végrehajtását fogházban, börtönben vagy fegyházban rendeli végrehajtani.”

„36. § A határozott ideig tartó szabadságvesztés legrövidebb tartama három hónap, leghosszabb tartama húsz év; bünszervezetben, különös vagy többszörös visszaesőként történő elkövetés, illetve halmazati vagy összbüntetés esetén huszonöt év.”

Életfogytig tartó szabadságvesztés azzal szemben szabható ki, aki a bűncselekmény elkövetésekor a huszadik életévét betöltötte.

A határozott ideig tartó szabadságvesztés legrövidebb időtartamát a törvény három hónapban állapítja meg, leghosszabb időtartamát pedig húsz évben. **Bűnszervezetben, különös vagy többszörös visszaesőként történő elkövetés, illetve halmazati vagy összbüntetés esetén huszonöt évben.**

A Btk. Különös Része a szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmények esetén meghatározza azt a büntetési tételkeretet, amelyen belül a jogalkalmazó a szükséges mértékű büntetést kiszabhatja.

A szabadságvesztés **fegyház, börtön, fogház** fokozatban kerül végrehajtásra.

A feltételes szabadságra bocsátás a határozott ideig tartó szabadságvesztés esetén

2014. július 1-jét megelőzően (az új BTK hatályba lépése előtt) hozott ítéletek esetén az 1978. évi IV. törvény értelmében (rég BTK) az alábbi szabályt kell alkalmazni:

„47. § (1) A bíróság a határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítélt feltételes szabadságra bocsátja, ha – különösen a büntetés végrehajtása alatt tanúsított kifogástalan magatartására és arra a készségére tekintettel, hogy törvénytisztelő életmódot fog folytatni – alaposan feltehető, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető.

(2) Feltételes szabadságra bocsátásnak csak akkor van helye, ha az elítélt
– fegyházban végrehajtandó büntetésének legalább négyötöd részét,
– börtönben végrehajtandó büntetésének legalább háromnegyed részét,
– fogházban végrehajtandó büntetésének legalább kétharmad részét
kitöltötte.”

(3) Három évet meg nem haladó szabadságvesztés kiszabása esetén – különös méltánylást érdemlő esetben – a bíróság ítéletében akként rendelkezhet, hogy az elítélt a büntetése fele részének letöltése után feltételes szabadságra bocsátható. Ez a rendelkezés nem alkalmazható, ha az elítélt többszörös visszaeső.

2014. július 1-jét követően (az új BTK hatályba lépése) az alábbi szabályokat kell alkalmazni:

„38. § (1) Határozott ideig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a bíróság az ítéletében megállapítja a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, vagy - a (4) bekezdésben meghatározott esetekben - azt, hogy a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége kizárt.”

Feltételes szabadságra bocsátásnak csak akkor van helye, ha a feltételes szabadságra bocsátást lehetősége nem kizárt annak legkorábbi időpontja:

- **a büntetés 2/3-ad,**
 - **visszaeső esetén 3/4-ed,**
- részének kitöltését követő nap, de legalább három hónap.**

Öt évet meg nem haladó szabadságvesztés kiszabása esetén - különös méltánylást érdemlő esetben - a bíróság ítéletében rendelkezhet úgy, hogy az elítélt a büntetése fele részének letöltése után feltételes szabadságra bocsátható. Ez a rendelkezés nem alkalmazható, ha az elítélt többszörös visszaeső.

Határozott ideig tartó szabadságvesztés esetén a feltételes szabadság tartama azonos a szabadságvesztés hátralevő részével, de legalább egy év.

A feltételes szabadságra bocsátást kizáró okok:

- a többszörös visszaeső, ha a szabadságvesztést fegyház fokozatban kell végrehajtani,
- az erőszakos többszörös visszaeső,
- aki a bűncselekményt bünszervezetben követte el,
- akit olyan szándékos bűncselekmény miatt ítéltek szabadságvesztésre, amelyet korábbi, határozott ideig tartó végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltése után, a végrehajtás befejezése vagy a végrehajthatóság megszűnése előtt követett el,
- aki a szabadságvesztés letöltését a felhívásban megjelölt időpontban nem kezdte meg.

Feltételes szabadságra bocsátás életfogytig tartó szabadságvesztés esetén

„42. § Életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a bíróság az ítéletében meghatározza a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, vagy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizárja.

43. § (1) Ha a bíróság életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét nem zárja ki, annak legkorábbi időpontját legalább huszonöt, legfeljebb negyven évben állapítja meg. A feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját években kell meghatározni.

(2) Életfogytig tartó szabadságvesztés esetén a feltételes szabadság tartama legalább tizenöt év.”

4.2. Az intézkedések

A bűncselekmények büntetőjogi következményeinek külön csoportját alkotó intézkedések jelentősen eltérnek a büntetésektől céljaikban és alkalmazási elveikben egyaránt.

A BTK. 63.§ (1) bekezdése sorolja fel az egyes intézkedési nemeket. E szerint:

- a) a megrovás,*
- b) a próbára bocsátás,*
- c) a jóvátételi munka,*
- d) a pártfogó felügyelet,*
- e) az elkobzás,*
- f) a vagyonelkobzás,*
- g) az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele,*
- h) a kényszergyógykezelés,*
- i) a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló törvény szerinti intézkedések.*

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI JOG

1. A büntetés-végrehajtás feladata és célja

A büntetés-végrehajtás feladatait és céljait a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (Bv. kódex) tartalmazza:

A Btk. büntetési céljaira utalással határozza meg a büntetés-végrehajtás feladatát, tekintve, hogy a szankció végrehajtásában testesül meg maga a joghátrány, amely mind a társadalmi, mind az egyéni prevenciót szolgálja.

2. A szabadságvesztés büntetés végrehajtása

A Büntető Törvénykönyv (Btk.) határozza meg a bűncselekmény elkövetőivel szemben alkalmazható büntetéseket és intézkedéseket.

Büntetési rendszerünk egyik legjelentősebb intézménye a szabadságvesztés, amely központi szerepet tölt be a büntetési, a büntetés-végrehajtási rendszerünkben, a büntetés-végrehajtási jogi gyakorlatban és a tudományos életben.

2. 1. A szabadságvesztés végrehajtásának célja

83. § (1) A szabadságvesztés végrehajtásának célja az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.

E törvényszakaszból kitűnik, hogy a szabadságvesztés végrehajtásának célja a törvényben és az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése során az egyéniesítési szempontok biztosítása az egyéni megelőzési célok elérése érdekében. Az egyéni szempontok kialakítása során külön figyelmet kell fordítani

- a társadalomba történő beilleszkedését és azt, hogy
- ne kövessen el újabb bűncselekményt.

3. A szabadságvesztés végrehajtásának megkezdése

3.1. Az elítéltek befogadása

A befogadás mozzanatai

- I. személyazonosság megállapítása
- II. egészségügyi befogadás
- III. motozás
- IV. letételezés
- V. felszerelés

- VI. tájékoztatás
- VII. orvosi vizsgálat (72 órán belül)
- VIII. BFB elé állítás

I. személyazonosság megállapítása

A befogadás alapjául szolgáló iratok

Az intézet az elítéltet:

- jogerős bírósági ítéletről szóló bírói értesítőlap,
- elővezetésről szóló rendelkezés,
- elfogató parancs,
- a szabadságvesztés letöltésére vonatkozó felhívás,
- a szabadságvesztés ideiglenes foganatba vételére vonatkozó ügyészi vagy bírói rendelkezés,
- az igazságügyért felelős miniszter külföldi bíróság által kiszabott szabadságvesztés végrehajtásának átvételéről szóló értesítése alapján fogadja be.

II. Egészségügyi és orvosi befogadás

Ha az elítélten a befogadáskor külsérelmi nyomot észlelnek, vagy a rendőrségi fogdából, a javítóintézetből, átkísért elítélt azt állítja, hogy bántalmazták, haladéktalanul orvosi vizsgálatot kell végezni, valamint jegyzőkönyvet kell felvenni, amelynek egy-egy példányát, az átkísérést végrehajtó szervnek, illetve a törvényességi felügyeletet ellátó ügyésznek meg kell küldeni.

A fogvatartott befogadáskor az egészségügyi szakdolgozó megvizsgálja:

- közegészségügyi és
- járványügyi szempontból.

A **bv. orvos feladata** a befogadás után - legkésőbb 72 órával -:

- **megvizsgálja a fogvatartottat,**
- **rögzíti a fogvatartott kórelőzményi adatait,**
- **megállapítja általános egészségügyi állapotát, fizikai státuszát, illetőleg**
- **elbírálja a munkaképességét.**

III. Letételezés, felszerelés

Az elítélteknél lévő tárgyak átvétele - Letétkezelés a befogadási eljárás során

A hivatali időben történő befogadási eljárás során a bv. intézet parancsnoka által megbízott személy (továbbiakban: befogadó) végzi az elítélt birtokában lévő okmány, pénz, érték, és egyéb tárgyak (ruházat, műszaki cikkek) átvételét és letételezését.

A biztonságra veszélyes tárgyokról (lőfegyver, lőszer, vélhetően robbanó vagy sugárzó anyag, kábítószer), amelyek nem helyezhető letétbe és jellegüknél fogva nem is semmisíthető meg, illetve

nem küldhető haza 3 példányban jegyzőkönyvet kell felvenni. Ezt követően értesíteni kell az illetékes rendőr-kapitányságot, a további intézkedések megtétele miatt.

Az elítélt felszerelése

A letételezési eljárás során az elítélttől civil ruházata átvételre kerül. Az intézetben az elítélt formaruhát köteles viselni.

A formaruházzal együtt az elítélt megkapja ágyfelszerelési tárgyait is.

A formaruházatra és az ágyfelszerelésre vonatkozó szabályokat a 16 /2014. (XII. 19) IM rendelet 2. számú melléklete tartalmazza.

IV. Tájékoztatás

A fogvatartott részére írásban, az általa értett nyelven egyszerűen, közérthető módon kell a tájékoztatást adni:

- a panaszjogról és a jogorvoslati lehetőségekről,
- őt megillető védelemhez való jogról,
- a végrehajtás során az őt megillető anyanyelv használatához való jogról,
- a büntetés-végrehajtási ügy irataiba és az egészségügyi dokumentációba való betekintéshez való jogról,
- a kapcsolattartás formáiról,
- a konzuli hatóságok értesítéséhez való jogról,
- az intézetben betartandó magatartási szabályokról,
- a fegyelmi felelősségről és a fegyelmi eljárás rendjéről,
- a kényszerítő eszközökről, a biztonsági intézkedésekről,
- a büntetés, az intézkedés, valamint a szabálysértési elzárás kezdő és utolsó napjáról, valamint a feltételes szabadságra bocsátás, illetve ideiglenes elbocsátás esedékessége napjáról,
- a kártérítési felelősség rendjéről,
- az egészségügyi ellátáshoz való jogról,
- a betegjogok érvényesüléséről.

V. A Befogadási és Fogvatartási Bizottság

A bv. intézetek Befogadási és Fogvatartási Bizottságot (továbbiakban: BFB) működtetnek.

A BFB dönt a fogvatartottat érintő fontosabb kérdésekben.

3.2. Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet (KKMI) és a Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer

KKMI-ben kell elhelyezni a tizennyolc hónapot meghaladó tartamú szabadságvesztésre ítélt személyt ha várható szabadulásáig több mint egy év van hátra.

A KKMI-ben az elítélt harminc napig tartózkodik, amit a KKMI főigazgatója további harminc nappal meghosszabbíthat.

4. A szabadságvesztés végrehajtási rendje

A szabadságvesztés végrehajtási rendjén egy differenciált végrehajtási rendszert kell értenünk, amely jelenti:

- a szabadságvesztés **végrehajtásának módját,**
- a szabadságvesztésre vonatkozó **általános** szabályok, és
- az egyes fokozatokra vonatkozó **speciális** szabályok,
- valamint a fokozatokon belüli **egyéb szabályozások összességét,**
- - a bv. **szervezet feladatait,**
- az **elítelt jogi helyzetét.**

➤ A szabadságvesztés **végrehajtási módján** értjük a más büntetéstől eltérő végrehajtási jelleget:

- az elítelt szabadságának elvonását,
- a "zárt" bv. intézeti elhelyezést, ennek intézményi kialakítását.

A szabadságvesztést a bíróság által meghatározott fokozatban, és a büntetés-végrehajtási szervezet által kijelölt - lehetőleg az elítelt lakóhelyéhez legközelebb eső - büntetés-végrehajtási intézetben hajtják végre.

➤ A végrehajtás során (**általános szabályok**) különböző alapelvek érvényesülnek:

- a törvényesség,
- az emberséges bánásmód,
- a legkisebb beavatkozás elve,
- normalizáció elve,
- nyitottság elve,
- felelősség és önbecsülés elve,
- az egyéniesítés,
- differenciálás elve,
- a jogok és kötelezettségek együttes érvényesülése,
- a társadalmi részvétel elve.

➤ Az egyes fokozatokra vonatkozó **speciális** szabályok.

Ennek megfelelően különböző fokozatokban eltérő szigorúságú szabályozásokat találunk:

- **a külvilágtól való elkülönítés,**
- **az őrzés, felügyelet és ellenőrzés,**
- **a bv. intézetben belüli mozgás,**
- **az életrend,**
- **a személyes szükségletekre fordítható összeg,**
- **a jutalmazás és fenyítés, valamint**
- **integrációs programban való részvétel.**

➤ A fokozatokon belüli **egyéb szabályozások**

A szabadságvesztés végrehajtása során az elítélt kockázati elemzése, magatartása és a reintegrációs tevékenységben való részvétele függvényében az egyes fokozatokon belül a végrehajtás rendje, az elítélt részére adható kedvezmények az egyes fokozatokhoz kapcsolódó rezsimszabályok szerint eltérőek lehetnek.

A végrehajtás rendje az egyes végrehajtási fokozatokhoz képest eltérő:

- az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása,
- az átmeneti részlegre helyezés,
- a biztonsági zárkába, illetve részlegre helyezés,
- a sajátos kezelési igényű elítéltek részére speciális részleget alakíthat ki (HSR, Gyógyító terápiás részleg, Drogprevenciós részleg), ahol a végrehajtás rendje elsősorban e sajátos igényekhez igazodik.

➤ A Bv. tvr. meghatározza azokat a **bv. szervezetre háruló feladatokat**, amelyeket minden fokozatban biztosítani kell az elítéltnak a szabadságvesztés végrehajtása során. Ezek a következők:

- **őrzés, felügyelet, ellenőrzés,**
- **elhelyezés, élelmezés, ruházat**
- **egészségügyi ellátás,**
- **oktatáshoz szükséges feltételek,**
- **munkáltatáshoz szükséges feltételek**
- **a büntetés céljával nem ellentétes jogok gyakorlása**
- **társadalmi visszailleszkedést segítő egyéb reintegrációs programokhoz szüksége feltétel.**

➤ A fogvatartott jogi helyzete

A jogerős és végrehajtandó szabadságvesztést kiszabó bírósági ítélet hatására a szabad ember jogi státusza megváltozik, amikor elítéltté válik. Ettől kezdve az elítélt a büntetés-végrehajtási jogviszony alanya lesz.

E jogviszony jellegéből következik, hogy a feleket a szabadságelvonásból fakadó helyzetre figyelemmel sajátos jogok illetik meg és kötelezettségek terhelik. E jogviszony keletkezésével vannak az elítéltnak olyan, az Alaptörvényben rögzített alapvető jogai, amelyeket a szabadságvesztés nem érinthet, továbbá olyanok, amelyek szünetelnek és olyanok, amelyek módosulnak, korlátozottan érvényesülnek.

4.1. A fogva tartás rendje, házirend és napirend

Az intézetben a fogva tartás törvényes végrehajtásához szükséges rendet kell fenntartani. A rend kialakítása és fenntartása a bv. szervezet feladata.

Az elítéltet megillető jogok gyakorlásának és köteleességek teljesítésének rendjét házirendben kell szabályozni.

A házirend tartalmazza:

- az elítélt napirendjét,
- az elítélt bv. intézetben belüli foglalkoztatására, mozgására, tartózkodására és a munkavégzés rendjére vonatkozó szabályokat,
- a panaszok, kérelmek, bejelentések, a rendjét;
- az elítélt viselkedési szabályait,
- a látogatók fogadásának, valamint a bv. intézet elhagyásának a szabályait,
- a szükségleti cikkek vásárlásának idejét, módját,
- az elítélt által küldött, vagy a részére érkezett levelek, csomagok kezelésére vonatkozó szabályokat,
- az elítélt tartózkodására és foglalkoztatására szolgáló helyiségek használatának rendjét,
- a vallási szertartások időrendjét,
- a telefonkészülék használatának rendjét és feltételeit,
- az elítélt birtokában tartható tárgyak körét, mennyiségét,
- a betartandó balesetvédelmi és tűzvédelmi előírásokat,
- a dohányzásra vonatkozó szabályokat,
- a többlétszolgálatosok igénybevételére vonatkozó szabályokat,
- a biztonsági zárkában vagy részlegesen elhelyezett elítéltekre vonatkozó végrehajtási szabályokat.

A napirendben kell meghatározni minden olyan tevékenységet, amely a bv. intézet napi folyamatos működését biztosítja.

A napirend tartalmazhatja:

- nyitás – zárás,
- ébresztő – takarodó,
- létszámmellenőrzés,
- étkezések,
- szabadlevegőn tartózkodás,
- egészségügyi ellátás,
- munkába (oktatásra) vonulás időpontját.

A takarodó és az ébresztő között legalább nyolc óra folyamatos pihenőidőt, étkezésre naponta háromszor, esetenként legalább húsz percet kell biztosítani.

Minden intézet a helyi sajátosságai figyelembe vételével készíti el a saját házi-, napirendjét, amely intézet parancsnoki intézkedés melléklete formájában jelenik meg.

A házirend megtartására, valamint megszegésének a következményeire az elítéltet figyelmeztetni kell.

A házirendtől csak a parancsnok engedélyével lehet eltérni.

4.3.4. A büntetés-végrehajtás során keletkező speciális jogok és kötelezettségek sajátossága,

hogyan:

- csak a büntetés végrehajtásának ideje alatt állnak fenn, az elítélt szabadulása után aktualitásukat veszítik, vagy

- újabb speciális jogok és kötelezettségek keletkeznek például a pártfogói felügyelet elrendelése esetén.

Az elítéltet a büntetés-végrehajtási jogviszonyából keletkező, őt megillető jogai, illetve terhelő kötelességei:

Az elítélt jogosultságai

A fogvatartott jogosult:

- a higiéniai feltételeknek megfelelő egészséges elhelyezésre,
- az egészségi állapotának és a szabadságvesztés végrehajtása alatti tevékenységének megfelelő élelmezésre, egészségügyi ellátásra, megfelelő ruházat biztosítására,
- a hozzátartozóival, valamint az általa megjelölt és a bv. intézet által engedélyezett személyekkel, szervezetekkel kapcsolatot tartani,
- baleset esetén baleseti ellátásra és baleseti egészségügyi szolgáltatásra,
- pihenésre, szabadidőre,
- testi és szellemi állapotának fenntartása, illetve fejlesztése érdekében
 - o naponta szabad levegőn tartózkodásra,
 - o önképzésre, sajtótermékek megrendelésére, a bv. intézet művelődési és sportolási lehetőségeinek igénybevételére,
 - o tanuláshoz való jogát gyakorolni; általános iskolai, középfokú, valamint felsőfokú tanulmányok megkezdésére, folytatására, a vizsgákra való felkészüléshez tanulmányi és vizsgaszabadságra,
- a bv. intézetben, illetve annak felügyeleti szerveinél és a büntetés-végrehajtástól független szervhez közérdekű bejelentés, panasz, kérelem és jognyilatkozat előterjesztésére,
- a büntetés végrehajtása során jogorvoslati joggal élni,
- a rendelkezésére álló pénzből havonta meghatározott összeget személyes szükségleteire fordítani, illetve azzal egyéb módon rendelkezni,
- a szabadságvesztés végrehajtása során keletkezett kárának megtérítésére,
- sajátos védelemre a nők, fiatalok és a fogyatékkal élők a rájuk vonatkozó eltérésekkel,
- jogszabályban meghatározottak szerint saját ruha viselésére, illetve használati tárgyak tartására;
- a már megállapított pénzellátásának a meghatalmazott személy kezéhez vagy az bv. intézethez történő folyósítására, továbbá a saját jogon járó családi pótléknak a letéti számláján való elhelyezésére,
- a szabadulást követő társadalomba való visszailleszkedés érdekében az ehhez szükséges szociális feltételek megteremtésének segítségére,
- önkéntes vállalása alapján oktatási, képzési, valamint reintegrációt elősegítő személyes fejlődését biztosító programokon való részvételre,
- büntetés-végrehajtási szervezeten belüli fogvatartotti fórumon való véleménynyilvánításra.
- minden elítélt lelkiismereti és vallási meggyőződését szabadon megválaszthatja, vallását gyakorolhatja,
- Az elítélt az ellene folyamatban lévő büntetőeljárás során a bíróság, az ügyész vagy a nyomozó hatóság által elektronikus eszközön átadott iratokba vagy az ellene folyamatban

volt büntetőeljárásban keletkezett iratról elektronikus adathordozón kiadott másolatba a bv. szervezet által biztosított számítástechnikai eszköz igénybevételével jogosult betekinteni,

- a szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt részére biztosítani kell, hogy a választójogát gyakorolhassa.

Az elítélt köteles

Az elítélt köteles

- a szabadságvesztést a jogszabályban vagy az országos parancsnok által meghatározott bv. intézetben tölteni,
- a büntetés-végrehajtás rendjét megtartani, illetve túrni, a kapott utasításokat végrehajtani,
- a számára kijelölt munkát elvégezni,
- a reintegrációs foglalkozás rendjét, a bv. intézet biztonsági és higiéniai követelményeit megtartani,
- a bv. intézet tisztántartásában, karbantartásában és ellátásában díjazás nélkül, alkalmoszerűen részt venni,
- alávetni magát a jogszabályban előírt kötelező vagy egészségi állapotának megítéléséhez szükséges orvosi vizsgálatnak és a jogszabály szerint kötelező, gyógykezelésnek,
- fegyelemsértés, illetve bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja esetén vizsgálati anyagot szolgáltatni az alkohol, bódító-, illetve kábítószer fogyasztás ellenőrzéséhez,
- a végrehajtási fokozatnak és rezsimszabályoknak megfelelően előírt forma- és egyéb ruházatot viselni,
- a tartására fordított költséghez hozzájárulni,
- a dolgozó elítélt a munkadíjából köteles a tartására fordított költséghez hozzájárulni,
- a dolgozó fogvatartott a munkadíjából a szabadulás idejére tartalékot képezni,
- a szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt köteles túrni a más nemű és más végrehajtási fokozatú elítéltektől való elkülönítést, az életkori, kriminológiai, kockázatelemzési és kezelési szempontú, foglalkoztatási és egészségügyi szempontok szerinti csoportba sorolását,
- az egyes rezsimekre vonatkozó korlátozásokat,
- személyes tárgyainak átvizsgálását,
- a törvény szerinti kivételekkel kapcsolattartásának ellenőrzését,
- életrendjének, bv. intézeten belüli mozgásának meghatározását, illetve korlátozását,

5. Elhelyezés

5.1. Általános elhelyezési szabályok

A Bv. kódex rendelkezései szerint biztosítani kell a fogva tartott higiéniai feltételeknek megfelelő, egészséges és kulturált elhelyezését.

Az elhelyezés során **el kell különíteni:**

- a jogerősen elítélteket az előzetesen letartóztatottaktól,
- a különböző végrehajtási fokozatba tartozókat egymástól,

- a férfiakat a nőktől,
- a fiatalokat a felnőtt korúaktól,
- a katonákat a nem katonának minősülő elítéltektől,
- dohányzókat a nem dohányzóktól,
- a fekvőbetegeket az egészségesektől,
- a betegek közül a fertőzőket a nem fertőzőektől
- az előzetesen letartóztatottakat az elítéltektől.

Jogszabály a fentiekben foglaltakon túl, az elkülönítés egyéb szempontjait is meghatározhatja.

Ha az elítélttel szemben más ügyben büntetőeljárás folyik, az elítéltet az ügyész, illetve a bíróság rendelkezése szerint kell elkülöníteni.

Együtt helyezhetők el:

- a kórteremben,
- a betegszobában,
- fertőző elkülönítőben,
- a gyógyító-terápiás részlegben,
- az átmeneti részlegben,
- drogprevenciós részlegen,
- pszichoszociális részlegen,
- HSR részlegen,
- anya-gyermek együttes elhelyezése esetén,
- fiatalok elítéltek részlegén,
- EVSZ alkalmazása esetén.

Együtt várakozhatnak orvosi vizsgálatra és egészségügyi rendelésre.

Együtt dolgozhatnak a munkahelyen.

Közösen vehetnek részt:

- általános iskolai és középiskolai oktatásban,
- felsőoktatásban
- szakmai képzésben,
- sportrendezvényeken,
- a kulturális rendezvényeken,
- szállítás és előállítás során,
- a vallási rendezvényeken.

Együtt tartózkodhatnak:

- szabad levegőn,
- közös étteremben.

5.2. Az elítéltek elhelyezése

Az intézetben az elítéltek elhelyezésére körletet, azon belül zárkákat és lakóhelyiségeket kell kialakítani.

Az elhelyezésre szolgáló helységek:

- zárka,
- lakóhelyiség.

A zárka:

az elítéltek elhelyezésére szolgáló olyan helyiség, amelynek ajtaja, ablaka (a továbbiakban: nyílászárók) a külön rendelkezésekben meghatározott biztonsági követelményeknek megfelel. A zárkában folyóvízzel ellátott mosdót, illetve - az ön- és közveszélyes magatartást tanúsító elítéltek elhelyezésére kialakított zárka kivételével – elkülönített, lehetőség szerint, önálló szellőzésű WC-t kell létesíteni.

A lakóhelyiség:

az elítéltek elhelyezésére szolgáló olyan lakhatásra alkalmas helyiség, amelynek nyílászáróinál a zárkára meghatározott biztonsági berendezés és felszerelés mellőzhető. A lakóhelyiségeknél a tisztálkodáshoz szükséges folyóvizet, fürdőt, illetve WC-t körletenként is lehet biztosítani.

A zárkában (lakóhelyiségben) elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítéltre legalább hat köbméter légtér, és férfi elítéltet esetén három négyzetméter, a fiatakorúak, illetve a női elítéltek esetén három és fél négyzetméter mozgástér jusson. A mozgástér meghatározása szempontjából a zárka (lakóhelyiség) alapterületéből az azt csökkentő berendezési és felszerelési tárgyak által elfoglalt területet figyelmen kívül kell hagyni.

Egyéni elhelyezés esetén a zárka (lakóhelyiség) alapterületének el kell érni a hat négyzetmétert.

6. Ellátás

6.1. Közüzemi szolgáltatások

A bv. intézetnek gondoskodni kell:

- **megfelelő minőségű és mennyiségű ivóvízről**, (a vízellátás során a közegészségügyi szabályokat maradéktalanul be kell tartani)
- a körletek, zárkák (lakóhelyiségek) és egyéb - az elítélt által használt - helyiségek jó szellőztetéséről, világításáról, fűtéséről.

Az áramellátást úgy kell kialakítani, hogy kívülről kikapcsolható legyen, továbbá:

A zárkában (lakóhelyiségben) a természetes fény vagy a mesterséges megvilágítás olvasásra alkalmas legyen A zárkát (lakóhelyiséget) állandóan megvilágítani csak akkor szabad, ha azt a parancsnok biztonsági okból átmenetileg elrendelte.

- a fűtési idény - október 15-étől, április 15-ig tart, (időjárástól függően ettől a parancsnok eltérhet).

6.2. Élelmezés

A fogvatartottak élelmezése a bv. intézet feladata. Részükre, legalább napi háromszori étkezést kell biztosítani, figyelembe véve:

- az általuk **végzett munka jellegét**,

- az **egészségi állapotukat** és
- az **életkorukat**
- **gyakorolt vallásukat.**

A fogvatartott részére **legalább napi egy alkalommal meleg ételt** kell biztosítani. Hideg étellel:

- rendkívüli esemény esetén **legfeljebb 3 napig** láthatók el, illetve
- higiénikusan csomagolva átszállítás, előállítás során.

A hideg étel fogyasztásához szükséges eszközöket (pl. konzervnyitó) a bv. intézet biztosítja.

A fogvatartott részére orvosi javaslat alapján egészségügyi állapotának megfelelő (diétás, kímélő) ételt kell biztosítani. A mindenkor érvényben levő országos parancsnoki intézkedés rendelkezik részletesen a fogva tartottak részére a diétás étkezés biztosításáról.

Az élelmezési normába sorolás

Az elítéltet csak abban az esetben lehet a munkájának megfelelő élelmezési normába sorolni, ha ennek időtartama legalább a napi 4 órát meghaladja.

Az étel kiosztása csak felügyelet mellett történhet!

6.3. Ruházati ellátás

Az elítéltet az évszaknak megfelelő formaruhával kell ellátni. A formaruha nem lehet megalázó vagy lealacsonyító. A munka végzéséhez az elítéltnek munkaruhát, külön jogszabály szerint védőruhát és védőfelszerelést kell biztosítani.

Az elítélt részére az intézet által biztosított felső ruházatán, továbbá a munkaruhán, az ágy- és más felszerelésen a “**BV**” jelzést fel kell tüntetni.

Az elítélt részére csak viselésre alkalmas, tiszta, megfelelő méretű ruházat és lábbeli, valamint használatra alkalmas és tiszta ágyfelszerelés adható ki.

A bv. intézet gondoskodik arról, hogy a használatban levő ruházat mindig tiszta, karbantartott állapotban legyen. Az elítélt viszont köteles a használatra kiadott ruhát megővni, rendeltetés-szerűen használni és azon kisebb, szakértelmet nem igénylő javításokat elvégezni.

A bv. intézet gondoskodik az általa kiadott ruházat tisztításáról.

A ruházati cikkek viselése szempontjából megkülönböztetünk:

- nyári időszakot és
- téli időszakot.

A nyári időszak április 16-tól október 15-ig, a téli időszak pedig október 16-tól április 15-ig tart.

Az elítéltek ruházati ellátásának részletes normáit OP intézkedés és annak függeléke tartalmazza, mely az alábbi lehet:

- a felnőtt korú elítéltet **szürke színű zsavoly**
- a fiatalkorú elítélteket **zöld színű** felső formaruházattal,

- az intézet betegszobájában, a BV. Központi Kórházban, a Nagyfai Krónikus Utókezelő részlegben elhelyezett betegeket, az Igazságügyi Megfigyelő és Elmeorvosintézetben (továbbiakban: IMEI) Elme-megfigyelésre, elmeorvosintézetben és ideggyógyászati kivizsgálásra és kezelésre beutalt elítéltet **kórházi öltözettel** kell ellátni,
- az IMEI-ben elhelyezett kényszergyógykezelt, kóros elmeállapotúvá vált elítéltet **barna színű zsavoly** ruházattal kell ellátni.
- Amennyiben a helyi adottságok és a munkakörülmények indokoltá teszik, az időszakról és a normában meghatározott ruhafajtától eltérést az országos parancsnokhelyettes engedélyezhet.

A nők és a fiatalok elítéltek részére polgári jellegű formaruha is rendszeresíthető.

6.4. Egészségügyi ellátása

Az elítélt egészségügyi ellátására az egészségügyi és társadalombiztosítási jogszabályok irányadók.

Az elítélt a jogszabályban meghatározott térítéshez, illetve részleges térítéshez kötött egészségügyi szolgáltatásokat a kiszabott térítési díj ellenében veheti igénybe.

A büntetések és intézkedések végrehajtása során az elítélt egészségi állapotának megfelelő gyógyító-megelőző ellátását elsősorban a fogva tartó bv. intézet biztosítja.

Amennyiben a fogva tartó intézet az ellátást nem tudja biztosítani a Központi Kórház, annak a Szegedi Fegyház és Börtönben működő Krónikus Utókezelő Részlege, valamint az IMEI biztosítja, és az elítélt ezt az ellátást köteles igénybe venni.

Ha az elítélt megfelelő egészségügyi ellátása a bv. szervezet keretein belül nem lehetséges, a bv. intézet orvosa vagy a bv. egészségügyi szerv gondoskodik arról, hogy az elítélt nem a bv. szervezet kezelésében lévő egészségügyi intézményben részesüljön a megfelelő és kötelező ellátásban.

Az elítélt a bv. szervezet keretein kívül egészségügyi intézmény térítésköteles szolgáltatását csak akkor veheti igénybe, ha azt a bv. intézet parancsnoka engedélyezi, az elítélt a várható költségeket – ideértve a szállítás költségeit is – megelőlegezi, és az egészségügyi intézmény a szolgáltatást vállalja.

Az elítéltet az orvos írásos javaslata, beutalója alapján a legközelebbi, megfelelő és kötelező ellátást biztosító egészségügyi intézménybe kell szállítani, ha a járó- vagy fekvő beteg szakellátásra szorul és a bv. egészségügyi szerv nehezen elérhető.

A sürgős orvosi ellátásra szoruló elítélt egészségügyi intézménybe történő szállítása és ellátása nem tagadható meg, nem halasztható el.

A gyógyszer osztása csak felügyelet mellett történhet!

A fogvatartott csak a bv. orvos írásos engedélye alapján tarthat magánál gyógyszert.

6.5. Az elítélt tisztálkodási lehetőségeinek biztosítása

Az elítéltek részére biztosítani kell a tisztálkodáshoz szükséges feltételeket, és meg kell követelni a személyi tisztasági előírások betartását.

A letéti pénzel nem rendelkező elítélt részére az alapvető tisztálkodási cikkeket és felszereléseket biztosítani kell:

Az elítéltek részére hetente legalább két alkalommal, a dolgozóknak naponként, munka után – meleg vizes fürdést kell biztosítani. A naponkénti fürdést a női és fiatalkorú elítéltekre is ki kell terjeszteni.

7. Díjazás nélküli munkavégzés

Nem minősül munkáltatásnak, az elítéltnak az intézet tisztántartásában és ellátásában való díjazás nélküli kötelező részvétele.

A díjazás nélküli munkavégzés ideje a napi 4 órát, havonta összesen 24 órát nem haladhatja meg. Ezt az időt a bv. intézet orvosa csökkentheti (az elítélt egészségi, fizikai állapotára, életkorára tekintettel).

E munkavégzés esetén a munkavégzés idejére az elítéltet

- szükség szerint el kell látni munkaruhával, lábbelivel,
- szakmai és munkavédelmi oktatásban kell részesíteni.

Az elítélt balesetét a munkabalesetre vonatkozó jogszabály szerint kell elbírálni.

Az intézet köteles a díjazás nélküli munkavégzésről nyilvántartást vezetni.

8. Szükségleti cikkek vásárlása

A bv. intézetnek az elítélt részére havonta legalább két alkalommal vásárlási kell lehetőséget biztosítania.

A szükségleti cikkek vásárlása esetében az elítéltnak előnyben kell részesíteni a tisztasági és tisztító szereinek megvásárlását.

A jogszabály a vásárlásra költhető összeg tekintetében végrehajtási rend és a munkában való részvétel alapján differenciál az alábbiak szerint:

Az elítélt a szükségleti cikkek vásárlására meghatározott összegen felül – a letéti pénze terhére, amennyiben a bv. szerv felé nincs fennálló tartozása – engedéllyel megvásárolhatja a bv. intézetben magánál tartható tárgyakat, hozzátartozójának ajándékot vásárolhat, szabadulása előtt a polgári ruházatát kiegészítheti.

9. Szabadítás szabályai

9.1. A szabadítás lebonyolítása

Azt az elítéltet,

- aki szabadságvesztését kitöltötte, annak utolsó napján,
- akit feltételes szabadságra bocsátottak, annak esedékessége napján,
- akinek szabadságvesztését félbeszakították, a határozat megérkezésének napján vagy a határozatban megjelölt napon,
- akinek a szabadságvesztés hátralévő részét kegyelemből elengedték vagy mérsékelték, a jogszabályban vagy a kegyelmi döntésben megállapított napon,
- akinek ügyében a Kúria felülvizsgálati eljárás, illetve a törvényesség érdekében lefolytatott jogorvoslati eljárás vagy jogegységi eljárás keretében szabadlábra helyezéséről határoz, a Kúria határozata kihirdetésének napján
- szabadon kell bocsátani.

A szabadulót igazolással kell ellátni.

9.2. Eljárás szabadulás esetén

A szabadítási eljárás során az elítéltnak ki kell adni a letétben lévő tárgyait, valamint letéti és keresményi pénzét, melyek átvételét az elítéltnak aláírásával igazolnia kell.

A szabaduló elítélt érték- és egyéb letéti tárgyait átveszi. Az átvételt a szelvényen aláírásával elismeri.

A letéti pénzét (és elszámolt munkadíját) a szabaduló elítéltnak pénztárbizonylaton kell kiadni.

Amennyiben a fogvatartott nem rendelkezik az évszaknak megfelelő ruházattal, az intézet kötelessé ellátni. Első sorban az intézeti segélyruhából, amennyiben nincs megfelelő ruházat, a fogvatartott költségre az be kell szerezni. Ha a fogvatartottnak nincs felhasználható letéti pénze a beszerzés az intézet költségére kell beszerezni.

Amennyiben a fogvatartottnak nincs pénze, az utazás biztosítására az intézet kézpénzsegélyt ad és MÁV által elfogadott utazási utalványt állít ki a lakhelyéig.

KÖZALKALMAZOTTAK JOGÁLLÁSÁRÓL

A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény

1. A törvény hatálya

A törvény hatálya - ha törvény eltérően nem rendelkezik - az állami és a helyi önkormányzati költségvetési szerveknél, valamint a helyi önkormányzat által (a továbbiakban: munkáltató) a feladatkörébe tartozó közszolgáltatások ellátására foglalkoztatottak közalkalmazotti jogviszonyára terjed ki.

2. A közalkalmazotti jogviszonyra vonatkozó szabályok

A közalkalmazotti jogviszonnyal összefüggő kérdéseket

- törvény,
- kormányrendelet,
- miniszteri rendelet,
- kollektív szerződés,
- közalkalmazotti szabályzat rendezi.

A kollektív szerződés és a közalkalmazotti szabályzat nem lehet jogszabállyal ellentétes. Az a rendelkezés, amely e tilalomba ütközik semmis.

A közalkalmazotti jogviszonyra a Munka Törvénykönyve (a továbbiakban: Mt.) /2012. évi I. törvény/ szabályait az e törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

3. A közalkalmazottak részvételi jogai

A részvételi jogokat a munkáltatóval közalkalmazotti jogviszonyban álló közalkalmazottak közössége nevében az általuk közvetlenül választott közalkalmazotti tanács, illetve közalkalmazotti képviselő gyakorolja.

Közalkalmazotti tanácsot kell választani minden olyan munkáltatónál, ahol a közalkalmazottak létszáma a tizenöt főt eléri.

A tizenöt főnél kevesebb közalkalmazottat foglalkoztató munkáltatónál közalkalmazotti képviselőt kell választani.

A közalkalmazotti képviselőre a közalkalmazotti tanács tagjára vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

4. A közalkalmazotti jogviszony létesítése és módosítása

A közalkalmazotti jogviszony alanyai a munkáltató és a közalkalmazott.

Közalkalmazotti jogviszony büntetlen előéletű, tizennyolcadik életévét betöltött, továbbá magyar állampolgárságú, vagy külön jogszabály szerint a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező, illetve bevándorolt vagy letelepedett személlyel létesíthető.

A közalkalmazotti jogviszonyt létesíteni szándékozó személy hatósági bizonyítvánnyal igazolja, hogy büntetlen előéletű, továbbá, hogy vele szemben nem állnak fenn a törvényben meghatározott kizáró okok.

A 37/2011. (X. 28.) BM rendelet hatálya alá tartozó munkáltatóknál a közalkalmazotti jogviszony létesítésének feltétele:

- a) a magyar nyelvtudás,
- b) valamint a magasabb vezetői beosztások és a vezetői beosztások esetében a magyar állampolgárság.

A büntetés-végrehajtási szervnél - az őrzésvédelmi, az igazgatási és az informatikai szakterületen foglalkoztatott közalkalmazottak esetében - a közalkalmazotti jogviszony létesítésének feltétele a magyar állampolgárság.

Közalkalmazotti jogviszony határozatlan időre történő kinevezéssel és annak elfogadásával jön létre.

A kinevezést és annak elfogadását csak írásban lehet elfogadni.

A közalkalmazotti jogviszony helyettesítés céljából vagy meghatározott munka elvégzésére, illetve feladat ellátására határozott időre történő kinevezéssel is létesíthető.

A kinevezési okmányban tartalmaznia kell a közalkalmazott munkakörét, besorolásának alapjául szolgáló fizetési osztályt és fokozatot, illetményét, továbbá és a munkavégzés helyét.

A kinevezési okmányban más, a közalkalmazotti jogviszonyt érintő kérdés is meghatározható.

A büntetés-végrehajtási szervezetnél a betölthető közalkalmazotti beosztásokat a 37/2011. (X. 28.) BM rendelet 2. számú melléklete határozza meg.

5. A közalkalmazotti jogviszony megszűnése

A közalkalmazotti jogviszony megszűnik:

- a kinevezésben foglalt határozott idő lejártával
- a közalkalmazott halálával,
- a munkáltató jogutód nélküli megszűnésével
- „nem megfelelt” minősítés esetén
- ha a munkáltató személye azért változik meg, mert az alapító vagy a munkáltató döntése alapján a munkáltató egésze vagy egy része az Mt. hatálya alá tartozó munkáltató számára kerül átadásra, a munkáltató átadásra kerülő szervezete vagy tevékenysége keretében foglalkoztatott közalkalmazott közalkalmazotti jogviszonya az átadás időpontjában megszűnik.
- a prémiumévek programban történő részvétel esetén a prémiumévek programról szóló törvény szabályai szerint

A közalkalmazotti jogviszony megszüntethető:

- közös megegyezéssel
- áthelyezéssel
- lemondással
- rendkívüli lemondással
- felmentéssel
- azonnali hatállyal a próbaidő alatt
- elbocsátással
- rendkívüli felmentéssel a gyakornoki idő alatt.

A határozott idejű közalkalmazotti jogviszonyt a közalkalmazott írásban indokolt lemondással akkor szüntetheti meg, ha a lemondás indoka olyan ok, amely számára a közalkalmazotti jogviszony fenntartását lehetetlenné tenné vagy körülményeire tekintettel, aránytalan sérelemmel járna.

A közalkalmazott a határozatlan idejű közalkalmazotti jogviszonyt lemondással bármikor megszüntetheti.

Lemondás esetén a lemondási idő két hónap.

Ezen időtartam egy részére, vagy annak egészére a munkáltató mentesítheti a közalkalmazottat a munkavégzés alól.

Ha a közalkalmazott a felszólítás kézhezvételét követő harminc napon belül az összeférhetetlenséget nem szünteti meg, a munkáltató a közalkalmazotti jogviszonyt azonnali hatállyal megszünteti.

Rendkívüli lemondással a közalkalmazott közalkalmazotti jogviszonyát akkor szüntetheti meg, ha a munkáltató

- a) a közalkalmazotti jogviszonyból eredő lényeges kötelezettségét szándékosan, vagy súlyos gondatlansággal jelentős mértékben megszegi, vagy
- b) olyan magatartást tanúsít, amely a közalkalmazotti jogviszony fenntartását lehetetlenné teszi.

Felmentéssel a munkáltató a közalkalmazotti jogviszonyt akkor szüntetheti meg, ha

- a) megszűnt a munkáltatónak az a tevékenysége, amelyben a közalkalmazottat foglalkoztatták,
- b) átszervezés, vagy a költségvetési támogatás csökkentése következtében a közalkalmazott további foglalkoztatására nincs lehetőség,
- c) a közalkalmazott munkaköri feladatainak ellátására tartósan alkalmatlanná vált, vagy munkáját nem végzi megfelelően,
- d) a közalkalmazott a felmentés közlésének, illetőleg legkésőbb a felmentési kezdetének napján nyugdíjnak minősül.

A munkáltató a felmentést köteles megindokolni.

Az indoklásból a felmentés okának világosan ki kell tűnnie, és a munkáltatónak kell bizonyítania, hogy a felmentés indoka való- és okszerű.

A közalkalmazotti jogviszony csak különösen indokolt esetben szüntethető meg felmentéssel

- a) ha a közalkalmazott házastársa nem rendelkezik önálló, legalább az országosan kötelező legkisebb munkabérnek megfelelő jövedelemmel és legalább három eltartott gyereke van,
- b) ha a közalkalmazott egyedülálló, eltartott gyermeke 18 éves koráig, valamint
- c) ha a közalkalmazott házastársa sorkatonai, illetve polgári szolgálatot teljesít.

Felmentési idő esetén a felmentés legalább hatvan nap, de a nyolc hónapot nem haladhatja meg.

Ha a hosszabb felmentési időben a felek nem állapodnak meg és a kollektív szerződés sem ír elő ilyet, a hatvannapos felmentési idő a közalkalmazotti jogviszonyban töltött:

- öt év után egy hónappal,
- tíz év után két hónappal,
- tizenöt év után három hónappal,
- húsz év után négy hónappal,

huszonöt év után öt hónappal,
harminc év után hat hónappal meghosszabbodik.

A munkáltató legalább a felmentési idő felére köteles a közalkalmazottat mentesíteni a munkavégzés alól.

A munkáltató a közalkalmazotti jogviszony megszűnésekor a közalkalmazott részére közalkalmazotti igazolást ad.

A közalkalmazotti igazolásnak- a Munka Törvénykönyve 98. § (2) bekezdése a) - e) pontjai és a (3) - (4) bekezdésben foglaltakon túlmenően a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 36. §- tartalmaznia kell.

- a) a közalkalmazott természetes személyi azonosító adatait;
- b) a közalkalmazott társadalombiztosítási azonosító jelét, a közalkalmazott pénztártag által választott magánnyugdíj-pénztár megnevezését, címét, pénzforgalmi számlaszámát;
- c) a közalkalmazott munkakörét;
- d) a munkáltatónál közalkalmazotti jogviszonyban töltött idő tartamát;
- e) a harminc napot meghaladó keresőképtelenséggel járó betegség,, a harminc napot meghaladó fizetés nélküli szabadság, valamint a szabadságvesztés, a szigorított javító-nevelő munka, a javító-nevelő munka, valamint a közérdekű munka és a szülési szabadság időtartamát;
- f) minden olyan, a közalkalmazotti jogviszony megszűnésének évében munkában nem töltött időt, amely alatt a közalkalmazott illetményben részesült;
- g) a közalkalmazott illetményéből jogerős határozat vagy jogszabály alapján levonandó tartozást, illetve ennek jogosultját, vagy pedig azt, hogy a közalkalmazott illetményét tartozás nem terheli;
- h) a jubileumi jutalom kifizetését és ennek időpontját;
- i) a közalkalmazott emelt összegű végkielégítésben való részesülését, továbbá
- j) a közalkalmazotti jogviszony megszűnésének módját.

Végkielégítés illeti meg a közalkalmazottat, ha közalkalmazotti jogviszonya

- a) felmentés,
- b) rendkívüli lemondás,
- c) a munkáltató jogutód nélküli megszűnése következtében vagy
- d) a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény 37. § (3) bekezdése szerint szűnik meg.

Nem jogosult végkielégítésre a közalkalmazott, ha felmentésére - az egészségügyi okot kivéve - tartós alkalmatlansága vagy nem megfelelő munkavégzése miatt került sor.

Nem jár továbbá végkielégítés a közalkalmazottnak, ha legkésőbb a közalkalmazotti jogviszony megszűnésének időpontjában nyugdíjasnak minősül, valamint a további munkaviszony megszűnésekor.

A közalkalmazott végkielégítésre való jogosultságának megállapításánál - az áthelyezést kivéve - nem lehet beleszámítani a korábbi közalkalmazotti jogviszonyban töltött időt.

A végkielégítésre való jogosultság feltétele, hogy a közalkalmazott lentebb meghatározott időtartamú közalkalmazotti jogviszonnyal rendelkezzen.

A közalkalmazott végkielégítésének mértéke, ha a közalkalmazotti jogviszonyban töltött idő legalább

- a) három év: egy havi,
- b) öt év: két havi,
- c) nyolc év: három havi,
- d) tíz év: négy havi,
- e) tizenhárom év: öt havi,
- f) tizenhat év: hat havi,
- g) húsz év: nyolc havi

átlagkeresetének megfelelő összeg.

A végkielégítés mértéke négyhavi távolléti díj összegével emelkedik, ha a közalkalmazott közalkalmazotti jogviszonya az öregségi nyugdíjra vagy a karkedvezményes öregségi nyugdíjra való jogosultság megszerzését megelőző öt éven belül szűnik meg. Nem illeti meg az emelt összegű végkielégítés a közalkalmazottat, ha valamelyik jogcímen korábban már emelt összegű végkielégítésben részesült.

A végkielégítés mértéke a fentiekben meghatározott mérték kétszeresének megfelelő összeg, ha a közalkalmazotti jogviszony rendkívüli lemondás folytán szűnt meg.

Amennyiben a közalkalmazotti jogviszony felmentés következtében szűnik meg, a végkielégítést - eltérő megállapodás hiányában - a munkáltató a felmentési idő utolsó napján köteles a közalkalmazott részére kifizetni.

A végkielégítést a munkáltató költségére a közalkalmazott tartózkodási helyére kell megküldeni

6. A munkavégzés

A munkáltató elősegíti a közalkalmazott munkakörével összefüggő képzésben, illetve továbbképzésben való részvételét.

A közalkalmazott a munkaköri feladatait a közalkalmazotti munkaviszonyra vonatkozó szabályoknak, egyéb szakmai szabályoknak és szokásoknak, valamint a munkáltató utasításainak megfelelően a közérdek figyelembevételével látja el.

A közalkalmazott nem létesíthet munkavégzésre irányuló további jogviszonyt, ha az a közalkalmazotti jogviszonya alapján betöltött munkakörével összeférhetetlen.

Ha a munkáltató az összeférhetetlenségről nem a közalkalmazott általi bejelentés alapján szerez tudomást, a tudomásszerzéstől számított öt munkanapon belül írásban felszólítja a közalkalmazottat az összeférhetetlenség megszüntetésére.

7. Munkaidő és pihenőidő

A munka jellegétől függően a végrehajtási rendelet meghatározhatja a teljes munkaidőből a kötelezően a munkahelyen töltendő idő tartamát, továbbá az ezen időtartam alatti munkavégzés egyes szabályait.

A közalkalmazottat

- a) az "A", "B", "C", "D" fizetési osztályban évi húsz munkanap
- b) az "E", "F", "G", "H", "I", "J" fizetési osztályban évi huszonegy munkanap alapszabadság illeti meg.

A közalkalmazottnak a fizetési fokozatával egyenlő számú munkanap pótszabadság jár. Az 1. fizetési fokozatban a közalkalmazottat e címen pótszabadság nem illeti meg.

Az apának gyermeke születése esetén, legkésőbb a születést követő második hónap végéig öt, ikergyermek születése esetén hét munkanap pótszabadság jár, amelyet kérésének megfelelő időpontban kell kiadni. A szabadság akkor is jár, ha a gyermek halva születik vagy meghal.

8. A közalkalmazottak előmeneteli és illetményrendszere

A törvény biztosítja a közalkalmazott számára a közalkalmazotti pályán való előmenetel lehetőségét.

A közalkalmazotti munkakörök az ellátásukhoz jogszabályban előírt iskolai végzettség, ill. állam által elismert szakképesítés, szakképzettség, doktori cím, tudományos fokozat, valamint akadémiai tagság alapján fizetési osztályokba tagozódnak:

- a) az "A" fizetési osztályba
 - a legfeljebb alapfokú iskolai végzettséghez kötött munkakör
 - az alapfokú iskolai végzettséget nem igénylő szakképesítéshez kötött munkakör
- b) a "B" fizetési osztályba -
 - az alapfokú iskolai végzettséget igénylő szakképesítéshez kötött munkakör
- c) a "C" fizetési osztályba
 - alapfokú iskolai végzettséget igénylő szakképesítéshez kötött munkakör
 - a középiskola utolsó évfolyamának elvégzését igénylő szakképesítéshez kötött munkakör
 - a középiskolai végzettséghez kötött munkakör
- d) a "D" fizetési osztályba
 - a középiskola utolsó évfolyamának elvégzését igénylő szakképesítéshez kötött munkakör
 - a középiskolai végzettséget igénylő szakképesítéshez kötött munkakör
- e) a „E” fizetési osztályba
 - az egyetemi, főiskolai végzettséget nem tanúsító felsőfokú szakképesítéshez, felsőoktatási szakképzésben szerzett szakképzettséghez kötött munkakör,
 - a középiskolai végzettséghez kötött akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképesítéshez kötött munkakör;
- f) a „F” fizetési osztályba

- a főiskolai végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevélhez kötött munkakör;
- g) a „G” fizetési osztályba
- a főiskolai végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevélhez és a munkakör betöltéséhez jogszabályban előírt szakvizsgát vagy jogszabályban azzal egyenértékűnek elismert vizsgát igazoló oklevélhez kötött munkakör;
- h) a „H” fizetési osztályba
- az egyetemi végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevélhez kötött munkakör,
 - a főiskolai végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevélhez kötött munkakör és ehhez az oklevélhez kapcsolódó tudományos fokozat;
- i) az „I” fizetési osztályba
- az egyetemi végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevélhez és a munkakör betöltéséhez jogszabályban előírt szakvizsgát vagy jogszabályban azzal egyenértékűnek elismert vizsgát igazoló oklevélhez kötött munkakör,
 - az egyetemi végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevélhez kötött munkakör és 1984. szeptember 1-je előtt doktori cselekmény alapján szerzett egyetemi doktori cím, vagy egyetemi végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevél és 1984. szeptember 1-je után szerzett egyetemi tudományos fokozat (dr.univ.);
- j) a „J” fizetési osztályba
- az egyetemi végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevélhez kötött munkakör és a felsőoktatásról szóló törvény szerinti tudományos fokozat,
 - a Magyar Tudományos Akadémia hazai rendes és levelező tagsága, az akadémiai doktori cím.

A közalkalmazott fizetési fokozatát közalkalmazotti jogviszonyban töltött ideje alatt kell megállapítani.

A közalkalmazott a közalkalmazotti jogviszonyban töltött idő alapján három évenként eggyel magasabb fizetési fokozatba lép. A tárgyév első napján kell a magasabb fizetési fokozatba besorolni a közalkalmazottat. A magasabb fizetési fokozat elérésével a hároméves várakozási idő újra kezdődik.

A büntetés-végrehajtási szervnél a közalkalmazott a munkaköri feladat fokozott veszélyessége miatt illetménypótlékra jogosult, ha feladatait a HIV-pozitív fogvatartottak körletén látja el.

- A pótlék mértéke havi folyamatos munkavégzés esetén a pótlékalap 100%-a.
- A pótlék napi mértéke a havi folyamatos munkavégzés szerinti pótlék egy munkanapra eső összege.

A 25, 30, ill. 40 évi közalkalmazotti jogviszonnyal rendelkező közalkalmazottnak jubileumi jutalom jár.

- 25 év közalkalmazotti jogviszony esetén két havi,
- 30 év közalkalmazotti jogviszony esetén három havi,
- 40 év közalkalmazotti jogviszony esetén öt havi illetményének megfelelő összeg.

A közalkalmazottat megillető illetmény kifizetése a közalkalmazott által meghatározott bankszámlára történő átutalással, bankszámla hiányában postai úton történik.

A munkáltató viseli az illetmény fizetési számlára történő átutalásának vagy készpénzben történő kifizetésének a költségét.

A munka- és formaruha juttatásra jogosító munkaköröket, az egyes ruhafajtákat, a juttatási időket, valamint a juttatás egyéb feltételeit, a kollektív szerződés, ennek hiányában a munkáltató állapítja meg.

9. Közalkalmazott és munkáltató kártérítési felelőssége

A magasabb vezető a vezetői tevékenységének keretében gondatlanul okozott kárért teljes mértékben felel.

A magasabb vezető, ha közalkalmazotti jogviszonyát jogellenesen szüntette meg – az Mt. 84. § (1)–(2) bekezdésében foglaltaktól eltérően – hat havi távolléti díjával felel.

A közalkalmazotti jogviszony tekintetében az Mt.-nek a munkáltató és a munkavállaló kártérítési felelősségére szóló rendelkezései (XIII. és XIV. fejezet) közül a 178. § és a 191. § nem alkalmazható.

A munkavállaló a munkaviszonyból származó kötelezettségének megszegésével okozott kárt köteles megtéríteni, ha nem úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható.

Az előzőekben foglalt feltételek fennállását, a kárt, valamint az okozati összefüggést a munkáltatónak kell bizonyítania.

A kártérítés mértéke nem haladhatja meg a munkavállaló négyhavi távolléti díjának összegét. Szándékos vagy súlyosan gondatlan károkozás esetén a teljes kárt kell megtéríteni.

Nem kell megtéríteni azt a kárt, amelynek bekövetkezése a károkozás idején nem volt előrelátható, vagy amelyet a munkáltató vétkes magatartása okozott, vagy amely abból származott, hogy a munkáltató kárenyhítési kötelezettségének nem tett eleget.

MUNKAVÁLLALÓK JOGÁLLÁSÁRÓL

A munkavállalók jogállását a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény szabályozza.

1. A törvény hatálya

A törvény hatálya az alábbiakra terjed ki:

- a munkáltatóra,
- a munkavállalóra,
- a munkáltatói érdek-képviselői szervezetre,
- az üzemi tanácsra, valamint
- a szakszervezetre.

A törvény egyes fejezeteit a kölcsönvevőre, valamint az iskolaszövetkezet által nyújtott szolgáltatás jogosultjára is alkalmazni kell.

2. A munkaviszonyra vonatkozó szabályok

A munkaviszonyra vonatkozó szabály:

- a jogszabály,
- a kollektív szerződés és
- az üzemi megállapodás, valamint
- az egyeztető bizottságnak kötelező határozata.

3. A munkaviszony alanyai

A munkaviszony alanyai a munkáltató és a munkavállaló.

Munkáltató az a jogképes személy, aki munkaszerződés alapján munkavállalót foglalkoztat.

Munkavállaló az a természetes személy, aki munkaszerződés alapján munkát végez.

Munkavállaló az lehet, aki a tizenhatodik életévét betöltötte. Ettől eltérően munkavállaló lehet - az iskolai szünet alatt - az a tizenötödik életévét betöltött tanuló, aki nappali rendszerű képzés keretében tanulmányokat folytat.

A gyámhatóság engedélye alapján a jogszabályban meghatározott kulturális, művészeti, sport-, hirdetési tevékenység keretében a tizenhatodik életévét be nem töltött személy is foglalkoztatható

4. A munkaviszony

A munkaviszony munkaszerződéssel jön létre.

A munkaszerződés alapján

- a munkavállaló köteles a munkáltató irányítása szerint munkát végezni,
- a munkáltató köteles a munkavállalót foglalkoztatni és munkabért fizetni.

A munkaszerződés - jogszabály eltérő rendelkezése hiányában - a munkaviszonyra vonatkozó szabálytól a munkavállaló javára eltérhet.

Az eltérést az egymással összefüggő rendelkezések összehasonlításával kell elbírálni.

A munkaszerződést írásba kell foglalni. Az írásba foglalás elmulasztása miatt a munkaszerződés érvénytelenségére csak a munkavállaló - a munkába lépést követő harminc napon belül - hivatkozhat.

A tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végző munkáltató *nem létesíthet munkaviszonyt* olyan személlyel, aki

- a büntettek nyilvántartásában,
- bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt büntetőeljárás hatálya alatt áll, a büntetőeljárás jogerős befejezéséig,
- foglalkozástól eltiltás hatálya alatt áll,
- bűncselekmények elkövetése miatt kényszergyógykezelés alatt áll

A bűnügyi nyilvántartó szerv által kiállított hatósági bizonyítvány kiadása iránti eljárásért megfizetett igazgatási szolgáltatási díjat a munkavállaló részére megtéríti.

5. A munkaszerződés

A munkaszerződésben a feleknek meg kell állapodniuk a munkavállaló alaphérében és munkakörében.

A munkaviszony tartamát a munkaszerződésben kell meghatározni. Ennek hiányában a munkaviszony határozatlan időre jön létre.

A munkavállaló munkahelyét a munkaszerződésben kell meghatározni. Ennek hiányában munkahelynek azt a helyet kell tekinteni, ahol munkáját szokás szerint végzi.

A munkaviszony - eltérő megállapodás hiányában - általános teljes napi munkaidőben történő foglalkoztatásra jön létre.

A felek a munkaszerződésben a munkaviszony kezdetétől számított legfeljebb három hónapig terjedő próbaidőt köthetnek ki. Ennél rövidebb próbaidő kikötése esetén a felek a próbaidőt - legfeljebb egy alkalommal - meghosszabbíthatják. A próbaidő tartama a meghosszabbítása esetén sem haladhatja meg a három hónapot.

A munkaviszony kezdetének napját a munkaszerződésben kell meghatározni. Ennek hiányában a munkaviszony kezdete a munkaszerződés megkötését követő nap.

A felek a munkaszerződés megkötése és a munkaviszony kezdetének napja közötti időszakban nem tanúsíthatnak olyan magatartást, amely a munkaviszony létrejöttét meghiúsítaná.

A munkaszerződés megkötése és a munkaviszony kezdete közötti időtartam alatt a munkaszerződéstől bármelyik fél elállhat, ha a munkaszerződés megkötését követően körülményeiben olyan lényeges változás következett be, amely a munkaviszony teljesítését lehetetlenné tenné vagy aránytalan sérelemmel járna.

6. A munkáltató írásbeli tájékoztatási kötelezettsége

A munkáltató legkésőbb a munkaviszony kezdetétől számított tizenöt napon belül írásban tájékoztatja a munkavállalót:

- a napi munkaidőről,
- az alaphéren túli munkabérről és egyéb juttatásokról,
- a munkabérről való elszámolás módjáról, a munkabérfizetés gyakoriságáról, a kifizetés napjáról,
- a munkakörbe tartozó feladatokról,
- a szabadság mértékéről, számítási módjáról és kiadásának, valamint
- a munkáltatóra és a munkavállalóra irányadó felmondási idő megállapításának szabályairól,
- arról, hogy a munkáltató kollektív szerződés hatálya alá tartozik-e, valamint
- a munkáltatói jogkör gyakorlójáról.

A munkáltató megnevezésének, lényeges adatainak, továbbá a fenti adatokban bekövetkezett változásáról a munkavállalót a változást követő tizenöt napon belül írásban tájékoztatni kell.

7. Mentésülés a munkavégzési kötelezettség alól

A munkavállaló mentesül rendelkezésre állási és munkavégzési kötelezettségének teljesítése alól:

- keresőképtelensége,
- a jogszabály szerinti, az emberi reprodukciós eljárással összefüggő, egészségügyi intézményben történő kezelés, valamint
- a kötelező orvosi vizsgálata tartamára, továbbá
- a véradáshoz szükséges, legalább négy óra időtartamra,
- a szoptató anya a szoptatás első hat hónapjában naponta kétszer egy, ikergyermek esetén kétszer két órára, a kilencedik hónap végéig naponta egy, ikergyermek esetén naponta két órára,
- hozzátartozója halálakor két munkanapra,
- általános iskolai tanulmányok folytatása, továbbá a felek megállapodása szerinti képzés, továbbképzés esetén, a képzésben való részvételhez szükséges időre,
- önkéntes vagy létesítményi tűzoltói szolgálat ellátása tartamára,
- bíróság vagy hatóság felhívására, vagy az eljárásban való személyes részvételhez szükséges időtartamra,
- a különös méltánylást érdemlő személyi, családi vagy elháríthatatlan ok miatt indokolt távollét tartamára, továbbá
- munkaviszonyra vonatkozó szabályban meghatározott tartamra.

8. A munkajogviszony megszűnése

A munkajogviszony megszűnik:

- a munkavállaló halálával,
- a munkáltató jogutód nélküli megszűnésével,
- a határozott idő lejártával,
- törvényben meghatározott más esetben.

A munkajogviszony megszüntethető:

- közös megegyezéssel,
- felmondással,
- azonnali hatályú felmondással.

A megszüntetés okának az indokolásból világosan ki kell tűnnie. A megszüntető jognyilatkozat indokának valóságát és okszerűségét a nyilatkozattevő bizonyítja.

A munkaviszonyt mind a munkavállaló, mind a munkáltató felmondással megszüntetheti.

A felek megállapodása esetén - legfeljebb a munkaviszony kezdetétől számított egy évig - a munkaviszony felmondással nem szüntethető meg.

A munkáltató felmondással nem szüntetheti meg a munkaviszonyt

- a várandósság,
- a szülési szabadság,
- a gyermek gondozása céljából igénybe vett fizetés nélküli szabadság,
- a tényleges önkéntes tartalékos katonai szolgálatteljesítés, valamint

- a nő jogszabály szerinti, az emberi reprodukciós eljárással összefüggő kezelésének, de legfeljebb ennek megkezdésétől számított hat hónap tartama alatt.

A munkáltató a felmondást köteles megindokolni.

A felmondás indoka a munkavállaló munkaviszonnyal kapcsolatos magatartásával, képességével vagy a munkáltató működésével összefüggő ok lehet.

A munkáltató a határozott idejű munkaviszonyt felmondással megszüntetheti

- a felszámolási- vagy csődeljárás tartama alatt vagy
- a munkavállaló képességére alapított okból vagy
- ha a munkaviszony fenntartása elháríthatatlan külső ok következtében lehetetlenné válik.

A munkáltató a határozatlan tartamú munkaviszony felmondással történő megszüntetését nem köteles indokolni, ha a munkavállaló nyugdíjasnak minősül.

A munkavállaló határozatlan idejű munkaviszonyának felmondását nem köteles indokolni.

A határozott idejű munkaviszonyának felmondását a munkavállaló köteles megindokolni. A felmondás indoka csak olyan ok lehet, amely számára a munkaviszony fenntartását lehetetlenné tenné vagy körülményeire tekintettel aránytalan sérelemmel járna.

A felmondási idő harminc nap.

A munkáltató felmondása esetén a felmondási idő a munkáltatónál munkaviszonyban töltött

- három év után öt nappal,
- öt év után tizenöt nappal,
- nyolc év után húsz nappal,
- tíz év után huszonöt nappal,
- tizenöt év után harminc nappal,
- tizennyolc év után negyven nappal,
- húsz év után hatvan nappal

meghosszabbodik.

A felek a fentiekben foglaltaknál hosszabb, legfeljebb hathavi felmondási időben is megállapodhatnak.

A felmondási idő a határozott idejű munkaviszony felmondással történő megszüntetése esetén legfeljebb a határozott idő lejártáig tart.

A munkáltató felmondása esetén köteles a munkavállalót - legalább a felmondási idő felére - a munkavégzés alól felmenteni. A töredéknapot egész napként kell figyelembe venni.

A munkavégzés alól a munkavállalót a kívánságának megfelelően - legfeljebb két részletben - kell felmenteni.

A munkavégzés alóli felmentés tartamára a munkavállalót távolléti díj illeti meg, kivéve, ha munkabérré egyébként nem lenne jogosult.

A kifizetett munkabért visszakövetelni nem lehet, ha a munkavállalót a munkavégzés alól végleg felmentették és a munkabér fizetését kizáró körülmény a munkavégzés alóli felmentés után következett be.

A munkavállalót végkielégítés illeti meg, ha munkaviszonya

- a munkáltató felmondása,
- a munkáltató jogutód nélküli megszűnése, vagy
- a Munka tv. 63. § (1) bekezdés d) pontja (jogügylet vagy jogszabály rendelkezése alapján a gazdasági egységet átvevő munkáltató nem e törvény hatálya alá tartozik)

alapján szűnik meg.

A végkielégítés mértéke

- legalább három év esetén egyhavi,
- legalább öt év esetén kéthavi,
- legalább tíz év esetén háromhavi,
- legalább tizenöt év esetén négyhavi,
- legalább húsz év esetén öthavi,
- legalább huszonöt év esetén hathavi

távolléti díj összege.

Nem jár végkielégítés a munkavállalónak, ha

- a felmondás közlésének vagy a munkáltató jogutód nélküli megszűnésének időpontjában nyugdíjasnak minősül, vagy
- a felmondás indoka a munkavállaló munkaviszonnyal kapcsolatos magatartása vagy a nem egészségi okkal összefüggő képessége.

9. Eljárás a munkaviszony megszüntetése (megszűnése) esetén

A munkavállaló munkaviszonya megszüntetésekor (megszűnésekor) munkakörét az előírt rendben köteles átadni és a munkáltatóval elszámolni. A munkakörátadás és az elszámolás feltételeit a munkáltató köteles biztosítani.

A munkaviszony felmondással történő megszüntetésekor legkésőbb az utolsó munkában töltött naptól, egyébként legkésőbb a munkaviszony megszűnésétől számított ötödik munkanapon a munkavállaló részére ki kell fizetni a munkabérét, egyéb járandóságait, valamint ki kell adni a munkaviszonyra vonatkozó szabályban és egyéb jogszabályokban előírt igazolásokat.

A munkáltató a munkavállaló kérelmére, ha a munkaviszony legalább egy évig fennállt, a munkaviszony megszüntetésekor (megszűnésekor) vagy legfeljebb az ezt követő egy éven belül a munkavállaló munkájáról írásban értékelést ad.

Az értékelés valótlan ténymegállapításainak megsemmisítését vagy módosítását a munkavállaló bíróságtól kérheti.

10. Munkaidő és pihenőidő

A teljes napi munkaidő napi nyolc óra (általános teljes napi munkaidő).

A teljes napi munkaidő - a felek megállapodása alapján - legfeljebb napi tizenkét órára emelhető, ha a munkavállaló

- készenléti jellegű munkakört lát el,
- a munkáltató vagy a tulajdonos hozzátartozója (hosszabb teljes napi munkaidő).

Munkaviszonyra vonatkozó szabály vagy a felek megállapodása az általános teljes napi munkaidőnél rövidebb teljes napi munkaidőt is megállapíthat.

A felek az adott munkakörre irányadó teljes napi munkaidőnél rövidebb napi munkaidőben is megállapodhatnak (rész munkaidő).

A munkáltató a munkavállaló által teljesítendő munkaidőt munkaidő-keretben is meghatározhatja.

A munkaidő-beosztás szabályait (munkarend) a munkáltató állapítja meg. A munkáltató a munkaidőt az egészséges és biztonságos munkavégzés követelményére, valamint a munka jellegére figyelemmel osztja be.

A munkaidőt heti öt napra, hétfőtől péntekig kell beosztani (általános munkarend).

Munkaidőkeret, vagy elszámolási időszak alkalmazása esetén a munkaidő a hét minden napjára vagy az egyes munkanapokra egyenlőtlenül is beosztható (egyenlőtlen munkaidő-beosztás).

A munkaidő-beosztást legalább hét nappal korábban, legalább egy hétre írásban kell közölni. Ennek hiányában az utolsó munkaidő-beosztás az irányadó.

A munkáltató az adott napra vonatkozó munkaidő-beosztást, ha gazdálkodásában vagy működésében előre nem látható körülmény merül fel, legalább négy nappal korábban módosíthatja.

A munkavállaló részére, ha a beosztás szerinti napi munkaidő vagy a munkaidő-beosztástól eltérő rendkívüli munkaidő tartama

- a hat órát meghaladja, húsz perc,
- a kilenc órát meghaladja, további huszonöt

perc munkaközi szünetet kell biztosítani.

A munkavállaló részére a napi munkájának befejezése és a következő napi munkakezdés között legalább tizenegy óra egybefüggő pihenőidőt (napi pihenőidő) kell biztosítani.

Legalább nyolc óra napi pihenőidőt kell biztosítani

- az osztott munkaidőben,
- a megszakítás nélküli,
- a több műszakos,
- az idényjellegű tevékenység keretében,
- a készenléti jellegű munkakörben

foglalkoztatott munkavállaló esetében.

11. Szabadság

A munkavállalónak a munkában töltött idő alapján minden naptári évben szabadság jár, amely alap- és pótszabadságból áll.

Az alapszabadság mértéke húsz munkanap.

A munkavállalónak

- huszonötödik életévétől egy,
- huszonnyolcadik életévétől kettő,
- harmincegyedik életévétől három,
- harmincharmadik életévétől négy,
- harmincötödik életévétől öt,
- harminchetedik életévétől hat,
- harminckilencedik életévétől hét,
- negyvenegyedik életévétől nyolc,
- negyvenharmadik életévétől kilenc,
- negyvenötödik életévétől tíz

munkanap pótszabadság jár.

12. Munka díjazása

Alapbérként legalább a kötelező legkisebb munkabért kell meghatározni.

Az alapbért időbérben kell megállapítani.

A havi alapbér meghatározott időszakra járó részének számításánál a havi alapbérnek a hónapban irányadó általános munkarend szerinti egy órára eső összegét szorozni kell az adott időszakra eső általános munkarend szerinti teljesítendő órák számával.

A munkavállalót munkaszüneti napon történő munkavégzés esetén száz százalék bérpótlék illeti meg.

Vasárnapi munkavégzés esetén ötven százalék bérpótlék (vasárnapi pótlék) jár,

A munkavállalónak - a műszakpótlékre jogosult munkavállalót kivéve - éjszakai munkavégzés esetén, ha ennek tartama az egy órát meghaladja, tizenöt százalék bérpótlék jár.

A munkabért - külföldön történő munkavégzés vagy jogszabály eltérő rendelkezése hiányában - forintban kell megállapítani és kifizetni.

A munkabért utalvány vagy fizetőeszköz helyettesítésére szolgáló más formában kifizetni nem lehet.

A munkavállaló részére járó munkabért - eltérő megállapodás hiányában - utólag, legalább havonta egy alkalommal kell elszámolni.

A kifizetett munkabér elszámolásáról a tárgyhónapot követő hónap tizedik napjáig írásbeli tájékoztatást kell adni.

13. A felelősség általános szabályai

A munkavállaló a munkaviszonyból származó kötelezettségének megszegésével okozott kárt köteles megtéríteni, ha nem úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható.

A fenti feltételek fennállását, a kárt, valamint az okozati összefüggést a munkáltatónak kell bizonyítania.

A kártérítés mértéke nem haladhatja meg a munkavállaló négyhavi távolléti díjának összegét. Szándékos vagy súlyosan gondatlan károkozás esetén a teljes kárt kell megtéríteni.

Nem kell megtéríteni azt a kárt, amelynek bekövetkezése a károkozás idején nem volt előrelátható, vagy amelyet a munkáltató vétkes magatartása okozott, vagy amely abból származott, hogy a munkáltató kárenyhítési kötelezettségének nem tett eleget.

14. Munkaügyi kapcsolatok

A munkavállalók szociális és gazdasági érdekeinek védelme, továbbá a munkabéke fenntartása érdekében a 2012. évi I. törvény szabályozza a szakszervezet, az üzemi tanács és a munkáltatók, vagy érdek-képviselői szervezeteik kapcsolatrendszerét. Ennek keretében biztosítja a szervezkedés szabadságát, a munkavállalók részvételét a munkafeltételek alakításában, meghatározza a kollektív tárgyalások rendjét vagy a munkaügyi konfliktusok megelőzésére, feloldására irányuló eljárást.

Szakszervezet

- a munkavállalók minden olyan szervezete, amelynek elsődleges célja a munkavállalók munkaviszonyral kapcsolatos érdekeinek előmozdítása és megvédése,
- a munkáltatónál képvisellel rendelkező szakszervezet, amelyik alapszabálya szerint a munkáltatónál képviselőre jogosult szervet működtet, vagy tisztségviselővel rendelkezik.

Szakszervezethez való tartozása vagy szakszervezeti tevékenysége miatt tilos a munkavállaló munkaviszonyát megszüntetni vagy a munkavállalót más módon megkülönböztetni.

Nem lehet jogosultságot vagy juttatást valamely szakszervezethez való tartozástól vagy az attól való távolmaradástól függővé tenni.

Kollektív szerződés

Kollektív szerződést köthet

- a munkáltató, a tagok felhatalmazása alapján a munkáltatói érdek-képviselői szervezet,
- a szakszervezet vagy szakszervezeti szövetség.

II. Munka-, Baleset-, Tűz- és Környezetvédelmi ismeretek

MUNKAVÉDELEM

Jogsabályi háttér

A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény célja, hogy az Alaptörvényben foglalt elvek alapján szabályozza az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés személyi, tárgyi és szervezeti feltételeit a szervezeten munkát végzők egészségének, munkavégző képességének megóvása és a munkakörülmények humanizálása érdekében, megelőzve ezzel a munkabaleseteket és a foglalkozással összefüggő megbetegedéseket. A törvény hatálya kiterjed minden szervezett munkavégzésre, függetlenül attól, hogy az milyen szervezeti vagy tulajdoni formában történik.

Rendkívüli munkavégzési körülmények esetére a rendvédelmi szerveknél munkavégzésre irányuló jogviszonyban, szolgálati viszonyban kifejtett munkatevékenységre a feladatkörében érintett miniszter által kiadott külön jogszabály e törvény figyelembevételével kivételesen indokolt esetben eltérő követelményeket, eljárási szabályokat állapíthat meg az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzésre vonatkozóan, amely a rendvédelmi szervek személyi állománya vonatkozásában a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi szervek munkavédelmi feladatai, valamint foglalkozás-egészségügyi tevékenysége ellátásának szabályairól szóló 70/2011. (XII. 30.) BM rendelet. A fogvatartottakra az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés szabályairól, a büntetés-végrehajtási szervezetenél működő, fogvatartottakat érintő foglalkozás-egészségügyi feladatokról, valamint a fogvatartottak büntetés-végrehajtási jogviszony keretében történő munkáltatásának munkaügyi ellenőrzéséről szóló 63/2014. (XII. 15.) BM rendelet vonatkozik.

A Munkavédelmi Szabályzat kötelező előírásaival, a munkavédelmi szemlével, a munkavédelmi oktatással, valamint a vizsgáztatással kapcsolatos, a munkabalesetek bejelentésével és nyilvántartásával összefüggő, az elsőfokú munkavédelmi hatóság, illetve a foglalkozás-egészségügyi szolgálat működési rendjére és feltételeire vonatkozó, jogszabály meghozatalát nem igénylő szabályokat a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka szakutasításban és BVOP utasításban határozza meg.

Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés szabályairól szóló 24/2015. (III.18.) OP szakutasítás hatálya kiterjed a büntetés-végrehajtási intézetekre, intézményekre és gazdálkodó szervezetekre (továbbiakban együtt: bv. szervekre), valamint a bv. szervek területén kívül a bv. szervek által szervezett munkavégzésre, valamint a bv. szervek személyi állományára és a büntetési-végrehajtási jogviszonyba tartozó fogvatartottakra.

A büntetés-végrehajtási szervek személyi állományának a munkavédelmi hatósági tevékenységét a munkavédelmi hatósági feladatokat ellátó egyes szervek kijelöléséről szóló 373/2011. (XII. 31.) Korm. rendeletben a Kormány az elsőfokú munkavédelmi hatósági jogkör gyakorlójaként országos illetékességgel a büntetés-végrehajtás országos parancsnokát jelöli ki, a büntetés-végrehajtási intézetekben fogvatartottak tekintetében a munkavédelmi hatóság, valamint a munkaügyi hatósági

jogkör gyakorlójának a kijelöléséről szóló 306/2014. (XII. 5.) Korm. rendelet a büntetés-végrehajtási intézetekben fogvatartottak büntetés-végrehajtási jogviszony keretében történő munkáltatása esetén munkavédelmi hatóságként első fokon a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka jár el.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Szervezeti és Működési Szabályzatában az országos parancsnok általános helyettese átruházott hatáskörben dönt első fokon a munkavédelmi hatósági ügyekben.

Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeinek felügyelete, a munkavédelmi tevékenység irányítása az országos parancsnok általános helyettesének vezetésével, az Országos Parancsnokság Jogi és Adatkezelési Főosztály állományába tartozó munkavédelmi főfelügyelő közreműködésével valósul meg.

Általános követelmények

- Magyarország területén munkát végzőknek joguk van a biztonságos és egészséges munkafeltételekhez.
- Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek teljesítése helyett a munkáltató pénzbeli vagy egyéb megváltást a munkavállalónak nem adhat.

A munkavégzés tárgyi feltételei

- Munkahely céljára csak olyan építmény alkalmazható, amely megfelelő szerkezetű és szilárdságú. Ilyen építményben az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek és jellegének, az abból fakadó tisztítási feltételeknek megfelelő határoló felületeket, belmagasságot, légtérfogatot, mozgásteret, közlekedési útvonalakat kell kialakítani.
- A munkahely és a munka jellegének megfelelően gondoskodni kell a rendről, tisztaságról, a keletkező szennyezőanyagok, szennyvíz, hulladék kezeléséről oly módon, hogy veszélyt vagy egészségi ártalmat ne okozzanak és a környezetet ne károsítsák.
- Minden munkavállaló részére biztosítani kell a megfelelő mennyiségű, az egészségügyi előírásoknak megfelelő minőségű ivóvizet és a munkahely és a munka jellegének megfelelően az öltözködési, tisztálkodási, egészségügyi, étkezési, pihenési és melegedési lehetőséget.
- A munkahelyen a dolgozók létszámának és a veszély jellegének megfelelő jelző- és riasztóberendezést kell biztosítani.
- A munkahely természetes és mesterséges megvilágítása elégítse ki a munkavégzés jellegének megfelelő világításra vonatkozó követelményeket.
- A munkahelyiségben a munkavállalók létszámát, a tevékenység jellegét és a veszélyforrásokat figyelembe véve elegendő mennyiségű és minőségű, egészséget nem károsító levegőt és klímát kell biztosítani.
- A szabadtéri munkahelyen - a munkavégzés jellegének és a munkakörülményeknek megfelelő műszaki megoldásokkal, munkaszervezéssel, egyéni védelemmel, melegedési lehetőséggel, védőitallal - gondoskodni kell a munkavállalók időjárás elleni védelméről.

- Azokon a munkahelyeken, ahol az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés dohányzási tilalom elrendelését teszi szükségessé, külön dohányzóhelyet kell kijelölni. Kivéve, ha a munkáltató a munkahelyet külön törvény szerint nem dohányzó munkahellyé nyilvánította.
- A nemdohányzók védelméről minden munkahelyen dohányzóhelyek, helyiségek kijelölésével vagy más szervezési intézkedéssel kell gondoskodni.
- A munkahelyen biztosítani kell a munkahelyi elsősegélynyújtás tárgyi, személyi és szervezési feltételeit.

A munkavégzés személyi feltételei

- A munkavállaló csak olyan munkára és akkor alkalmazható, ha:
 - annak ellátásához megfelelő élettani adottságokkal rendelkezik,
 - foglalkoztatása az egészséget, testi épségét, illetőleg a fiatalkorú egészséges fejlődését károsan nem befolyásolja,
 - foglalkoztatása az utódaira veszélyt nem jelent,
 - mások egészséget, testi épségét nem veszélyezteti, és a munkára - külön jogszabályokban meghatározottak szerint - alkalmasnak bizonyult.
- Az egészségügyi megfelelőségről az egyes rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasságáról, közalkalmazottai és köztisztviselői munkaköri egészségi alkalmasságáról, a szolgálat-, illetve keresőképtelenség megállapításáról, valamint az egészségügyi alapellátásról előzetes és időszakos orvosi vizsgálat alapján kell dönteni.
- Ahol veszély fenyeget, egyedül munkát végezni nem szabad, és ilyen helyre csak erre is kiterjedő oktatásban részesült munkavállalók léphetnek be.
- A szakmai képzés keretében kell gondoskodni arról, hogy a résztvevők elsajátítsák a képzettségük alapján betölthető munkakör egészségi és biztonsági követelményeit. A szükséges ismeretanyagot a feladatkörében érintett miniszter a foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszterrel egyetértésben határozza meg.
- Ha valamely munkát egyidejűleg két vagy több munkavállaló végez, a biztonságos munkavégzés érdekében az egyik munkavállalót meg kell bízni a munka irányításával, és ezt a többiek tudomására kell hozni.

A munkáltatók és a munkavállalók köteleességei és jogai

Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés érdekében a munkáltató köteles:

- a szükséges utasításokat kellő időben a munkavállalónak megadni,
- rendszeresen meggyőződni arról, hogy a munkakörülmények megfelelnek-e a követelményeknek, a munkavállalók ismerik, illetve megtartják-e a rájuk vonatkozó rendelkezéseket,
- a munkavégzés körülményeihez igazodó, illetve az azzal összefüggő veszélyek figyelembevételével megfelelő munkaeszközöket biztosítani a munkavállaló részére,

- a tudomására jutott rendellenességet, illetve a munka egészséget nem veszélyeztető és biztonságos végzésével kapcsolatos bejelentést haladéktalanul kivizsgálni, a szükséges intézkedéseket megtenni, az érintetteket értesíteni, és közvetlen veszély esetén a munkavégzést leállítani,
- a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések esetén megfelelően eljárni,
- biztosítani a védőeszközök rendeltetésszerű használhatóságát, védőképességét, a kielégítő higiénés állapotát, a szükséges tisztítását, karbantartását (javítását), pótlását.
- a munkabiztonsági szaktevékenység ellátására megfelelő képzéssel rendelkező személyt biztosítani, valamint
- minőségileg, illetve szükség esetén mennyiségileg értékelni a munkavállalók egészségét és biztonságát veszélyeztető kockázatokat, különös tekintettel az alkalmazott munkaeszközökre, veszélyes anyagokra és készítményekre, a munkavállalókat érő terhelésekre, valamint a munkahelyek kialakítására. Az értékelés alapján olyan megelőző intézkedéseket szükséges hozni, amelyek biztosítják a munkakörülmények javulását, beépülnek a munkáltató valamennyi irányítási szintjén végzett tevékenységbe.

A munkáltatónak oktatás keretében gondoskodnia kell arról, hogy a munkavállaló alap, ismétlődő, pótló illetve rendkívüli munkavédelmi oktatásban részesüljön.

A bv. munkavállalót alapoktatásban kell részesíteni:

- munkába álláskor vagy hat hónapnál hosszabb ideig tartó távollét után,
- munkahely vagy munkakör megváltoztatásakor, valamint az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés körülményeinek megváltozásakor,
- munkaeszköz átalakításakor vagy új munkaeszköz üzembe helyezésekor,
- új technológia vagy új vizsgálati módszer bevezetésekor.

Befogadáskor a fogvatartott részére - a tervezett foglalkoztatásától függetlenül - általános munkavédelmi oktatást kell tartani.

A bv. munkavállalót ismétlődő oktatásban kell részesíteni:

- a nem fizikai munkakörben dolgozók részére évente egy alkalommal, 1 óra időtartamban,
- a termelő és karbantartó üzemekben dolgozók részére negyedévente min. 1 óra időtartamban,
- fogvatartottak esetében havonta 1 óra időtartamban.

A bv. munkavállalót pótoktatásban kell részesíteni, ha az ismétlődő oktatáson nem vett részt.

A bv. munkavállalót rendkívüli oktatásban kell részesíteni:

- súlyos vagy szokatlan okkal összefüggő balesetek, illetve káresemények,
- addig nem ismert jelentős veszély, kockázat mutatkozása,
- a szabályozás megváltozása esetén, valamint
- ha a felügyeleti ellenőrzések tapasztalatai indokoltá teszik.

A munkavégzéshez szükséges ismeretek megszerzéséig a munkavállaló önállóan nem foglalkoztatható.

Más munkáltatók azon munkavállalói, akik a bv. szerv telephelyén munkát végeznek, kötelesek megismerni azokat a veszélyeket, amelyek őket érhetik, és kötelesek betartani a bv. szerv munkáltatói biztonsági előírásait, intézkedéseit.

Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés érdekében a munkavállaló köteles:

- csak a biztonságos munkavégzésre alkalmas állapotban, az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munka végzésére vonatkozó szabályok megtartásával végezhet munkát,
- az egyéni védőeszközt rendeltetésének megfelelően használni és a tőle elvárható tisztításáról gondoskodni,
- a munkaterületén a fegyelmet, a rendet és a tisztaságot megtartani.
- a munkája biztonságos elvégzéséhez szükséges ismereteket elsajátítani és azokat a munkavégzés során alkalmazni,
- a részére előírt orvosi vizsgálaton részt venni,
- balesetet, sérülést, rosszulétet azonnal jelenteni,

A munkavállaló jogosult megkövetelni a munkáltatójától:

- az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeit, a veszélyes tevékenységhez a munkavédelemre vonatkozó szabályokban előírt védőintézkedések megvalósítását,
- az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzéshez szükséges ismeretek rendelkezésére bocsátását, a betanuláshoz való lehetőség biztosítását,
- a munkavégzéshez munkavédelmi szempontból szükséges felszerelések, munka- és védőeszközök, az előírt védőital, valamint tisztálkodószerek és tisztálkodási lehetőség biztosítását.

A munkavállaló jogosult megtagadni a munkavégzést, ha azzal életét, egészségét vagy testi épségét közvetlenül és súlyosan veszélyeztetné.

Ha a munkáltató utasításának teljesítésével másokat veszélyeztetne közvetlenül és súlyosan, a teljesítését meg kell tagadnia.

Veszélyeztetésnek minősül különösen a szükséges védőberendezések, az egyéni védőeszközök működő képtelensége illetve hiánya.

Munkabaleset, Foglalkozási megbetegedés

Baleset: az emberi szervezetet ért olyan egyszeri külső hatás, amely a sérült akaratától függetlenül, hirtelen vagy aránylag rövid idő alatt következik be és sérülést, mérgezést vagy más (testi, lelki) egészségkárosodást, illetőleg halált okoz..

Munkabaleset: az a baleset, amely a munkavállalót a szervezett munkavégzés során vagy azzal összefüggésben éri, annak helyétől és időpontjától és a munkavállaló (sérült) közrehatásának mértékétől függetlenül.

A munkavégzéssel összefüggésben következik be a baleset, ha a munkavállalót a foglalkozás körében végzett munkához kapcsolódó közlekedés, anyagvételezés, anyagmozgatás, tisztálkodás,

szervezett üzemi étkeztetés, foglalkozás-egészségügyi szolgáltatás és a munkáltató által nyújtott egyéb szolgáltatás stb. igénybevétele során éri.

Nem tekinthető munkavégzéssel összefüggésben bekövetkező balesetnek (munkabalesetnek) az a baleset, amely a sérültet a lakásáról (szállásáról) a munkahelyére, illetve a munkahelyéről a lakására (szállására) menet közben éri, kivéve, ha a baleset a munkáltató saját vagy bérelt járművével történt.

Fogvatartott munkabalesete: *az a baleset, amely a fogvatartottat*

- *az Mvt. 87. § 9. pontja szerinti szervezett munkavégzés során a részére meghatározott munkakörben, díjazás ellenében végzett munka során, díjazás nélküli munkavégzése alatt, terápiás foglalkoztatása közben, az előzőekkel összefüggésben [különösen a munkához kapcsolódó közlekedés, anyagvételezés, anyagmozgatás, tisztálkodás, szervezett étkeztetés, foglalkozás-egészségügyi szolgáltatás és a büntetés-végrehajtási szerv (a továbbiakban: bv. szerv) által nyújtott egyéb szolgáltatás igénybevétele során], illetve a munkára történő átvételtől a munkába történő átadásig éri,*
- *az esetenkénti (alkalmi) foglalkoztatásnál vagy azzal összefüggésben éri, ha e tevékenységet utasításra végezte,*
- *a munkahelyek közötti átszállítás alkalmával éri.*

A munkabaleset bekövetkezésétől számított 3 év után a munkáltató a törvényben foglaltak alapján nem köteles a munkabalesetet bejelenteni, kivizsgálni és nyilvántartásba venni.

Ha a sérült a munkáltatónak a munkabaleset bejelentésével, kivizsgálásával kapcsolatos intézkedését vagy mulasztását, továbbá ha az érintett munkavállaló a foglalkozási megbetegedés és fokozott expozíciós eset bejelentésének elmulasztását sérelmezi, a munkavédelmi hatósághoz fordulhat.

Szolgálati kötelemekkel összefüggő baleset: *a munkavédelemről szóló törvényben meghatározott munkabaleseten túl az a baleset, amely a hivatásos állomány tagját*

- *azonnali szolgálatba, munkába rendelés esetén a rendelkező szóbeli vagy írásbeli parancs vagy utasítás vételétől számított időtől a szolgálatteljesítés, munkavégzés helyére történő megérkezéséig, valamint onnan lakóhelyére menet közben,*
- *kiképzési terv, napirend szerint előírt gyakorlati foglalkozásokon, a fizikai állóképesség fenntartásával kapcsolatos szervezett sportfoglalkozásokon,*
- *a rendvédelmi szervek tömegkapcsolatainak erősítése céljából a rendvédelmi szerv által szervezett sportversenyeken, speciális rendezvényeken, bemutatókon érte.*

Minden balesetet a sérült vagy a balesetet észlelő köteles azonnal az illetékes elöljárónak jelenteni és a sérültet elsősegélynyújtásban részesíteni.

Baleset esetén a munkahelyi vezető feladata:

- gondoskodni a sérült(ek) szükséges orvosi ellátásáról,
- rögzíteni az erre rendszeresített Baleseti nyilvántartási naplóban a szükséges adatokat,
- értesíteni a műszaki és a munkavédelmi vezetőt (túlmunka vagy munkaszüneti napon a megbízott ügyeletes vezetőt) az előreláthatólag munkanap kieséssel járó baleset esetén,
- gondoskodni a baleseti helyszín biztosításáról, a kivizsgálásáig.

Súlyos munkabalesetet a bv. szerv vezetője köteles a munkavédelmi hatóságának jelenteni. A fogvatartottat érintő súlyos munkabaleset esetén értesíteni kell a törvényességi felügyeletet ellátó ügyészt is. Halálos baleset esetén a bv. szerv székhelye szerint illetékes rendőrkapitányság jár el.

Nem munkabalesetnek minősülő baleset

Nem munkabalesetnek minősülő balesetek kivizsgálását, nyilvántartását, jegyzőkönyvezését és bejelentését, hivatásos állomány tagja, közalkalmazott, a fogvatartottak kötelező foglalkoztatására létrehozott gazdálkodó szervezetek esetében az illetékes vezető végzi. A fogvatartottak esetében a kivizsgálást végző személyt, a bv. szerv vezetője jelöli ki.

A munkabaleset bekövetkezésétől számított 3 év után a munkáltató a törvényben foglaltak alapján nem köteles a munkabalesetet bejelenteni, kivizsgálni és nyilvántartásba venni.

Ha a sérült a munkáltatónak a munkabaleset bejelentésével, kivizsgálásával kapcsolatos intézkedését vagy mulasztását, továbbá ha az érintett munkavállaló a foglalkozási megbetegedés és fokozott expozíciós eset bejelentésének elmulasztását sérelmezi, a munkavédelmi hatósághoz fordulhat.

Foglalkozási megbetegedés: *a munkavégzés, a foglalkozás gyakorlása közben bekövetkezett olyan heveny és idült, valamint a foglalkozás gyakorlását követően megjelenő vagy kialakuló idült egészségkárosodás, amely*

a) a munkavégzéssel, a foglalkozással kapcsolatos, a munkavégzés, a munkafolyamat során előforduló fizikai, kémiai, biológiai, pszichoszociális és ergonómiai kóroki tényezőkre vezethető vissza, illetve

b) a munkavállalónak az optimálisnál nagyobb vagy kisebb igénybevételének a következménye.

Kockázatértékelés

A kockázatértékelés nem más, mint gondos áttekintése annak, hogy az adott munkahelyen mi károsíthatja, veszélyeztetheti a munkavállalókat, és milyen óvintézkedések szükségesek az egészségkárosodás megelőzésére. Az esetek legnagyobb részében a kockázatértékelés az eddig is meglévő munkavédelmi követelmények szisztematikus ellenőrzését, a hiányosságok megszüntetését jelenti, amelyben a legfőbb eszköz a széles körű munkavédelmi ismeret és a józanész.

A munkafolyamatoknál, technológiáknál, a veszélyek megelőzése, illetve károsító hatásuk csökkentése érdekében, a veszélyforrásokat és az ellenük való védekezés módját, az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeit az érintett munkavállalókkal - mind a munkahely egésze, mind az egyes munkafolyamatok tekintetében - meg kell ismertetni, a veszélyforrások ellen védelmet nyújtó egyéni védőeszközöket meg kell határozni, azokkal a munkavállalókat el kell látni, használatukra ki kell oktatni és használatukat meg kell követelni.

Kockázat: a veszélyhelyzetben a sérülés vagy az egészségkárosodás valószínűségének és súlyosságának együttes hatása.

Pszichoszociális kockázat: a munkavállalót a munkahelyén érő azon hatások (konfliktusok, munkaszervezés, munkarend, foglalkoztatási jogviszony bizonytalansága stb.) összessége, amelyek befolyásolják az e hatásokra adott válaszreakcióit, illetőleg ezzel összefüggésben stressz, munkabaleset, lelki eredetű szervi (pszichoszomatikus) megbetegedés következhet be.

A kockázatértékelés nem más, mint gondos áttekintése annak, hogy az adott munkahelyen mi károsíthatja, veszélyeztetheti a munkavállalókat, és milyen óvintézkedések szükségesek az egészségkárosodás megelőzésére. Az esetek legnagyobb részében a kockázatértékelés az eddig is meglévő munkavédelmi követelmények szisztematikus ellenőrzését, a hiányosságok megszüntetését jelenti, amelyben a legfőbb eszköz a széles körű munkavédelmi ismeret és a józanész.

A bv. szerveknél a kockázatértékelés két szinten, általános szinten és individuális szinten valósul meg. A munkahelyekre, munkaeszközökre, munkakörökre általános szinten, a személyi állományra vonatkozóan egyéni (individuális) szinten is kell elvégezni.

TŰZVÉDELEM

Magyarországon a XIX. század közepén alakultak meg az első szervezett tűzoltóságok, de a tüzek megelőzése és az általuk okozott károk csökkentése már az első civilizációk kialakulása óta alapvető érdeke volt az embernek.

A közbiztonság meghatározó, szerves részeként működő tűzvédelem célja, hogy a jogszabályok és szabványok segítségével a valós élet valós problémáira nyújtson megfelelő megoldási lehetőségeket, továbbá feladata az, hogy a tűzvédelmi szabályok következetes betartásával és betartatásával védje az állampolgárokat, teremtse meg a tüzek oltását célzó hatékony beavatkozás feltételeit, és mindeközben biztosítsa a beavatkozó állomány alapvető biztonságát is.

E célok elérése érdekében:

- a tűzmelegelőzés terén megalapozott, hatékony és ügyfélközpontú hatósági, szakhatósági, piacfelügyeleti, tájékoztatási tevékenységet,
- a tűzoltói események (tüzesetek, balesetek, egyéb kárelhárítás) során a gyors, hatékony, biztonságos beavatkozást,
- a tűzvizsgálatok lefolytatásakor és a beavatkozások elemzése során precíz, minden részletre kiterjedő, a megelőzés és beavatkozás területén is használható következtetések levonására alkalmas munkát kívánunk megvalósítani.

A biztonság, ezen belül a tűzbiztonság megteremtése és megfelelő szinten tartása társadalmi feladat, ezért a célok megvalósításához a tűzvédelem terén jelentkező feladatokat az állampolgárok, társszervek, gazdálkodó szervezetek, önkéntes szervezetek, és nem utolsósorban a létesítményi, önkormányzati tűzoltóságok, továbbá a tűzoltó egyesületek együttműködésével kell végrehajtani

A Tűzoltóság tevékenységével kapcsolatos alapvető értelmezések

A tűz elleni védekezés (a továbbiakban: tűzvédelem): A tüzesetek megelőzése, a tűzoltási feladatok ellátása, a tűzvizsgálat, valamint ezek feltételeinek biztosítása.

Tűzmegelőzés: A tüzek keletkezésének megelőzésére, továbbterjedésének megakadályozására, illetőleg a tűzoltás alapvető feltételeinek biztosítására vonatkozó, a létesítés és a használat során megtartandó tűzvédelmi jogszabályok, szabványok, hatósági előírások rendszere és az azok érvényesítésére irányuló tevékenység. A tűzoltóság, mint tűzvédelmi hatóság külön meghatározott esetekben engedélyező, tiltó és korlátozó intézkedéseket tesz. A tüzesetekkel kapcsolatban hatósági bizonyítványt ad ki, valamint a tűzvédelmi kötelezettségeiket megsértőkkel szemben tűzvédelmi bírságot szab ki.

Tűz (tüzeset): Az-az égési folyamat, amely veszélyt jelent az életre, a testi épségre vagy az anyagi javakra, illetve azokban károsodást okoz;

Tűzoltási feladat: A veszélyeztetett személyek mentése, a tűz terjedésének megakadályozása, az anyagi javak védelme, a tűz eloltása és a szükséges biztonsági intézkedések megtétele, továbbá a tűz közvetlen veszélyének elhárítása. A tűzoltási szervezet a tűz oltásával kapcsolatos feladatok végrehajtása érdekében, a vonatkozó rendelkezések megtartásával, a tűzoltóság tagjaiból létrehozott vezetőkől és végrehajtókból áll. A tűz oltásának egyszemélyi felelős vezetője a tűzoltásvezető. A tűzoltás során a szükséges erőket, eszközöket, oltóanyagokat tervszerűen kell alkalmazni, a tűz terjedését meg kell akadályozni, az égést meg kell szüntetni.

A tűzoltóság által a tűzoltás, a műszaki mentés vagy az ezzel kapcsolatos gyakorlatok során okozott kár, illetőleg a tűzjelzésben, tűzoltásban, műszaki mentésben közreműködőknek a közreműködésükkel, járműveik, eszközeik, felszereléseik igénybevételével közvetlen összefüggésben keletkezett, más forrásból meg nem térülő kárának megtérítésére az elmaradt haszon kivételével, ha e törvény kivételt nem tesz, a Polgári Törvénykönyv szabályait kell alkalmazni.

A Biztosító nem köteles megtéríteni annak a kárát, aki a tüzet szándékosan vagy súlyos gondatlanságból okozta!

Köteles a tűzoltással, műszaki mentéssel és ezek jelzésével kapcsolatosan keletkezett költségek megtérítésére az, aki:

- a beavatkozást igénylő eseményt szándékosan okozta,
- a tűzoltásra vagy a műszaki mentésre vonatkozóan szándékosan megtévesztő jelzést adott.

Műszaki mentés: A tűzoltóság részéről természeti csapás, baleset, káreset, rendellenes technológiai folyamat, műszaki meghibásodás, veszélyes anyag szabadba jutása vagy egyéb cselekmény által előidézett veszélyhelyzet során az emberélet, a testi épség és az anyagi javak védelme érdekében a rendelkezésére álló, illetőleg az általa igénybe vett eszközökkel végzett elsődleges beavatkozási tevékenység.

Tűzvizsgálat: A tűzoltóság azon szakmai tevékenysége, amely a tűz keletkezési idejének, helyének és okának felderítésére irányul. A tűzvizsgálat célja olyan tűzmegelőzési, tűzoltási beavatkozási tapasztalatok megszerzése, következtetések levonása, amelyek alkalmasak a tűzmegelőzési ismeretek bővítésére, a mentési beavatkozási feltételek javítására, és hozzájárulnak a jogkövető magatartáshoz. A tűzvizsgálatot a tüzeset keletkezési helye szerint illetékes tűzvédelmi hatóság vezetője által kijelölt személy, személyek végzik.

A TŰZOLTÓSÁG SZERVEZETI ÉS IRÁNYÍTÁSI RENDSZERE

(Köztársasági Elnök)	
Országgyűlés	
Kormány	
Belügyminisztérium	
BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (BM OKF)	
Közvetlen szervek	Közvetett szervek (szakmai felügyelet)
Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságok	Fővárosi Tűzoltó parancsnokság
Repülőtéri Katasztrófavédelmi Igazgatóság.	Hivatásos Önkormányzati. Tűzoltóságok
Katasztrófavédelmi Oktatási Központ	Létesítményi Tűzoltóságok
Országház Tűzoltóság	Önkéntes Tűzoltóságok
	Önkéntes Tűzoltó Egyesületek

KÖRNYEZETVÉDELEM

Jogsabályi háttér: a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény

A törvény célja

Az ember és környezete harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet elemeinek és folyamatainak védelme, a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosítása.

Az elővigyázatosság, a megelőzés és a helyreállítás

A környezethasználatot úgy kell megszervezni és végezni, hogy

- a legkisebb mértékű környezetterhelést és igénybevételt idézze elő;
- megelőzze a környezetszennyezést;
- kizárja a környezetkárosítást.

Elővigyázatosság:

A környezethasználatot az elővigyázatosság elvének figyelembevételével, a környezeti elemek kíméletével, takarékos használatával, továbbá a hulladékkeletkezés csökkentésével, a természetes és az előállított anyagok visszaforgatására és újrafelhasználására törekedve kell végezni.

Megelőzés:

A megelőzés érdekében a környezethasználat során a leghatékonyabb megoldást, továbbá a külön jogszabályban meghatározott tevékenységek esetén az elérhető legjobb technikát kell alkalmazni.

Helyreállítás:

A környezethasználó köteles gondoskodni a tevékenysége által bekövetkezett környezetkárosodás megszüntetéséről, a károsodott környezet helyreállításáról.

A nyilvánosság részvétele a környezetvédelemben

A természetes személyek, jogi személyek és jogi személyiség nélküli szervezetek – e törvényben -, illetve más jogszabályban meghatározott módon - jogosultak részt venni a környezettel kapcsolatos nem hatósági eljárásban.

Mindenkinek joga, hogy környezetveszélyeztetés, környezetkárosítás vagy környezetszennyezés esetén a környezethasználó és a hatóságok figyelmét erre felhívja. Az erre vonatkozóan írásban tett felhívásra a hatáskörrel rendelkező szerv intézkedésének megtétele mellett a törvényben előírt határidőn belül érdemi választ köteles adni.

A részvétel joga gyakorolható:

- a) személyesen vagy képviselő útján,
- b) társadalmi szervezetek révén,
- c) települési önkormányzatok útján.

Felelősség a környezetért

A környezethasználó az e törvényben meghatározott és más jogszabályokban szabályozott módon büntetőjogi, szabálysértési jogi, polgári jogi és közigazgatási jogi felelősséggel tartozik tevékenységének a környezetre gyakorolt hatásaiért.

A környezethasználó köteles:

- a) a környezetveszélyeztető magatartástól, illetve környezetkárosítástól tartózkodni, valamint az általa folytatott környezetveszélyeztető magatartást, illetve a környezetkárosítást abbahagyni;
- b) a környezetveszélyeztetés, valamint környezetkárosodás esetén a környezetvédelmi hatóságot azonnal tájékoztatni, továbbá a környezetvédelmi hatóság által, valamint a külön jogszabályban meghatározott információkat megadni;
- c) környezetkárosodás bekövetkezése esetén minden lehetséges intézkedést megtenni a környezetkárosodás enyhítése, a kárelhárítás, illetve a további környezetkárosodás megakadályozása érdekében, így különösen haladéktalanul ellenőrzése alá vonni, feltartóztatni, eltávolítani vagy más megfelelő módon kezelni a környezetkárosodást okozó anyagokat, illetve más károsító tényezőket azzal a céllal, hogy korlátozza vagy megelőzze a további környezetkárosodást és az emberi egészségre gyakorolt kedvezőtlen hatásokat vagy a környezeti elem által nyújtott szolgáltatások további romlását;
- d) környezetkárosodás bekövetkezése esetén az eredeti állapotot vagy a külön jogszabályban meghatározott, az eredeti állapothoz közeli állapotot helyreállítani, valamint a környezeti elem által nyújtott szolgáltatást visszaállítani vagy azzal egyenértékű szolgáltatást biztosítani;
- e) az általa okozott környezetkárosodásért helytállni és a megelőzési, illetve helyreállítási költségeket viselni.

Kártérítési felelősség

A környezet igénybevételevel, illetőleg terhelésével járó tevékenységgel vagy mulasztásával másnak okozott kár környezetveszélyeztető tevékenységgel okozott kárnak minősül és arra a Polgári Törvénykönyvnek a fokozott veszéllyel járó tevékenységre vonatkozó szabályait (Ptk. 345-346. §-ai) kell alkalmazni.

Környezetvédelmi bírság

Aki, jogszabályban hatósági határozatban, közvetlenül alkalmazandó közösségi jogi aktusban megállapított, közvetlenül vagy közvetve a környezet védelmét szolgáló előírást megszeg, illetve határértéket túllép, a jogsértő magtartás súlyához – így különösen az általa okozott környezetszennyezés, illetőleg környezetkárosítás mértékéhez, időtartamához és ismétlődéséhez – igazodó környezetvédelmi bírságot köteles fizetni.

A környezetvédelmi bírság nem mentesít a büntetőjogi, a szabálysértési, továbbá a kártérítési felelősség, valamint a tevékenység korlátozására, felfüggesztésére, tiltására, illetőleg a megfelelő védekezés kialakítására, a természetes vagy korábbi környezet helyreállítására vonatkozó kötelezettség teljesítése alól.

III. Büntetés-végrehajtási ismeretek

SZOLGÁLATI ISMERETEK

A büntetés-végrehajtási szervezet

A fejezet a büntetés-végrehajtási szervezetről szóló alapismereteket taglalja, így meghatározza annak helyét az állam rendszerében, a büntetés-végrehajtási szervezet feladatait, azon túl ismeretet nyújt a büntetés-végrehajtási szervek létrehozásának szempontjairól és a büntetés-végrehajtási intézetek szolgálati felépítéséről, valamint a szolgálati ágak főbb feladatairól.

A büntetés-végrehajtási szervezet működésének rendjét szabályozó jogforrások:

- Alaptörvény
- 1998. évi XIX. törvény (Be.) – a büntetőeljárásról
- 2012. C. törvény (Btk.) – a Büntető Törvénykönyvről
- 2013. évi CCXL. törvény (Bv.Tv.) – a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
- 1995. évi CVII. törvény – a büntetés-végrehajtási szervezetről
- 2015. évi XLII. törvény (Hszt.) – a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról (Hatályos. 2015.07.01-től)
- 154/2015. (VI.19.) Kormányrendelet – a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény végrehajtásáról
- 21/1997. (VII.8.) IM rendelet a büntetés-végrehajtási szervezet Szolgálati Szabályzata
- 1992. évi XXXIII.tv. /a közalkalmazottak jogállásáról /
- 1992. évi XXIII. tv. / a köztisztviselők jogállásáról./

1. A bv. szervezet meghatározása

A bv. szervezet a feladatai ellátása során – az erre törvényben feljogosított szervek határozata alapján – az egyik legfontosabb alapjogot, a személyi szabadsághoz való jogot korlátozza.

A közrend és a közbiztonság fenntartása érdekében – az egyéb rendvédelmi szervekhez hasonlóan – kényszerítő eszközök alkalmazására is sor kerülhet.

A bv. szervezet az igazságszolgáltatás rendszerébe tartozó, sajátos feladatokat ellátó, állami, fegyveres rendvédelmi szervezet.

Az igazságszolgáltatás rendszere – büntetőeljárás-jogi feladatok végrehajtása szerinti felosztásban – három fő szerve:

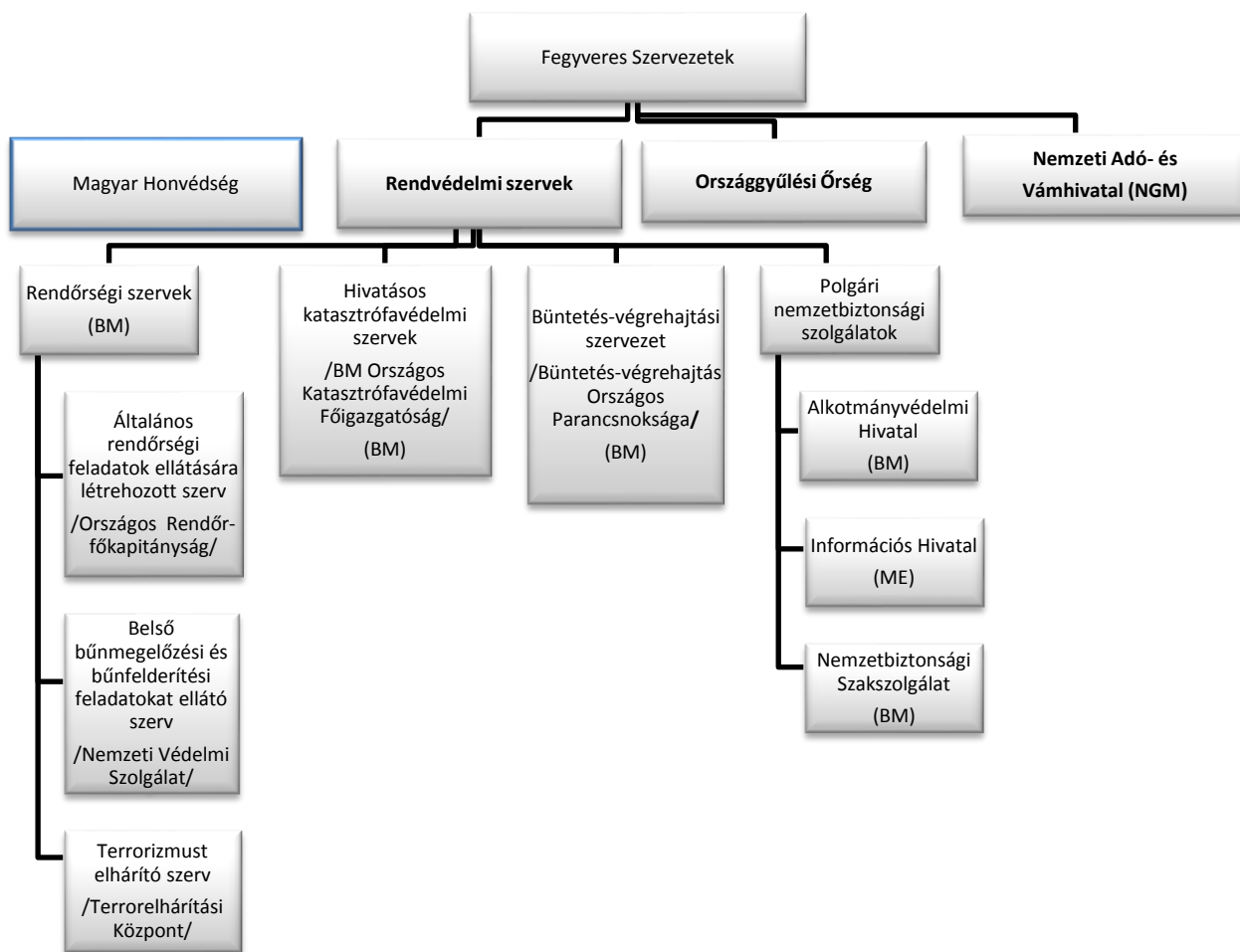
- nyomozó hatóságok (nyomozás, tárgyalásra előkészítés – rendőrség, ügyészség, egyéb nyomozó hatóságok pl.: NAV nyomozók)
- bíróságok (büntetés kiszabása)
- büntetés-végrehajtás (személyi szabadság korlátozása, bűnelkövetők társadalomból kiemelés-elkülönítése)

A bv. szervezet egyedi, sajátos feladatokat lát el, hiszen nincs más szervezet, amelynek ilyen jellegű állami feladat lenne meghatározva.

Az állami jelző arra utal, hogy e feladatok megvalósítása kizárólag az állam szerveinek a kötelezettsége és tevékenységét állami költségvetés keretein belül látja el.

A büntetés-végrehajtási szervezet elhelyezkedése a fegyveres szervezetek rendszerében

A zárójelben lévő rövidítések a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 152/2014. (VI.6.) Korm. rendelet által meghatározott feladatkörök alapján lettek megállapítva. (Pl.: BM-Belügyminisztérium)

2. A bv. szervezet feladatai

Garanciális jellegű szabály, hogy a bv. szervezet feladatait törvényben kell meghatározni. (E törvény: 1995. évi CVII. törvény – a büntetés-végrehajtási szervezetről)

Feladatai:

- Szabadság-elvonással járó büntetések végrehajtása (országos bv. intézetek)
- Előzetes letartóztatás végrehajtása (megyei bv. intézetek)
- Kényszergyógykezelés végrehajtása (Igazságügyi Megyfigyelő és Elmeógyógyító Intézet, továbbiakban: IMEI)
- Ideiglenes kényszergyógykezelés végrehajtása (IMEI)
- Szabálysértési elzárás végrehajtása (végrehajtására kijelölt intézetek)
- A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői feladatok végrehajtása

3. A bv. szervezet szakfeladatai és kapcsolt szakfeladatai

A BV. szervezet feladatai szakfeladatokra és kapcsolt szakfeladatokra oszlanak. → **21/1997. IM. rendelet – a Bv. szervezet Szolgálati Szabályzata.**

A szakfeladatok végrehajtása olyan – a fogvatartottakkal kapcsolatos – feladatok ellátását jelenti, melyek a büntetés-végrehajtási célok elérését segítik elő.

Szakfeladatok:

- Biztonsági szakfeladat
- Nevelési szakfeladat (reintegrációs)
- Nyilvántartási szakfeladat
- Foglalkoztatási szakfeladat
- Egészségügyi szakfeladat

A kapcsolt szakfeladatok végrehajtásán a szakfeladatok végrehajtásában történő előkészítő, azt elősegítő infrastrukturális jellegű (háttérmunka) feladatok végzését értjük.

Kapcsolt szakfeladatok:

- Humánpolitikai szakfeladat
- Jogi szakfeladat
- Gazdasági szakfeladat (pü.-i, számviteli, beruházási, anyagi, technikai)
- Védelmi szakfeladat (objektumvédelem)
- Informatikai szakfeladat
- Energetikai szakfeladat
- Munkavédelmi szakfeladat

- Környezetvédelmi szakfeladat
- Tűzvédelmi szakfeladat
- Hivatali szakfeladat (tájékoztatási, titkársági, ügykezelési)
- Jogszabály alapján egyéb feladatok

Az egyes szakfeladatok és a kapcsolt szakfeladatok részletes szabályait, illetve azok büntetés-végrehajtáson belüli szervezetét és rendszerét jogszabályok és egyéb jogi eszközök, szervezeti-működési szabályzatok, illetve egyéb szabályzatok határozzák meg.

4. A bv. szervezet jogállása

A bv. szervezet a feladatai törvényes ellátásával járul hozzá a közrend és a közbiztonság erősítéséhez.

A bv. szervezet részére feladatot törvény határozhat meg → **1995. évi CVII. Tv. – A BV. szervezetről szóló tv.**

A bv. szervezet működését a Kormány, a belügyminiszter útján irányítja.

A bv. szervezet központi vezető szerve a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, élén a büntetés-végrehajtás országos parancsnokával.

A büntetések és intézkedések végrehajtása felett törvényességi felügyeletet az ügyészség gyakorol. (bv. ügyész)

A bv. szervek önálló jogi személyek.

5. A bv. szervezet vezetése, irányítása

A bv. szervezet vezetése:

- Vezető szerve a Kormány
- Belügyminisztérium (belügyminiszter)
- BVOP (bv. országos parancsnoka)
- bv. szervek (bv. intézetek, bv. intézmények, gazdasági társaságok)

A bv. szervezet működését a Kormány a belügyminiszter útján irányítja.

A belügyminiszter főbb – a büntetés-végrehajtást érintő – feladatai:

- Felelős a bv. szervezet törvényes működéséért
- A bv. szervezetre vonatkozóan törvények és egyéb döntések tervezeteit készíti elő az Országgyűlés és a Kormány részére
- Rendeleteket alkot, és utasítások útján szabályozza a bv. szervezetet
- Dönt bv. szerv létrehozásáról, átalakításáról, megszüntetéséről
- Rendszerezíti a bv. szervezetnél alkalmazható kényszerítőeszközöket, fegyverzeti-, egyenruházati anyagokat, hír és biztonsági rendszereket

Az országos parancsnok a jogszabályok, az állami irányítás egyéb jogi eszközei és a belügyminiszter döntéseinek keretei között vezeti a bv. szervezetet.

A belügyminiszter a bv. szervezet részére egyedi utasítást az országos parancsnok útján adhat.

Az országos parancsnok a bv. szervezet személyi állományának szolgálati előljárója, illetve felettese.

Az országos parancsnok képviseli a bv. szervezetet.

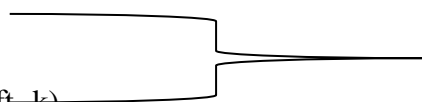
Az országos parancsnok főbb feladatai:

- Gondoskodik a bv. szervezet törvényes működéséről
- Előterjesztést, javaslatot tesz a belügyminiszter felé
- Utasításokat (normatív) és szakutasításokat (nem normatív) adhat ki
- Meghatározza a már rendszeresített kényszerítőeszközök, fegyverzeti-, egyenruházati anyagok, hír és biztonsági rendszerek, illetve egyéb technikai eszközök típusát és készlet normáit

A **szakutasítás** a szakirányítási feladatok olyan szabályozási eszköze, mely a bv. szervek mindennapi tevékenységének általános, technikai jellegű rendezést igénylő kérdéseire adható ki, amennyiben azt jogszabály nem szabályozza.

6. A bv. szervezet felépítése

a) A bv. szervezet felépítése:

- Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága
 - bv. intézetek
 - bv. intézmények
 - gazdálkodó szervezetek (kft.-k)
-
- bv. szervek

A bv. szervek önálló jogi személyek, vagyis olyan társadalmi szervezet, amely jogképes, azaz a saját nevében jogokat szerezhets és kötelezettségeket vállalhat. (pl.:szerződéseket köthet)

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága a jogszabályok, a belügyminiszter döntései és az országos parancsnok intézkedései alapján látja el feladatait.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága főbb feladatai:

- Előkészíti az országos parancsnok utasításait, szakutasításait
- Felügyeli, ellenőrzi és szakmailag irányítja a bv. szervek szolgálati feladatainak végrehajtását (főosztályok útján történik)
- A bv. szervezet költségvetési keretéből biztosítja a bv. szervek részére szükséges feltételeket és ellenőrzi költségvetésüket (éves költségvetés biztosítása)
- Együttműködik a büntetések és az intézkedések végrehajtásában közreműködő, illetve a végrehajtást segítő állami szervekkel és egyesületekkel, vallási közösségekkel, alapítványokkal és személyekkel, továbbá az érintett nemzetközi szervezetekkel
- Végzi a honvédelemmel, polgári és katasztrófavédelemmel, munka- és tűzvédelemmel kapcsolatos központi feladatokat

A belügyminiszter feladatai végrehajtása keretében dönt bv. szervezet létrehozásáról, átalakításáról, megszüntetéséről.

A Belügyminiszter létrehozhat:

- Intézeteket
- Intézményeket
- Gazdasági társaságokat

A bv. intézetek a jogszabályok, az országos parancsnok intézkedései, utasításai, szakutasításai, illetve a szervezeti és működési szabályzat és az intézetparancsnok intézkedései alapján látják el feladataikat.

A bv. intézetet a parancsnok, a főigazgató főorvos vagy igazgató irányítja.

Intézetek alapíthatók:

- a büntetések és intézkedés jellegére tekintettel (országos, letöltő-, megyei házak)
- a végrehajtási fokozatra való tekintettel (fegyház, börtön, fogház)
- a fogvatartottak életkorára, nemére tekintettel (Fk. Tököl, Kalocsa-női)
- a kóros elmeállapotúak gyógykezelésére, elmemegfigyelésére és kivizsgálására tekintettel (IMEI)
- a végrehajtás egyéb, sajátos körülményeire tekintettel (HSR-körlet, KBK, anya-gyermek körlet)

Intézmények alapíthatók:

- a bv. szervek anyagi-technikai ellátására (KAR- központi anyagraktár)
- Szociális és egészségügyi feladatok ellátására (Igal, Pilisszentkereszt)
- Személyi állomány oktatására, továbbképzésére (Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási Központja, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Büntetés-végrehajtási tanszék, Bv. Továbbképzési és Rehabilitációs Pilisszentkereszt)

A gazdasági társaságokat a szabadságvesztés végrehajtásának célja elérése érdekében hozzák létre.

Bv. törvény 83. § (1) A szabadságvesztés végrehajtásának célja az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.

7. A bv. szervezet személyi állománya

Bv. szervezet személyi állománya:

A bv. szervezet **hivatásos személyi állománya** olyan személyekből áll, akik rendelkeznek:

- a munkakör betöltéséhez szükséges személyi, egészségi, fizikai feltételekkel,
- megfelelő iskolai végzettséggel, szakképzettséggel,
- valamint azokkal a pszichikai adottságokkal, amelyek alkalmassá teszik őket arra, hogy feladatukat fogvatartott emberek között emberséges módon lássák el.

Közalkalmazott, kormánytisztviselő, illetve munkaviszonyban álló személy, csak olyan munkakört láthat el, amelyhez a hivatásos szolgálati jogviszony létesítésének sajátos feltételei nem szükségesek.

Személyi állomány intézeteknél, intézményeknél:

- Hivatásos szolgálati jogviszonyban állók (*2015. évi XLII. Tv. – HSZT*)
- Közalkalmazotti jogviszonyban állók (közalkalmazottak) (*1992. évi XXXIII. Tv.-Ktv.*)
- Kormányzati szolgálati jogviszonyban állók (kormánytisztviselők - 2014.09.01.-től a bv.-i pártfogók – *2011. évi CXCIX. Tv. – a közszolgálati tisztviselőkről*)

Gazdasági társaságoknál:

- Hivatásos szolgálati jogviszonyban állók
- Közalkalmazotti jogviszonyban állók
- Munka jogviszonyban állók (*2012. évi I. Tv. – Munka Törvénykönyve*)

8. A bv. intézetek szolgálati tagozódása

A bv. intézetek szolgálati tagozódása:

- Intézetparancsnok, helyettese(i)
- Vezetői közvetlen
- Biztonsági osztály
- Bv. osztály
- Gazdasági osztály
- Személyügyi és személyzeti osztály
- Egészségügyi osztály
- Informatikai osztály

9. A szakterületek alapvető feladatai

Vezetői közvetlen:

- Jogtanácsos (jogi képviselő, szerződések ellenjegyzése, jogi tanácsadás, véleményezések)
- Fegyelmi referens, nyomozó tiszt (fegyelmi, szabálysértési, büntetőügyek intézése)
- Lelkész (vallási tevékenység végzése)
- Belső ellenőr (szabályszerűségi, pénzügyi ellenőrzés, céll ellenőrzések végzése)

Biztonsági osztály:

- Megszervezi és végrehajtja a fogvatartottak őrzését, felügyeletét, ellenőrzését
- Megszervezi és végrehajtja az objektumok védelmét
- Végrehajtja a fogvatartottak szállítását, előállítását, egyéb célból történő kísérését
- Biztonsági szemlét, biztonsági vizsgálatot és átfogó biztonsági ellenőrzést végez
- Kezeli, vezeti a szolgálati okmányokat
- Objektum védelmi és riadó tervet készít, azokat oktatja
- Gyakoroltatja, oktatja a rendkívüli események megelőzésének, megszakításának, felszámolásának módjait.

Bv. osztály:

A. Nevelői (reintegrációs) csoport:

- Tervezi, szervezi, irányítja és végrehajtja a fogvatartottak rehabilitációs, nevelési és kezelési tevékenységét
- Megismeri, formálja és értékeli a fogvatartottak személyiségét, jellemét, magatartását.
- Feljegyzéseket, véleményeket készít és meghatározott esetekben felvilágosítást ad a fogvatartottakról
- Szervezi és irányítja az oktatási, művelődési és egyéb szabadidős programokat
- Elősegíti a fogvatartottak szabadulását, segíti őket a szabadéletbe történő visszailleszkedésben
- Fegyelmezési és jutalmazási feladatokat lát el

B. Körlet felügyelők – főfelügyelők:

- Biztosítják az elhelyezési körletek belső rendjét, tisztaságát
- Végzik és irányítják a körleten a fogvatartottak anyagi ellátását, tisztálkodását, étkeztetését, mozgását
- Betartják és betartatják a Házi rendet, a Napirendet és az egyéb előírásokat

C. Nyilvántartó csoport:

- Fogvatartottak befogadás, nyilvántartása
- Előállítás, szállítás megszervezése
- Fogva tartás kezdő- és utolsó napjának megállapítása
- A szabadítás előkészítésében és végrehajtásában való részvétel

- Kapcsolattartás a társ szervezetekkel és felvilágosítás adása a nyilvántartásból
- Fogvatartotti ügyek intézésében történő részvétel

D. Büntetés-végrehatási pártfogó felügyelő

- a feltételes szabadsággal összefüggésben készítendő pártfogói vélemény elkészítése
- meghatározott esetekben környezettanulmányok elkészítése
- a gondozás és az utógondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység
- a feltételes szabadság tartama alatti pártfogó felügyelet végrehajtása

Gazdasági osztály:

A. Pénzügy, számvitel és bérgazdálkodás:

- Pénzügyi tervek készítése, pénzügyi feladatok ellátása
- Jóváhagyott előirányzat felhasználásának szervezése, koordinálása, irányítása, ellenőrzése
- Költségvetési beszámolók, negyedéves mérlegek elkészítése
- Nyilvántartja és kezeli a fogvatartottak pénz-, okmány- és értékletétjeit, illetve keresményüket

B. Ellátás és üzemeltetés:

- Fogvatartotti és állományi ruházatot, anyagi-, technikai eszközöket, élelmiszereket raktároz, nyilvántart és selejtez
- Javítási, karbantartási munkálatokat végez
- Fenntartja, szervezi az intézet gépjárműparkját

Személyügyi és személyzeti osztály:

- Gondoskodik az állománytábla szerinti létszám biztosításáról
- Javaslatot tesz a kinevezésekre
- Előléptetésekkel, jutalmazásokkal, nyugdíjazással kapcsolatos feladatokat lát el
- Vezeti a személyügyi nyilvántartást
- Segélyezési, üdültetési, lakásügyi kérdésekben intézkedik
- Egyéb szociális feladatokat lát el, valamint különböző ügyiratokat kezel

Egészségügyi osztály:

- Szervezi és végzi a személyi állománnyal kapcsolatos egészségügyi feladatokat
- Szervezi és végzi a fogvatartottak orvosi, gyógyszer-, gyógyászati-, kórházi-, fogászati ellátását
- Közegészségügyi és járványügyi feladatokat lát el

Informatikai osztály:

- Fogvatartotti alrendszer (FAR) üzemeltetése, karbantartása
- Személyi állomány oktatása, szakmai képzése
- Az informatikai biztonsági szabályzat (IBSZ) betartása, betartatása
- Az információáramlás figyelése, optimalizálása és koordinációja
- Informatikai, technikai háttér biztosítása karban tartása

A bv. intézetek szolgálati tagozódása – pl. a vezetői közvetlenhez tartozó beosztások – a helyi sajátosságokhoz igazodóan eltérnek, ezért a fenti szolgálati tagozódás csak általánosságban értendő!

A 2015. évi XLII. törvény (Hszt.) közalkalmazottakra vonatkozó rendelkezései

Az új Hszt. célját Dr. Pintér Sándor belügyminiszter úr az alábbiak szerint fogalmazta meg a Hszt. oktatására készített tananyag előszavában:

„Az új törvény szabályozási célja az új hivatásos életpálya törvényi alapjainak megteremtése. A Magyary Zoltán közigazgatás-fejlesztési programban elfogadott elvek alapján biztosítja az egyes közszolgálati hivatásrendek közötti átjárhatóságot, megvalósítja a munkakör értékén, a tudáson, tapasztalaton és teljesítményen alapuló előmeneteli és illetményrendszert.”

A Magyary Zoltán Közigazgatás-fejlesztési Program részletes célrendszert állított fel a személyi állomány megújítására. E programra figyelemmel a Kormány határozatában – a 1207/2011. (VI.28) Korm. határozat – döntött a közszolgálati életpályák összehangolásáról. Fentiek alapozták meg a Kormány Személyzeti Stratégiájának kidolgozását, mely alapján megkezdődött az érintett közszolgálati jogállási törvények felülvizsgálata és ütemezett módosítása.

A Hszt. szervei hatálya kiterjed:

- a rendőrség szerveire (általános, bűnfelderítés, terrorelhárítás),
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerve,
- a büntetés-végrehajtási szerve,
- a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokra
- az Országgyűlési Őrségre, valamint
- a Nemzeti Adó- és Vámhivatalra.

A Hszt. személyi hatálya kiterjed:

- a rendvédelmi szervek és a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos szolgálati jogviszonyban álló állományára
- a közalkalmazotti jogviszonyban állókra

A törvény külön rendelkezik a tartalékállományba helyezettokról és a rendvédelmi szervvel munkaviszonyban állókról.

A közalkalmazottakra vonatkozó törvényi előírások

a.) közalkalmazottakra vonatkozó etikai alapelvek:

- elkötelezettség
- nemzeti érdek előnyben részesítése
- tisztesség

- előítéletektől való mentesség
- együttműködés

közalkalmazott vezetőkre vonatkozó többletkövetelmények:

- példamutatás
- szakmai szempontok érvényesítése
- számonkérési kötelezettség

Szolgálati előjáró a hivatásos állomány tagjával szemben a magasabb szolgálati beosztásánál fogva parancs, intézkedés kiadására vagy munkáltatói jogkör gyakorlására jogosult személy. Szolgálati előjárónak vezető beosztású, kormánytisztviselőként, igazságügyi alkalmazottként vagy **közalkalmazottként foglalkoztatott személy is minősülhet.**

b.) egyéb rendelkezések:

A rendvédelmi szervvel közalkalmazotti jogviszonyban állókra alkalmazni kell a Magyar Rendvédelmi Karra – Hszt. XXIX. Fejezet – és a Szakszervezetre – Hszt. XXX. Fejezet – vonatkozó rendelkezéseket teljes egészében.

Az **MRK** a rendvédelmi szervek hivatásos állománya tagjainak és **közalkalmazottainak** önkormányzattal rendelkező rendvédelmi szakmai köztestülete. Az MRK kötelező tagsági viszony alapján működik. A rendvédelmi szervvel fennálló szolgálati viszony vagy közalkalmazotti jogviszony alapján a hivatásos állomány tagja és a közalkalmazott az MRK tagjává válik.

Az **MRK tisztségviselője** a hivatásos vagy **közalkalmazotti állomány** legalább ötéves rendészeti vagy közigazgatási gyakorlattal rendelkező tagja lehet. Az MRK tagja azonos tisztségre legfeljebb két egymást követő alkalommal választható meg.

A rendvédelmi szervvel fennálló szolgálati viszonyt vagy **közalkalmazotti jogviszonyt érintő** ágazati jelentőségű szakmai kérdésekben a miniszter az ágazati érdekvédelmi tanáccsal egyeztet. Az ágazati érdekvédelmi tanács hatáskörébe az adott ágazatban foglalkoztatott hivatásos és **közalkalmazotti állomány tagjainak** élet- és munkakörülményeire, foglalkoztatási feltételeire vonatkozó tárgykörök tartoznak, továbbá mindazok a tárgykörök, amelyek a Hszt. alapján az MRK feladatkörébe tartoznak.

BIZTONSÁGI ISMERETEK

Általános rendelkezések

A bv. intézetnek/intézménynek (a továbbiakban együtt: bv. szerv) olyan **biztonsági rendszert** kell kialakítania, amely folyamatosan biztosítja a fogvatartottak őrzését, felügyeletét, ellenőrzését, a bv. szerv őrzését, védelmét, a személyi állomány tagjainak és a bv. szerv területén tartózkodók testi épségének megóvását, valamint a jogszabályban meghatározott feladatok biztonságos körülmények közötti ellátását.

A bv. szerv biztonsági rendszerének elemei:

- a) a bv. szervezet tevékenységére vonatkozó jogszabályok és alacsonyabb szintű rendelkezések,
- b) a szervezeti egységek,
- c) a rendelkezésre álló személyi állomány,
- d) a biztonsági létesítmények, biztonsági berendezések, technikai- és kényszerítő eszközök, okmányok.

Biztonsági feladatot a bv. szervezet állományának az a tagja láthat el, aki:

- a) kiképzett,
- b) ismeri az adott feladat végrehajtására vonatkozó szabályokat, valamint a feladata ellátásához szükséges mértékben a kényszerítő eszközök, fegyverzeti és egyéb szakanyagok, a biztonsági berendezések, technikai eszközök alkalmazásának és kezelésének szabályait,
- c) a napi szolgálatteljesítésre egészségügyi szempontból alkalmas.

A bv. szerv vezetője a fogvatartottak felügyeletével és ellenőrzésével – a jogszabályokban meghatározottak figyelembe vételével – a bv. szervvel **közalkalmazotti-**, illetve **munkaviszonyban** álló személyt is megbízhat.

A személyi állomány tagja kizárólag olyan, jogszabályban meghatározott intézkedések megtételére jogosult, amelyre pszichikailag, fizikailag alkalmas, és amelyre kiképezték.

Értelmező rendelkezések

A **biztonsági tevékenység** a fogvatartás rendjének kialakítására, fenntartására, a bv. szerv zavartalan működésének biztosítására, védelmére irányuló feladatok végrehajtása.

- a) a fogvatartott őrzése, felügyelete vagy ellenőrzése,
- b) a bv. szerv, valamint a bv. intézet mellett működő gazdasági társaság (a továbbiakban: bv. gazdasági társaság), továbbá a fogvatartottak bv. szervén kívüli foglalkoztatására szolgáló terület őrzése, ellenőrzése,
- c) a fogvatartottak előállítás, szállítása és egyéb célból történő kísérése,
- d) a bv. szerv házirendjében, azon belül a napirendben meghatározott feladatok szervezése, végrehajtása,
- e) a fogvatartottaktól a rájuk vonatkozó szabályok betartásának megkövetelése, ellenszegülés esetén a szabálykövető magatartás kikényszerítése,

- f) a rendkívüli események megelőzése, megszakítása, a következmények felszámolása és a megfelelő működést biztosító állapot visszaállítása,
- g) a bv. szerv zavartalan működéséhez szükséges belső rend biztosítása.

Foglalkoztatási felügyelő a bv. szerv azon tagja, aki az előjáró által meghatározott személy közvetlen alárendeltségében, eligazítás és őrutasítás, szolgálati utasítás, vagy munkaköri leírás, valamint annak biztonsági mellékletében meghatározottak szerint a fogvatartottak munkavégzését irányítja, felügyeli vagy figyelemmel kíséri.

A **gazdálkodó szervezet munkáltatás-biztonsági vezetője** (a továbbiakban: munkáltatás-biztonsági vezető) a hivatásos állomány azon tagja, akit a gazdálkodó szervezet vezetője a parancsnokkal egyetértésben e feladat elvégzésére beoszt.

A **szolgálatteljesítés helye** e szabályzat értelmében az a helyiség, illetve terület, ahol a bv. szerv személyi állományának tagja feladatait eligazítás és őrutasítás, szolgálati utasítás, vagy munkaköri leírás alapján látja el. A szolgálatteljesítési helyhez tartozik a felállítási hely és a kijelölt mozgási terület. A szolgálatteljesítési hely lehet őrhely vagy szolgálati hely.

Zárt területnek minősülnek a bv. szerv azon helyiségei, létesítményei, ahová a be- és kilépés, valamint a bent tartózkodás rendjét a parancsnok külön szabályozza.

Fogvatartott az az elítélt, illetve egyéb jogcímen fogvatartott személy, akivel szemben a bv. szervezet a törvényben meghatározott joghátrányokat az ítéletben, illetve az egyéb határozatban foglaltak szerint – az ott meghatározott tartamban és tartalommal – érvényesíti.

A **felügyelet** az elítélt meghatározott helyen való tartózkodásának, tevékenységének folyamatos-közvetlen vagy közvetett - irányítása.

Az **ellenőrzés** az elítélt meghatározott helyen való tartózkodásának, tevékenységének időszakos figyelemmel kísérése.

Az őrzési, felügyeleti és ellenőrzési feladatok ellátásának rendjét, az elítélt végrehajtási fokozatának, biztonságra veszélyességének és az intézet sajátosságainak figyelembevételével a parancsnok határozza meg. A **munkaköri leírás biztonsági mellékletében** kell meghatározni a bv. szervvel közalkalmazotti jogviszonyban, illetve munkaviszonyban állók biztonsági feladatait is.

A biztonsági tevékenység irányítása, ellenőrzése

A bv. szervezet biztonsági tevékenységének irányítását a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka (a továbbiakban: országos parancsnok), illetve az általa megbízott személy látja el.

A bv. szerv biztonsági tevékenységének irányítását és ellenőrzését a bv. szerv vezetője látja el. Az ezzel kapcsolatos feladatokat a biztonsági tevékenységet ellátó szervezeti egységek vezetőin keresztül is gyakorolhatja.

A bv. szervezet biztonsági tevékenységének ellenőrzésére jogosult:

- a) a bv. szervezet irányítását ellátó miniszter, a rendészeti államtitkár,
- b) az országos parancsnok és helyettesei, valamint az általuk megbízottak,
- c) a bv. törvényességi felügyeletét ellátó ügyész, a törvényesség betartására vonatkozóan.

A gazdálkodó szervezet vezetőjének közreműködése a bv. szerv biztonsági feladatainak végrehajtásában

- a) a bv. szerv biztonsági rendszerének megfelelően irányítja a bv. gazdasági társaságnál a foglalkoztatást, továbbá az őrzés, felügyelet, vagy ellenőrzés végrehajtását,
- b) a bv. szerv vezetőjével egyeztetett módon és rendszerességgel értékeli a bv. gazdasági társaság biztonsági tevékenységét, az alapján, indokolt esetben – a lehetőségek figyelembe vételével – hozzájárul a tárgyi feltételek javításához,
- c) rendszeresen beszámoltatja a munkáltatás-biztonsági vezetőt és a biztonsági tevékenység közvetlen irányításával megbízott munkáltatási egységek vezetőit,
- d) ellenőrzi a biztonsággal összefüggő feladatok végrehajtását, intézkedik a rendkívüli esemény megelőzésére, halasztást nem tűrő esetben annak megszakítására, felszámolására, intézkedéséről és annak eredményéről haladéktalanul tájékoztatja a bv. szerv vezetőjét,
- e) a bv. gazdasági társaság területén részt vesz az éves átfogó biztonsági vizsgálaton,
- f) új munkahely létesítése és a foglalkoztatás jellegének megváltoztatása előtt a biztonsági feladatokat egyezteti a bv. szerv vezetőjével.

A b), c), e) és f) alpontjában foglalt feladatok végrehajtását a bv. gazdasági társaság vezetője másra nem ruházhatja át.

A bv. gazdasági társaság vezetője a biztonsági tevékenységgel kapcsolatos – a) és d), alpontjaiban meghatározott – feladatait a munkáltatás-biztonsági vezető útján is gyakorolhatja.

A munkáltatás-biztonsági vezető:

- a) közvetlenül a bv. gazdasági társaság vezetőjének van alárendelve,
- b) ellátja azokat a biztonsági feladatokat, amelyeket a bv. gazdasági társaság vezetője – a bv. szerv vezetőjével egyeztetve – a hatáskörébe utal.

A munkáltatás-biztonsági vezető feladata:

- a) az alárendeltségébe tartozó foglalkoztatási- és biztonsági felügyelők szolgálatának megszervezése,
- b) elkészíti a bv. gazdasági társaság vonatkozásában a munkáltatás biztonságával kapcsolatos intézkedéseket,
- c) a hatáskörébe utalt területen a munkáltatás biztonságával kapcsolatos rendelkezések érvényesítése,
- d) ha olyan körülményt észlel, amelynek megváltoztatása, megszüntetése azonnali intézkedést igényel, a biztonsági tevékenységet ellátó személy(ek)nek közvetlenül utasítást adhat, valamint azt jelenti a bv. gazdasági társaság vezetőjének, továbbá a tett

intézkedéséről haladéktalanul tájékoztatja a biztonsági osztályvezetőt és a szolgálatban lévő biztonsági tisztet,

- e) részt vesz a BFB munkájában,
- f) elkészíti a bv. gazdasági társaság biztonsági feladatot ellátó személyi állománya őrutasításának, szolgálati utasításának, illetve a munkaköri leírás biztonsági mellékletének tervezetét,
- g) a biztonsági tevékenységet ellátók felkészítése szükség szerint, de legalább havonta,
- h) intézkedés az üzemképtelenné vált biztonsági berendezések, technikai eszközök megjavítására, pótlására, javaslattétel a technikai rendszer fejlesztésére,
- i) a napi biztonsági feladatok végrehajtásának ellenőrzése,
- j) a hatáskörébe tartozó területen a biztonsági szemle vezetése és végrehajtásának okmányolása, a biztonsági osztályvezetővel együttműködve biztonsági vizsgálat szervezése,
- k) a munkaterületeken jelentkező biztonsági feladatok ellátása érdekében együttműködik a bv. szerv és a gazdasági társaság szakterületi vezetőivel.

A munkáltatás-biztonsági vezető ellenőrzi a bv. gazdasági társaság általi munkáltatást érintően:

- a) a munkahelyek biztonságát, az őrzési, a felügyeleti és az ellenőrzési feladatok végrehajtását,
- b) a biztonsági berendezések, a technikai eszközök, a műszaki anyagok meglétét, állapotát, azok rendeltetésszerű használatát, karbantartását,
- c) a napi biztonsági- és a létszámmellenőrzés végrehajtását,
- d) a fogvatartottak motozását,
- e) a munkahelyek biztonsági okmányainak vezetését,
- f) a veszélyes eszközök, anyagok kezelését, a kiadás-visszavétel dokumentálását.

Belépés a bv. szerv területére

1. A bv. szerv területére belépő személy köteles a bv. szerv rendjére és biztonságára vonatkozó előírásokat betartani.
2. A bv. szerv területére belépni szándékozó személyt a személyazonosságának és a belépés indokának a megállapítása céljából igazoltatni kell.
3. A bv. szerv rendjére és biztonságára veszélyes — külön jogszabályban meghatározott — tárgyak bevitelének a megakadályozása érdekében a belépni szándékozó személy ruházata és csomagja átvizsgálható.
4. A bv. szerv területéről kilépő személy ellenőrzésére a (2)—(3) bekezdésben foglaltakat megfelelően alkalmazni kell.
5. A bv. szerv területére behajtó vagy onnan távozó járműveket át kell vizsgálni.
6. Amennyiben az érintett a (2)—(5) bekezdésben foglalt intézkedéseknek nem tesz eleget, a személy belépésének és a jármű behajtásának az engedélyezését meg kell tagadni, a kilépésre és a jármű kihajtására csak a szükséges intézkedések megtétele után kerülhet sor.
7. A bv. szerv rendjére és a biztonságára vonatkozó legfontosabb előírásokról szóban, illetve a részletes szabályokról — ideértve a be nem vihető tárgyak jegyzékét is — a belépni szándékozó személyeket írásban tájékoztatni kell.

8. A bv. szervek területére való belépés, a tartózkodás és a kilépés részletes szabályait, továbbá a bv. szerv területén hivatali (szolgálati) tevékenységet végző személyekre vonatkozó sajátos rendelkezéseket külön jogszabály tartalmazza.

A személy-, illetve a gépjármű bejárat biztonsági felügyelő a bv. szervbe érkező, onnan távozó személy be-, illetve kiléptetése előtt meggyőződik:

- a) a személy személyazonosságáról,
- b) a be- vagy kilépés jogosultságáról,
- c) a belépés okáról, arról, hogy az ügyintéző fogadja-e a belépésre jelentkezőt,
- d) a belépésre jogosító igazolvány, engedély, határozat meglétéről, érvényességéről, valódiságáról.

Azokat a személyeket, akik a büntetés-végrehajtási szerv területére állandó, vagy egyszeri belépési engedéllyel lépnek be - a parancsnok rendelkezése alapján személyriasztóval és az ajtók működtetésére alkalmas kártyával lehet ellátni.

Nem kell nyilvántartást vezetni a bv. szervezet hivatásos állományába tartozó és a bv. szervekkel kormányzati szolgálati, közalkalmazotti jogviszonyban, illetve munkaviszonyban álló személyekről és a bv. szerv irányítására, felügyeletére és ellenőrzésére jogosultakról.

Az intézetbe belépő személy szolgálati és önvédelmi fegyverének illetve mobiltelefonjának tárolására, megőrzésére vonatkozó szabályokat - kivétel a védett személy és kísérői - az intézet parancsnoka határozza meg.

A jármű kíséréssel megbízott személy kötelességei

A gépjármű kíséréssel megbízott személynek a jármű bv. szerv területén való tartózkodása alatt **meg kell akadályoznia**, hogy

- a) a járművön fogvatartott elrejtőzzön,
- b) a szállítójegyen feltüntetettől eltérő mennyiségű vagy minőségű anyagot szállítsanak be-, illetve el a bv. szervből,
- c) a járművel érkező személy és bármely fogvatartott tiltott kapcsolatot létesítsen,
- d) tiltott tárgy a bv. szerv területére be-, illetve onnan a bv. szerv tulajdonát képező tárgy, anyag vagy eszköz engedély nélkül kijusson,
- e) a jármű, vagy az azzal érkező személyek az engedélyezett útvonalat elhagyják, a bv. szerv számukra nem engedélyezett területére belépjenek.

Biztonsági intézkedések

A motozás

A **motozás célja** a fogvatartás rendjét vagy biztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzése vagy megakadályozása, rendkívüli esemény elkövetésére alkalmas tárgyak előtalálása,

tiltott tárgyak felkutatása, büntetőeljárással vagy fegyelmi eljárással összefüggő tárgyi bizonyítási eszközök megszerzése.

Biztonsági intézkedésként motozás csak fogvatartottal szemben alkalmazható.

A motozással kapcsolatos intézeti feladatokat, a végrehajtás rendjét, módszereit a bv. szerv vezetője intézkedésben köteles szabályozni. A személyi állomány tagjának konkrét feladatát ór- vagy szolgálati utasításban, munkaköri leírásban, illetve annak biztonsági mellékletében kell meghatározni. A motozásnál technikai eszköz és szolgálati kutya is igénybe vehető.

A szívritmus-szabályozóval élő fogvatartott technikai eszközzel nem ellenőrizhető.

Az elítélt motozását, illetve a ruházat átvizsgálását – ide nem értve a motozásnál közreműködő orvost, valamint a technikai eszközzel történő ruházatátvizsgálást – az elítélttel azonos nemű személy végezheti. **A motozás nem történhet megalázó, szeméremsértő módon.**

Ha a testfelület és ruházat átvizsgálására – amennyiben a ruházat nem kerül levételre – irányuló motozás **kézi fémkereső alkalmazásával történik**, a fogvatartottal ellentétes nemű személy csak úgy hajthatja végre a vizsgálatot, hogy a technikai eszköz semmilyen fizikai kontaktusba nem kerülhet a vizsgálat alá vont személy testével, ruházatával.

A test üregeinek átvizsgálását – a szájüreg kivétellel – csak orvos végezheti. A testüreg orvos általi átvizsgálásának biztosítását csak a megmozdítottal azonos nemű és az intézkedés biztonságos végrehajtásához szükséges létszámú személyzet végezheti. A vizsgálat során a személyi állomány biztosítási feladatokat végrehajtó tagja(i) a helyiségben csak indokolt esetben lehet(nek) jelen. A szájüreg szemrevételezéssel történő ellenőrzését a bv. intézet állományának az elítélttől eltérő nemű tagja is végrehajthatja.

A fogvatartás biztonságának fenntartása érdekében a **fogvatartottat meg kell motozni:**

- a) befogadáskor és visszafogadáskor,
- b) zárkába, lakóhelyiségbe helyezés előtt,
- c) elkülönítés, magánelzárás, biztonsági zárkába- vagy részlegre helyezés előtt,
- d) szállítás, előállítás előtt és után,
- e) foglalkoztatásra indulás előtt, foglalkoztatás befejezésekor és a körletre visszaérkezéskor,
- f) biztonsági vizsgálat, biztonsági szemle során,
- g) látogatás előtt és után,
- h) szabadon bocsátás előtt,
- i) ha feltételezhető, hogy tiltott tárgyat tart magánál.

A bv. szerv vezetője a személymotozást a fentieken túl más esetekben is elrendelheti, így különösen:

- a) csoportos rendezvény előtt és után,
- b) meghallgatás, kihallgatás előtt és után,
- c) szabadlevegőn tartózkodás előtt és után,

- d) munkavégzés közben, előtte és utána,
- e) eltűnt tárgy, eszköz, anyag felkutatása érdekében.

A biztonsági ellenőrzés

A **biztonsági ellenőrzés célja** a rongálások, valamint a fogolyszökés előkészületének felderítése. Az ellenőrzés kiterjed a nyílászáró szerkezetek, a berendezési- és felszerelési tárgyak állapotára, a falak, a mennyezet, a padozat és a rácsok épségére is.

A zárkák, a lakóhelyiségek, a munkaterületek, az egészségügyi helyiségek és az elítéltek tartózkodására szolgáló egyéb helyiségek biztonsági ellenőrzését **naponta** kell végrehajtani. Azt a fogvatartottak munkáltatására szolgáló helyiségek vonatkozásában a munkakezdés előtt és annak befejezése után a bv. szerv vezetőjének rendelkezése szerint kell elvégezni. Fokozott figyelemmel és körültekintéssel kell a biztonsági ellenőrzést végrehajtani a magas biztonsági kockázatú fogvatartottak körletrészen, zárkáiban és munkahelyein.

A biztonsági ellenőrzést alapvetően szemrevételezéssel kell végrehajtani, de a bv. szerv vezetője az intézkedés hatékonyabbá tétele érdekében további módszereket is meghatározhat. A biztonsági ellenőrzést olyan időben kell végrehajtani, amikor az **ellenőrizendő helyiségeket a fogvatartottak elhagyták** (Az ellenőrzésnél elítélt nem lehet jelen), vagy a napirend szerint még nem használják.

A biztonsági ellenőrzést a zárkákban és a lakóhelyiségekben a körletfelügyelő, a munkahelyeken a foglalkoztatási biztonsági felelős, más helyiségekben (kórterem, tanterem, stb.) a bv. szerv vezetője által meghatározott személyek kötelesek végrehajtani. A biztonsági ellenőrzés végrehajtójának nevét, a végrehajtás idejét és tapasztalatait a bv. szerv vezetője által meghatározott módon dokumentálni kell.

Biztonsági szemle

A **biztonsági szemle célja** a biztonságra veszélyes körülmények felderítése, valamint az elítélt birtokában lévő tárgyak egyidejű és teljeskörű ellenőrzése. A bv. szerv valamennyi helyiségére és létesítményére kiterjedő átfogó biztonsági szemlét szükség szerint, de **legalább négyhavonta** kell végrehajtani, ennek során el kell végezni az elítélt motozását, ellenőrizni kell a biztonsági berendezési és felszerelési tárgyak meglétét, rendeltetésszerű használatát.

A biztonsági szemlének a bv. szerv valamennyi helyiségére és létesítményére, így a fogvatartottaktól elzártakra (személyzet irodái, vállalkozásoknak bérbe adott helyiségek, stb.) is ki kell terjednie. A biztonsági szemle során minden fogvatartottat meg kell motozni, továbbá azzal egyidejűleg biztonsági vizsgálat is végrehajtható.

A biztonsági szemlét – figyelemmel a jogszabályban meghatározott időtartamra, a végrehajtási fokozathoz és a rezsimhez igazodóan – a bv. szerv vezetője által meghatározott időpontban és létszámmal kell végrehajtani. A szemle előkészítésével, vezetésével, a dokumentumok

összeállításával a biztonsági osztály vezetőjét, a bv. gazdasági társaságnál a munkáltatás-biztonsági vezetőt kell kijelölni.

A biztonsági szemle végrehajtásáról és tapasztalatairól jegyzőkönyvet kell felvenni, a feltárt hiányosságok jelentős száma vagy súlyossága esetén pedig a megszüntetést előirányzó intézkedési tervet is kell készíteni. Jóváhagyásáról a bv. szerv vezetője rendelkezik. A jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell az előző szemle során feltárt, de még meg nem szüntetett hiányosságokat és annak okait is.

Ha az elítélt a személyes használati tárgyainak az átvizsgálásánál nincs jelen, az intézkedést – jegyzőkönyv felvétele mellett – két tanú jelenlétében kell végrehajtani. A jegyzőkönyv egy példányát az elítéltnak át kell adni.

A fogvatartottak munkáltatásával kapcsolatos biztonsági tevékenység

A biztonsági felügyelet szervezése, ellenőrzése

A fogvatartottak munkáltatásának biztonsága szerves részét képezi a bv. szerv és a gazdasági társaság biztonsági rendszerének, ezért azt azzal összhangban kell megszervezni, oly módon hogy a biztonsági kockázat a szükséges mértéket ne lépje túl.

A munkáltatás közbeni őrzés, felügyelet és ellenőrzés megszervezése során figyelembe kell venni a **tárgyi és személyi feltételeket**, így különösen az adott munkahely biztonsági feltételeit, a munkavégzés jellegét, körülményeit, továbbá a vonatkozó tűzvédelmi-, munkavédelmi-, környezetvédelmi szabályokat, valamint az energiagazdálkodási szempontokat és a fogvatartottakra vonatkozó információkat.

Közalkalmazott, illetve a bv. gazdasági társasággal munkaviszonyban álló személy a munkáltatás ideje alatt felügyeleti, ellenőrzési feladatot láthat el, beosztása szerint lehet foglalkoztatási felügyelő, foglalkoztatást közvetlenül irányító művezető, gépjárművezető, illetve különleges esetben – amikor nincs a munkaterületre beosztva hivatásos állományú személy – foglalkoztatási biztonsági felelős. A beosztások az adott munkahely vonatkozásában összevontan is meghatározhatók, melyről írásban kell rendelkezni.

A költségvetési munkahelyeket és a bv. gazdasági társaság üzemszékeit egymástól és a bv. szerv egyéb területeitől biztonsági létesítmények-, berendezések és technikai eszközök alkalmazásával, valamint a biztonsági tevékenység összehangolt megszervezésével **el kell különíteni**. Az adott munkaterületeken belül az egyes munkahelyeket pedig szükség szerint kell elkülöníteni egymástól.

A fogvatartottak munkáltatása a bv. szerv vezetője által jóváhagyott állandó és ideiglenes munkahelyeken, az engedélyezett fogvatartotti állománytábla és a munkáltatási szabályzatban megállapított munkarend szerint történik.

Bv. szervezen belüli munkavégzés esetén az alacsony biztonsági kockázatú fogvatartottak munkavégzésére kijelölt munkahelyeken elsősorban ellenőrzéssel, a közepes biztonsági kockázatú

fogvatartottak esetében felügyelettel, a magas biztonsági kockázatú fogvatartottaknál pedig őrzéssel és felügyelettel kell biztosítani a munkáltatást.

A fogvatartottak munkáltatásában részt vevő, de nem a bv. szerv állományába tartozó személyeket a rájuk vonatkozó mértékben, **írásban kell tájékoztatni** a biztonsági szabályokról, valamint a bv. szerv területén betartandó rendszabályokról. **Az érintettek a tájékoztatás tudomásul vételét aláírásukkal igazolják.**

A biztonsági tevékenység irányításával megbízott előljáró a területre beosztott foglalkoztatási felügyelők közül minden esetben foglalkoztatási biztonsági felelőst jelöl ki.

A foglalkoztatási biztonsági felelős

A foglalkoztatási biztonsági felelős a munkáltatás közbeni biztonsági tevékenység ellátása során előljárója az adott munkahelyre beosztott személyi állománynak.

Foglalkoztatási biztonsági felelősi feladatok ellátására elsősorban hivatásos állományú tagot kell kijelölni. Közalkalmazott és munkaviszonyban álló munkavállaló csak abban az esetben láthat el ilyen feladatot, ha az adott munkahelyen hivatásos állományú tag nem teljesít szolgálatot.

A foglalkoztatási biztonsági felelős feladata:

- a) a biztonsági feladatokat ellátók eligazítása:
 - a munkaterület biztonsági helyzetéről,
 - a fogvatartottak összetételéről,
 - a munkarendről, a munkavégzéssel kapcsolatos követelményekről,
 - a jelzési és jelentési kötelezettségről,
 - szállítással, kíséréssel, mozgatással és motozással kapcsolatos feladatokról,
 - a rendkívüli esemény bekövetkezésekor teendő intézkedésekről,
 - a fogvatartottak eligazításáról,
- b) a munkára kivonuláskor és visszakíséréskor a fogvatartottak átvétele és átadása,
- c) a fogvatartottak zárt rendben történő kísérésének megszervezése a munkaterületre, a munka befejezése után a körletre,
- d) a munkakezdés előtt a munkavégzéssel összefüggő követelmények ismertetése a fogvatartottakkal,
- e) a biztonságra veszélyes szerszámok és anyagok kezelésére és nyilvántartására vonatkozó szabályok betartása és betartatása,
- f) a bv. szerv vezetőjének rendelkezése szerint a munkakezdés előtt és befejezése után a munkaterület biztonsági ellenőrzésének, illetve a fogvatartottak motozásának szervezése, a végrehajtás időpontjainak és a tapasztalatok dokumentálása a munkahelyi szolgálati naplóba,
- g) a felügyeletére, illetve az ellenőrzésére bízott fogvatartottakról nyilvántartás vezetése,
- h) az ajtók zárva vagy nyitva tartására vonatkozó szabályok érvényesítése,
- i) a munkaterületre, a munkahelyre illetéktelenül érkező személyek a távozásra való felszólítása,

- j) részvétel az adott munkahelyen végrehajtott biztonsági szemlén és vizsgálaton,
- k) mezőgazdasági jellegű munkáltatás esetén az őrzéshatárok kijelölése, betartásának folyamatos figyelemmel kísérése,
- l) a kulcskezelési szabályok, valamint az egyen- és polgári ruházat tárolási szabályainak betartása és betartatása,
- m) a munkaterületre a szabályos be- és kiléptetés végrehajtása.

A foglalkoztatási biztonsági felelős ellenőrzi:

- a) meghatározott időközönként a fogvatartottak létszámát,
- b) a munkáltatást közvetlenül irányítók biztonsági tevékenységének az ellátását,
- c) a fogvatartotti foglalkoztatási engedélyek (karton) és fényképes nyilvántartások naprakészségét.

Az ellenőrzés tapasztalatait rögzíti a munkahelyi szolgálati naplóba.

A foglalkoztatási felügyelő

Közvetlenül a foglalkoztatási biztonsági felelősnek van alárendelve.

Feladata:

- a) a munkára kivonuláskor és visszakíséréskor a fogvatartottak átvételének és átadásának biztosítása,
- b) a fogvatartottak zárt rendben történő kísérése a munkaterületre, a munka befejezése után a körletre,
- c) a bv. szerv vezetőjének rendelkezése szerint a munkakezdés előtt és befejezése után a munkaterület biztonsági ellenőrzése, a fogvatartott motozása,
- d) a biztonságra veszélyes szerszámok és -anyagok kezelésére és nyilvántartására vonatkozó szabályok betartása és betartatása,
- e) az ajtók zárva vagy nyitva tartására vonatkozó szabályok érvényesítése,
- f) a munkaterületre, a munkahelyre illetéktelenül érkező személyek a távozásra való felszólítása,
- g) a kulcskezelési szabályok, valamint az egyen- és polgári ruházat tárolási szabályainak betartása,
- h) a munkaterületre a szabályos be- és kiléptetés végrehajtása.

A foglalkoztatási felügyelő ellenőrzi:

- a) meghatározott időközönként a fogvatartottak létszámát,
- b) a munkaterületen lévő fogvatartottak és a fogvatartottak munkáltatásában részt vevő, de nem a bv. szerv állományába tartozó személyek tevékenységét, magatartását,
- c) a biztonsági berendezések, a technikai eszközök, valamint a berendezési tárgyak meglétét, állapotát és használhatóságát,
- d) a munkaterület rendjét, a tűzvédelmi-, munkavédelmi-, környezetvédelmi- és energiagazdálkodási szabályok betartását.

Az ellenőrzés tapasztalatait rögzíti a számára meghatározott szolgálati okmányba.

A foglalkoztatást közvetlenül irányító művezető

Biztonsági szempontból közvetlenül a foglalkoztatási biztonsági felelősnek van alárendelve.

A foglalkoztatást közvetlenül irányító művezető feladata:

- a) a fogvatartottak szakmai munkájának irányítása, ellenőrzése,
- b) a fogvatartottak tevékenységének figyelemmel kísérése, rendellenesség esetén a szükséges intézkedések megtétele,
- c) a biztonságra veszélyes szerszámok és -anyagok kezelésére és nyilvántartására vonatkozó szabályok betartása,
- d) az ajtók zárva vagy nyitva tartására vonatkozó szabályok betartása,
- e) a munkaterületre, munkahelyre illetéktelenül érkező személyek távozásra való felszólítása,
- f) a kulcskezelési szabályok, valamint az egyen- és polgári ruházat tárolási szabályainak betartása.

A foglalkoztatást közvetlenül irányító művezető ellenőrzi:

- a) meghatározott időközönként a fogvatartottak szakszerű munkavégzését, létszámát,
- b) a munkaterületen lévő fogvatartottak tevékenységét, magatartását,
- c) a biztonsági berendezések, a technikai eszközök, valamint a berendezési tárgyak meglétét, állapotát és használhatóságát,
- d) a munkaterület rendjét, a tűzvédelmi-, munkavédelmi-, környezetvédelmi- és energiagazdálkodási szabályok betartását.

Az ellenőrzés tapasztalatait rögzíti a számára meghatározott okmányba.

A munkáltatás során a személyi állomány tagjainak **meg kell akadályozni a fogvatartottat** abban, hogy:

- a) a kijelölt munkaterületet engedély nélkül elhagyja,
- b) illetéktelen személlyel kapcsolatot létesítsen, csomagot, levelet, üzenetet és tiltott tárgyat átvegyen, vagy átadjon,
- c) a munkaterületről szökéshez, támadáshoz használható eszközt, egyéb anyagot elvigyen, vagy ott olyat készítsen,
- d) a bv. szerv biztonságára fokozott veszélyt jelentő, így különösen mérget, alkoholt, az egészség károsítására vagy tűz okozására alkalmas anyagot magánál tartson, vagy elvigyen,
- e) anyagot, gépet, munkaeszközt, terméket (terményt) jogosulatlanul használjon, megrongáljon, használhatatlanná tegyen vagy megsemmisítsen,
- f) magáncélú munkát végezzen.

A munkáltatás felügyeletét ellátó személy **köteles jelenteni:**

- a) a biztonságot veszélyeztető körülményt,
- b) a rendkívüli esemény közvetlen veszélyét, bekövetkezését és annak a megszüntetésére tett intézkedését.

Biztonságra veszélyes anyagok kiadásának és visszavételének nyilvántartása

Biztonságra fokozott veszélyt jelentenek azok a szerszámok, eszközök, anyagok, amelyek fizikai jellemzőiknél fogva az emberi élet, a testi épség veszélyeztetésére alkalmasak, valamint a közbiztonságot veszélyeztető rendkívüli esemény – fogolyszökés, közveszély-okozás, terrorcselekmény – elkövetésére, vagy annak kísérletére, előkészületére használhatók, így különösen:

- a) amivel a biztonsági rács könnyen átvágható,
- b) amivel a falazat könnyen megbontható,
- c) amely mászásra, fal, kerítés egyéb műszaki akadály leküzdésére alkalmas,
- d) amellyel tűz okozás, robbantás, mérgezés, más súlyos egészségkárosítás végrehajtható,
- e) amellyel személy elleni támadás végrehajtható.

A nyilvántartás vezetésének szabályai

A biztonságra fokozott veszélyt jelentő szerszámok, eszközök, anyagok **tárolásáról, kiadásáról, visszavételezéséről, felhasználásáról** pontos nyilvántartást kell vezetni úgy, hogy azok útja, mozgása a beszerzéstől (beszállítástól) a felhasználásig, illetve a selejtezést követő megsemmisítésig (elszállításig) nyomon követhető legyen.

A tárolás helyén az ott lévő eszközökről, anyagokról naprakész **tételes listát kell kifüggeszteni**, melyen szerepelnie kell a gazdasági vezető és a biztonsági osztályvezető, bv. gazdasági társaság esetében pedig a munkáltatás-biztonsági vezető bélyegzővel hitelesített aláírásának.

Fogvatartott részére ezek a szerszámok, eszközök, anyagok **kizárólag munkavégzés céljából**, a munkavégzés időtartamára, az elvégzendő feladathoz szükséges mennyiségben adhatók ki. Ilyen szerszámokkal, eszközökkel, anyagokkal a fogvatartottak elsősorban felügyelet mellett dolgozhatnak.

Kiadásukat és visszavételezésüket – név, időpont (óra, perc) – megjelölésével dokumentálni kell. A felhasznált anyagok mennyiségét a nyilvántartó könyvben azonnal fogyatékolni kell, a maradványnak mindig a tényleges készletet kell mutatnia. A biztonságra veszélyes anyagok mennyiségének ellenőrzéséhez, az erre a célra szolgáló mérőedényeket, mérőpálcákat, mérlegeket biztosítani kell.

A nyilvántartást fogvatartott nem kezelheti.

A fogvatartottak a részükre kiadott szerszámokat, eszközöket, anyagokat **más fogvatartottaknak nem adhatják át**. A "biztonságra fokozott veszélyt jelentő" minősítésű szerszámokat, eszközöket, anyagokat úgy kell tárolni, hogy azokhoz **fogvatartott vagy más illetéktelen személy engedély nélkül ne férhessen hozzá**, ne tudja eltulajdonítani, rendkívüli esemény elkövetése céljából felhasználni.

A biztonságra a méretüknél fogva fokozottan veszélyes eszközöket, anyagokat (állvány, létra, palló, stb.) lehetőleg raktárban, pincében, padláson, amennyiben erre nincs mód, akkor a bv. szerv kerítéssel külön elzárt területén, rögzítetten kell tárolni.

A veszélyes eszközökkel, anyagokkal kapcsolatos feladatokat az érintettek munkaköri leírásában, ór- vagy szolgálati utasításában, illetve a munkaköri leírás biztonsági mellékletében rögzíteni kell.

Munkahelyi szolgálati napló

A munkahelyi szolgálati napló a körleten kívüli munkáltatás során bekövetkezett események és létszámváltozások bejegyzésére szolgál.

A napló vezetésének szabályai

A munkahelyi biztonsági vezető a naplót munkakezdés előtt köteles átvenni, munka befejezése után leadni.

A létszámellenőrzéseket az órutasításban, szolgálati utasításban, és a munkaköri leírás biztonsági mellékletében foglalt előírás szerint kell végezni, a végrehajtását a naplóba beírni.

A munkahely ellenőrzésére jogosult eljáró az esetleges intézkedését a jelentés, intézkedés rovatba jegyezheti be

A bv. szerv rendjét sértő cselekmények

A büntetés-végrehajtási intézetekben a büntetés-végrehajtási célok elérése, valamint az intézetek előtt álló feladatok végrehajtása érdekében a fogvatartottak végrehajtási fokozatának megfelelő rendnek és fegyelemnek kell lennie. Ennek megfelelően meg kell teremteni a büntetés-végrehajtási intézet zavartalan működéséhez szükséges biztonsági feltételeket.

A biztonsági feladatok végrehajtása során egyik fő feladat a fogva tartás biztonságát, a büntetés-végrehajtás rendjét sértő, vagy veszélyeztető **események megelőzése**, a bekövetkezett események megszakítása, felszámolása.

A feladatok végrehajtásához, azonban a szükséges mértékű rend, fegyelem, és biztonság megléte esetén is bekövetkezhetnek olyan események, amelyek zavarólag hatnak, vagy akadályozzák a büntetés-végrehajtási intézetek tevékenységét. Ebből kiindulva a büntetés-végrehajtási szerv rendjére, biztonságára sokféle esemény, történés és cselekmény lehet veszélyes.

Történés jellegű események az emberi cselekedettől független olyan természeti csapások, vagy katasztrófák, amelyek bekövetkezésükkel veszélyeztetik a büntetés-végrehajtási szerv biztonságának személyi és tárgyi feltételeit. Ilyen jellegű események: a földrengés, az árvíz, a villámcsapás, tűz, a nukleáris baleset vagy a rendkívüli időjárás.

A cselekmény jellegű események közé az olyan emberi cselekedetek tartoznak, amelyek a biztonság személyi és tárgyi feltételeit a biztonsági rendszabályok megsértésével veszélyeztetik. Ezek közé sorolhatók, a személyi állomány tagjai által, a fogvatartottak által elkövetett cselekmények, valamint a büntetés-végrehajtási szerv ellen kívülről elkövetett rend bontó, támadó jellegű cselekmények.

A rendkívüli esemény fogalma

Rendkívüli eseménynek minősül minden olyan esemény, amely a fogvatartás biztonságát súlyosan sérti, vagy veszélyezteti, és külön intézkedések bevezetését teszi szükségessé, így különösen

- a) a terrorcselekmény,
- b) a fogolyzendülés,
- c) a bv. szerv létesítményét, eszközeit, járműveit, valamint a személyi állomány tagját vagy az elítéltet ért támadás,
- d) a bv. szerv létesítményéből vagy járművéből való erőszakos kitörés,
- e) a fogolyszökés,
- f) az elítélt öngyilkossága,
- g) az elítélt halála,
- h) a bv. szerv létesítményét vagy járművét veszélyeztető elemi csapás, vagy jelentős tüzeset

Egyéb esemény fogalma

Az olyan cselekmény, történés, amely nem minősül rendkívüli eseménynek, azonban az intézet működési rendjét befolyásolja.

Az események csoportosítása

- a) a személy állománnyal kapcsolatos események
- b) a fogvatartottakkal kapcsolatos események
- c) a Bv. szervek működését, biztonságát veszélyeztető események
- d) szervezeti események

Az események fajtái

Az események fajtáit annak alapján különböztetjük meg, hogy az **elkövetésük milyen módon, és formában, milyen cselekményekkel történik**. Alapja pedig az, hogy a büntetés-végrehajtási szerv biztonságának melyik eleme az elkövetett cselekmény, illetve történés esetén a veszélyeztetés tárgya.

Ezek alapján lehet:

- a) biztonság személyi feltételeit sértő, vagy veszélyeztető esemény,
- b) a biztonság tárgyi feltételeit sértő, vagy veszélyeztető esemény,
- c) biztonsági rendszabályokat sértő, vagy veszélyeztető esemény.

Biztonság személyi feltételeit sértő, vagy veszélyeztető esemény

Ezen cselekmények **csak aktív módon követhetők el**. A büntetés-végrehajtási szerv biztonságára azért veszélyesek, mert a fogvatartottak őrzését, felügyeletét, ellenőrzését ellátó személyi állomány személye elleni erőszak alkalmazásával, lehetőséget teremtenek további események elkövetéséhez.

A személyi feltételt sértő cselekmények irányulhatnak valamely jogi tárgy ellen is, így bűncselekménynek is minősülhetnek, amelyek lehetnek:

- a személyi állomány bármely tagjának megtámadása,
- hivatalos személyek elleni bűncselekmények.

Biztonság tárgyi feltételeit sértő, vagy veszélyeztető esemény

Ezen cselekmények, illetve történések tárgya a büntetés-végrehajtás **létesítményei, épületei, területei, technikai eszközei, műszaki és biztonsági berendezései**.

Az által sértik, vagy veszélyeztetik a büntetés-végrehajtási szerv biztonságát, hogy a fontosabb létesítmények és berendezések (technikai. eszközök. műszaki biztonsági berendezések) megrongálásával, lehetőséget teremtenek más események elkövetésére, vagy működészavar bekövetkezésére, így akadályozzák a büntetés-végrehajtási szerv zavartalan működését.

Ezen cselekmények lehetnek:

- rongálás,
- rombolás,
- gyújtogatás,
- tűzokozás
- robbantás, vagy ezekkel való fenyegetés,
- terrorcselekmény.
- elemi csapás

Biztonsági rendszabályokat sértő, vagy veszélyeztető esemény

A biztonsági rendszabályok a szabadságvesztéssel, előzetes letartóztatással összefüggő legalapvetőbb jogszabályok foganatosítását, a büntetés-végrehajtási szerv zavartalan működését biztosítják, megsértésük esemény bekövetkezéséhez vezethet.

Ezen cselekmények tárgya tehát, elsődlegesen valamilyen rendszabály, de irányulhat a biztonság más eleme ellen is. Az elkövetés módja ezen cselekmények esetén akár passzív, akár aktív is lehet, amelyek a következőkben nyilvánulhatnak meg:

- az engedetlenség,
- utasítás megtagadás,
- munkamegtagadás,
- táplálkozás megtagadás,
- zárkatorlaszolás,
- fogolyszökés,
- fogolyzendülés.

REINTEGRÁCIÓS ISMERETEK

A szabadságvesztés végrehajtásának célja, feladata

A BTK szankció rendszerének legsúlyosabb fő büntetés neme a szabadságvesztés büntetés. A büntetés célja a társadalom védelme, annak megelőzése, hogy az elkövető bűncselekményt kövessen el. Ennek megfelelően a szabadságvesztés célja a 2013.évi CCXL. törvény alapján a következő.

Szabadságvesztés célja:

Az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként, annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.

Szabadságvesztés feladata:

A szabadságvesztés végrehajtása

során, biztosítani kell, hogy az elítélt önbecsülése, személyisége és felelősség érzete fejlődhessen és ezáltal felkészüljön a szabadulás utáni a társadalmi elvárásoknak megfelelő önálló életre.

Önbecsülés fenntartása:

- Megfelelő bánásmóddal
- Értelmes tevékenységek szervezésével
- A társadalmi hasznosság tudat kialakításával

Személyiség és a felelősség érzet fejlesztése:

- öntevékenység és önképzés biztosítása
- a munkavégzés lehetőségének biztosítása
- a családi és társadalmi kapcsolatok erősítésével, támogatásával
- ösztönzéssel és fegyelmi felelősség kialakításával
- iskolai tanulmányokban való részvétel biztosításával

A bánásmód fogalma, alapelvei, valamint objektív és szubjektív elemei

A bánásmód fogalma:

A bánásmód tágabb értelemben emberek közötti viszonyt jelent. Ilyen viszony a fogva tartott és a fogva tartó közötti viszony is, amely azonban nem jelenti a fogva tartott teljes jogfosztottságát alárendeltségét és kiszolgáltatottságát. Bánásmód mindig annak a részéről valósul meg aki az adott személy magatartásáért felelős.

Bánásmód alapelve:

- tiszteletben kell tartani a fogva tartott emberi jogait,
- fogva tartottakkal emberségesen kell báni, hiszen a fogvatartásnak nem tárgya hanem alanya,
- tilos kínzást, embertelen és megalázó bánásmódot alkalmazni,
- tartózkodni kell mindenféle diszkriminációtól.

A bánásmód tartalma és terjedelme széleskörű és a büntetés végrehajtás egész idejére kiterjed. A bánásmód tartalmát és terjedelmét az objektív és szubjektív elemei határozzák meg.

Objektív elemei:

- elhelyezési körülmények
- higiéniai viszonyok
- ételmezés színvonala
- ruházat, ágynemű milyensége
- egészségügyi ellátás színvonala

Szubjektív elemek:

- személyi állományunk fogva tartottakkal való viszonya.
- Fogva tartottaknak a személyi állomány ill. egymással való viszonya
- Napi elfoglaltságok biztosításának színvonala
- Fogva tartott jogok biztosításának megfelelése
- Fogva tartott ügyeinek, panaszainak és kérelmeinek színvonala

A reintegrációs tevékenység és a büntetés végrehajtási reintegrációs program fogalma és elemei, és a Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer /KEK/

Az új BV. kódex szerint a nevelést felváltotta a reintegrációs tevékenység, Ma már reintegrációról beszélünk, amely magába kell, hogy foglaljon minden olyan programot és tevékenységet, amely elősegíti és támogatja a társadalomba történő visszailleszkedés hatékonyságát, visszaesés esélyének minimalizálását akár kizárását. Ugyanakkor a reintegrációs tevékenység keretében törekedni kell arra, hogy elítélt bűncselekményének társadalomra való veszélyességét és annak következményeit lehetőség szerint csökkentse

Reintegrációs tevékenység fogalma:

Reintegrációs tevékenység során törekedni kell az elítélt önbecsülésének és felelősség érzetének kialakulására, valamint a szabadulás után a munkaerő piaci és a társadalmi életbe való beilleszkedésének elősegítésére.

A reintegrációs tevékenység megvalósítását segítik a reintegrációs programok.

Reintegrációs program fogalma:

Az elítélt munkaerő piaci integrációjának elősegítését a befogadást megelőző életkörülményeiből, életfeltételeiből eredő hiányok csökkentését, személyisége és szociális készségeit célzó reintegrációs programok összessége.

Reintegrációs programok során az alkalmazott eljárásokat az elítélt személyiségéhez, egyéni képességeihez és szükségleteihez kell igazítani. Ennek érdekében, az elítélteket egyéniesíteni kell, tehát a legszélesebb körben meg kell őket ismernünk. Ezt a megismerést fogja segíteni az elítéltek kockázatelemzése, illetve az ez alapján elkészített egyéniesített fogva tartási programterv

Reintegrációs program elemei:

1. **A fogvatartottak foglalkoztatása**
 - oktatás / alapfokú, középfokú, felsőfokú/

- szakképzés
 - munkáltatás
 - munkaterápiás foglalkoztatás
 - közművelődés, sport és kulturális foglalkoztatás
2. **Családi-társadalmi kapcsolatok támogatása:**
- a. Intézetben belüli:
- levelezés
 - látogatás
 - csomag
 - telefon használata
 - vallásgyakorlás, lelki gondozás
 - társadalmi kötődési program
 - szabadulásra való felkészítés, utógondozás
- b. Intézetben kívüli.
- jutalom kimaradás, eltávozás
 - intézetben kívüli látogató fogadása
 - büntetés félbeszakítás
 - temetésen való részvétel, súlyos beteg hozzátartozó meglátogatása

A Bv szervezet eddig nem rendelkezett arra vonatkozó mérésekkel, adatokkal, hogy a szabadságvesztést megkezdő fogva tartottat milyen visszaesési kockázattal lehet jellemezni és az sem volt mérhető, hogy a fogvatartás során milyen fejlődésen és változáson megy keresztül, azaz a reintegrációs hajlandósága mely irányba változik. Ennek mérésére fejlesztették ki az új BV. kódex az egységes Kockázatelemzési és Kezelési Rendszert /KEK rendszer/

KEK fogalma:

Elítélt visszaesését és fogva tartási kockázatának felmérése, értékelése és kezelése érdekében kialakított és működtetett szakmai rendszer. E rendszer lehetővé teszi a fogva tartottak egységes szempontú megismerését, a hiányosságuk feltárását, a kategorizálásukat, majd az ismeretek alapján a kockázati csoportba sorolást, valamint a feltárt szükségletekhez igazított kezelési igények meghatározását.

A kockázatelemzés olyan büntetés-végrehajtási szakmai tevékenység, amelynek során a fogva tartott vonatkozásában felmérésre és értékelésre kerül a 16/2014. IM rendeletben meghatározott kockázatscsoportok kockázati értéke, mely alacsony, közepes ill. magas lehet. Ez a kockázati érték fogja meghatározni az elítéltek kockázati csoportba sorolását, valamint progresszív rezsimszabályokon belüli rezsimek kiválasztását, amely általános, szigorú illetve enyhébb lehet.

KEK elemei:

- visszaesési fogva tartási kockázatok mérésére szolgáló prediktív mérőeszközök,
- szabadságvesztés során alkalmazott progresszív rezsimszabályok,
- fogva tartási és visszaesési kockázatok csökkentésére irányuló reintegrációs célú programok.

A fogva tartott befogadását követően, de az elhelyezésére kijelölt bv. intézet befogadási és fogvatartási bizottság (továbbiakban: BFB) ülését megelőzően el kell végezni az alábbi kockázatscsoportok felmérését:

- fogolyszökés és annak kísérlete,
- öngyilkosságra irányuló magatartás,
- önkárosítás,
- bármely személy elleni erőszakos cselekmény, vagy kísérlete,
- a bűnözői, illetve a fogvatartotti szubkultúrában betöltött vezetői, szervezői, végrehajtói szerep, tevékenység, ha erre vonatkozóan információ áll rendelkezésre,
- pszichoaktív szerrel való visszaélés.

A rezsím és a progresszív rezsimszabályok fogalma:

A rezsím az egyéniesítés alapelveihez igazodó, a fogva tartottakra vonatkozó reintegrációs célok megvalósítását biztosító végrehajtási környezet.

Azt, hogy melyik elítélre mely rezsimszabályok lesznek az irányadóak, azt a kockázati elemzése, a magatartása, a reintegrációs tevékenységekben való részvételének aktivitása határozza meg. Ennek megfelelően kerül bevezetésre a progresszív rezsimszabályoknak a rendszere, amely eredményeként 1-1 végrehajtási fokozaton belül 3 rezsímkategória kerül meghatározásra a szigorú az általános és az enyhébb.

Progresszív rezsimszabályok fogalma:

Egy olyan tevékenység és teljesítmény alapú osztályozási rendszer, amelyben a besorolás és az előmenetel a fogva tartott együttműködési hajlandóságán, és motivációján alapul, és annak folyamatos fenntartását, illetve fejlesztését célozza, és amely a fogva tartott reintegrációs folyamatban történő érdekeltté tételével hozzájárul a reintegrációs tevékenység eredményességéhez. A progresszív rezsimszabályok – egymásra épülő- szigorúbb, általános, és enyhébb rezsímekben valósulnak meg.

Ennek megfelelően az elítélt életrendjének szigorúságát az elérhető kedvezmények körét és mértékét, valamint szabad élethez viszonyított lehetőségeket a végrehajtási fokozaton belül, bővülő rendszerben valósítja meg.

Ha a fogva tartott kockázatértékelését a BFB végzi, az első besoroláskor az általános rezsímbe kell sorolni.

Ettől eltérően a fogvatartott:

- szigorúbb rezsímbe sorolható, ha az egyéniesített fogvatartási programtervben foglaltakat nem fogadja el, vagy a személyi állománnyal nem működik együtt, vagy
- enyhébb rezsímbe sorolható, ha a kockázatértékelése során mért kockázati érték alacsony.

Szigorúbb rezsímkategóriába kell besorolni az elítéltet:

- Ha a fogva tartás rendjét és biztonságát súlyosan megsérti
- Ha a részére meghatározott egyéniesített foglalkoztatási magántervben foglaltakat nem tatja be, az együttműködést megtagadja.

Általános rezsimek kategóriába kell besorolni az elítéltet:

- ha a fogvatartás rendjét és biztonságát nem veszélyezteti, vagy
- a részére meghatározott egyéniesített fogvatartási programtervben foglaltak megtartása, abban való együttműködése fejlesztésre szorul.

Enyhébb rezsimek kategóriába kell besorolni az elítéltet:

- ha a fogvatartás rendjét és biztonságát maradéktalanul megtartja és a bv. intézet biztonságára kockázatot nem jelent,
- ha a bv. intézet személyi állománnyal szemben magatartása kifogástalan, és
- a részére meghatározott egyéniesített fogvatartási programtervben foglaltakat maradéktalanul megtartja és abban való együttműködése példamutató.

A fogvatartásért felelős szakterületek bevonásával a bv. intézetnél kell elvégezni- legalább hathavonta- a fogva tartottak kötelező felülvizsgálatát a rezsimek helyezés vonatkozásában, amelyről a BFB dönt.

Soron kívül kell vizsgálni a rezsimek sorolást, ha:

- a bv bíró a szabadságvesztés végrehajtási fokozatát megváltoztatja,
- olyan szabadságvesztés végrehajtására érkezik értesítés, amely a szabadságvesztés végrehajtási sorrendjére kihatással van,
- a folyamatosan töltött szabadságvesztések esetén a soron következő szabadságvesztés végrehajtási fokozata eltér az előzőtől.

A jutalmazás, a fegyelmi felelősségre vonás és a közvetítő eljárás szabályai

A törvényben meghatározott különböző ösztönző és fegyelmező eszközök alkalmazásával lehetőség van az elítéltek személyiségének kedvező irány befolyásolására. A helyes magatartás pozitív megerősítését szolgálják a jutalomként adható erkölcsi és anyagi ösztönzők, de az arra legérdemesebbek rövidebb, hosszabb időt az intézeten kívül is eltölthetnek.

Az intézet rendjével, fegyelmével tudatosan szembehelyezkedők fegyelmezésére az erkölcsi és anyagi jellegű elmarasztaláson túl a legsúlyosabb esetekben magánelzárás fenyítés kiszabására is sor kerülhet.

A jutalmazás a magatartás szabályozás alapvető módszere, a kívánt viselkedés megerősítése. Rendeltetése az, hogy ösztönözzön a végrehajtás célját szolgáló szabályok betartására.

A jutalmazás egy motiváló eszköz, mely akkor éri el a célját, ha figyelembe veszi az elítélt képességeit és adottságait, ha megfelelő időben és időközönként történik, és ha fokozatos. Jutalmazást a személyi állomány bármely tagja kezdeményezhet, de minden esetben csak a miértjére tehet javaslatot. Az elítélt jutalmazását a bv. intézet parancsnokánál kezdeményezheti az elítéltek reintegrációjában közreműködő szervezet munkatársa is.

A bv. kódex alapján jutalomban részesíthető az elítélt:

- példamutató magatartásért
- tanulásban tanúsított szorgalmáért
- munkában elért eredményéért

- közösségi érdekekben végzett tevékenységéért
- élet vagy jelentős anyagi érték megmentéséért
- súlyos veszély elhárításáért

Elítéltnak adható jutalmak:

Reintegrációs tiszt hatáskörében:

- dicséret /szóban v. írásban/
- látogató fogadása soron kívül vagy látogatási idő meghosszabbítása maximum 30 perccel.

Bv Oszályvezető hatáskörében:

- kondicionáló terem díjmentes használata 1-3 hónapig terjedő időtartamban
- személyes szükségleteire fordítható összeg növelése 1-3 hónapig terjedő időtartamban, legfeljebb 100%-al
- pénzjutalom
- tárgyjutalom/ körét a bv. intézet parancsnoka határozza meg/

Parancsnoki hatáskörében:

- végrehajtott fenyítésnek nyilvántartóból való törlése
- látogatón bv intézeten kívüli fogadása soron kívül/alkalmanként legalább két óra/
- jutalom kimaradás /maximum 24 óra/
- jutalom eltávozás fegyház 5 nap/ év, börtön 10nap/ év , fogház , átmeneti csoportban 15 nap/ év lehet.

Az intézet elhagyással járó jutalmak nem engedélyezhetők, ha az elítélt ellen újabb büntetőeljárás van folyamatban, vagy ha a magatartási szabályokat ismételten és súlyosan megszegte.

A bv. intézet parancsnoka valamennyi jutalom adására jogosult. Kizárólag csak az intézet parancsnoka jogosult az intézet elhagyással járó jutalmak engedélyezésére, illetve a végrehajtott fenyítés nyilvántartásból való törlésére.

A látogató bv. intézeten kívüli fogadása soron kívül, a jutalom kimaradás, és a jutalom eltávozás a jogszabályban meghatározott feltételek fennállása esetén is csak kivételesen engedélyezhető, az elítélttel szemben további szabadság vesztést kell végrehajtani.

A látogató bv. intézeten kívüli fogadása soron kívüli jutalom igénybevételéhez az elítélt a havi látogató fogadáson felül jogosult. Látogató bv. intézeten kívüli fogadása, kimaradás annak az elítéltnak engedélyezhető, aki a szabadságvesztésből a büntetés egyharmadát letöltötte, és fegyházban legalább egy évet, börtönben legalább hat hónapot, fogházban legalább három hónapot kitöltött, vagy akit átmeneti részlegre helyeztek.

A fegyelmi felelőségre vonás rendje, és az alkalmazható fenyítések

Mindenütt, ahol emberek élnek együtt –különösen a büntetés-végrehajtásban- szükség van rendre, fegyelemre és a közösségi együttélési szabályok betartására. Éppen ezért a szabadságvesztést töltő elítéltnak fegyelmi és büntetőjogi felelősség is terheli.

A bv kódex alapján fegyelmi vétséget követ el az a fogvatartott:

- 1 a büntetés-végrehajtás rendjét vétkeesen megszegi
- 2 aki más fogva tartottat fegyelmi vétség elkövetésére szándékosan rábír
- 3 aki más fogva tartottnak fegyelmi vétség elkövetéséhez szándékos segítséget nyújt.

A személyi állomány bármely tagja köteles a fogva tartott ellen haladéktalanul fegyelmi eljárást kezdeményezni, hogyha a fegyelmi vétség elkövetését észleli, vagy ha tudomást szerez róla.

A bv. szervezet személyi állományának tagja a fegyelemsértés észlelését köteles haladéktalanul írásban jelenteni. A fegyelemsértésre vonatkozó bejelentést ki kell vizsgálni. Az elítélt fegyelmi felelősségéről a fegyelmi eljárás lefolytatása során kell dönten, vagy jogszabályban meghatározott feltételek esetén az attól való elterelési keretek között kell a fegyelemsértéssel okozott káros következményeket feloldani.

A fogva tartottal örtént közlést követően el kell készíteni a fegyelmi lapot, melyet legkésőbb a következő munkanapon el kell juttatni a fegyelmi jogkör gyakorlójának.

A bv. rendjét vétkeesen megszegő elítélttel szemben, valamint a bv. rendjének és biztonságának biztosítása érdekében a következő fenytések alkalmazhatóak:

Reintegrációs tiszti hatáskörben:

- kioktatás,
- feddés,
- a magánál tartható tárgyak körének a korlátozása, amely legalább 1, legfeljebb 6 hónapig tarthat

Bv. osztályvezetői hatáskörben:

- a bv intézet által szervezett programokban, rendezvényeken, szabadidős programokon való részvétel korlátozása vagy eltiltása, meghatározott alkalmakra vagy de legfeljebb 3 hónapig;
- többletszolgáltatások/konditerem, hűtő, vízmelegítő/ megvonása 1 hónaptól legfeljebb 3 hónapig,
- Személyes szükségletre fordítható összeg csökkentése 6 hónapig, legfeljebb 50%-al.

Parancsnoki hatáskörben:

- magánelzárás :fegyház 25 nap, börtön 20 nap, fogház 10 nap, ha dolgozik akkor 5 nappal kevesebb. Ez idő alatt is engedélyezhető, hogy az elítélt dolgozzon, vagy iskolába járjon.

Magánelzárás fenytése alatt az elítélt jogai az alábbiakban korlátozódik:

- kimaradásra és eltávozásra nem mehet,
- a védővel történő kapcsolattartás kivételével nem telefonálhat, nem levelezhet
- nem küldhet,és nem kaphat csomagot,
- nem fogadhat látogatót, kivéve a lelkészt valamint a szabadulás előkészítése érdekében a leendő munkáltatóját, a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt, és a karitatív szervezet megbízottját,
- személyes szükségleteire nem vásárolhat,

- nem veheti igénybe a bv intézet művelődési és sportolási lehetőségeit, sajtóterméket sem olvashat.

A kettős büntetés elkerülése végett későbbiekben ezen jogait pótolhatjuk.

Ha az orvos vagy a pszichológus az elítélt egészségi állapota miatt a magánelzárás végrehajtásának megkezdését, vagy folytatását nem javasolja, a magánelzárás végrehajtását félbe kell szakítani. A bv. intézet magánelzárást kiszabó határozata ellen az elítélt és – ha a fegyelmi eljárásban eljárta – a védője a bv. bíróhoz bírósági felülvizsgálat kérelmet nyújthat be. a bírósági felülvizsgálati kérelmet a határozat közlésekor nyomban be kell jelenteni, a kérelemnek a magánelzárás végrehajtására halasztó hatálya van.

Közvetítő eljárás:

Az új bv kódex vezette be. A közvetítői eljárás más fogvatartott sérelmére elkövetett fegyelmi cselekmény által kiváltott konfliktust kezelő eljárás, amelynek célja, hogy egy közvetítő, harmadik személy bevonásával a sértett és a fegyelmi eljárás alá vont fogvatartott közötti konfliktus rendezésének megoldását tartalmazó, a fegyelemsértés következményeinek jóvátételét és az eljárás alá vont fogvatartott jövőbeni szabálykövető magatartását elősegítő írásbeli megállapodás jöjjön létre.

A fegyelmi jogkör gyakorlója a másik fogvatartott sérelmére elkövetett fegyelemsértés esetén, a fegyelmi eljárás vagy a már jogerős fenytés végrehajtásának felfüggesztése, illetve a reintegrációs tiszt szerinti eljárás megszüntetése mellett az ügyet közvetítői eljárásra utalja, ha:

- a fegyelmi eljárás alá vont fogvatartott a fegyelemsértés elkövetését beismerte,
- a fegyelmi eljárás alá vont fogvatartott és a sértett a közvetítői eljáráshoz hozzájárult, és
- a fegyelemsértés jellegére, a fegyelmi eljárás alá vont fogvatartott személyére tekintettel a fegyelmi eljárás lefolytatása vagy a fenytés végrehajtása mellőzhető.

Hozzájárulás visszavonása, illetve megállapodás hiányában a fegyelmi eljárást, a fenytés végrehajtását folytatni kell.

A munkáltatás fogalma, szervezete és formái

Fogalma: A reintegrációs tevékenység azon formája, amikor az elítélt vagy a kényszerintézkedés hatálya alatt álló személy és a szabálysértési elzárásra kötelezett elkövető munkavégzése szervezeten, rendszeresen, haszon vagy bevételszerzési céllal a munka törvénykönyvben szabályozott munkaviszonytól eltérő jogviszonyban meghatározott feltételekkel és díjazás ellenében történik..

Célja: hogy elősegítse a fogva tartott testi és szellemi erejének fenntartását, lehetőséget adjon a szakmai gyakorlottság megszerzésére, és segítse a társadalomba való beilleszkedést.

A fogvatartottak munkáltatása történhet az intézetben, az intézetek mellett működő gazdasági társaságoknál, és szerződéses alapon külső munkahelyeken is. Az intézeteknek Munkáltatási Szabályzatot kell készíteni, mely tartalmazza a munkahelyekkel kapcsolatos minden adatot, követelményt, és a különféle besorolásokat is.

A munkavégzés mindenki részére kötelező, viszont az elítéltet nem terheli munkavégzési kötelezettség, ha:

- tankötelezettsége áll fenn,
- a várandósság a hatodik hónapot elérte, a szülést, illetve a várandósság egyéb okból bekövetkezett megszűnését követő ötvenedik napig,
- gyermekével együttesen kerül elhelyezésre,
- munkaképtelen,
- a rá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte vagy a szükséges szolgálati időt megszerezte

Az elítéltet a munkavégzés során megilleti:

- a) a törvény alapján megállapított díjazás,
- b) munkahelyi vagy üzemi baleset esetén baleseti ellátás és baleseti egészségügyi szolgáltatás,
- c) a rendszeresen végzett munka után fizetett szabadság.

Az elítéltet egyévi (254 nap) munkavégzés után húsz munkanap fizetett szabadság illeti meg.

Az elítéltek díjazásánál alkalmazott alaplunkadíj mértéke az előző évi minimálbér egyharmadában került meghatározásra. A munkáltató által alkalmazható pótlékok egyetlen kötelező formája az éjszakai munkához kapcsolódó 15%-os pótlék, minden másról a munkáltató dönt a munkáltatási szabályzatban

Biztosítani kell számukra az egészséges és biztonságos munkavégzést, a védőfelszerelést, kiegészítő étkezési normákat, és ennek megfelelő eszközöket is

A munkavégzés során az elítéltekkel munkaköri leírást is kell készíteni. Az effektív munkavégzésben az előkészítő és befejező tevékenységek nem tartoznak bele.

A munkáltatásról a BFB dönt, mely során figyelembe veszi, hogy a fogva tartottak lehető legszélesebb köre vegyen részt a munkáltatásban és az ellátásukhoz szükséges lehető legtöbb terméket saját maguk állítsák elő.

Munkaterápiás foglalkoztatás:

Fogalma:

A reintegrációs tevékenység azon formája, amikor elsősorban a kényszergyógykezelt, az ideiglenesen kényszergyógykezelt és a gyógyító-reintegráló csoportba helyezett, illetve megváltozott munkaképességű vagy egyébként az egészségi állapota miatt a munkáltatásban részt venni nem képes elítélt foglalkoztatása szervezeten, rendszeresen, e törvényben meghatározott feltételekkel és térítési díj ellenében, büntetés-végrehajtási jogviszony keretében történik.

- A bv. orvos javaslatára a BFB dönt az elítélt munkaterápiás foglalkoztatásáról, munkaidejéről, munkarendjéről.
- A munkaterápiás foglalkoztatás időtartama nem haladhatja meg a napi hat és a heti harminc órát, de el kell érnie a napi négy és a heti húsz órát.
- A munkaterápiás foglalkoztatáson részt vevő elítélt rendszeres pénzbeli térítésre jogosult, amelynek legkisebb összege napi hatórás foglalkoztatás esetén az alaplunkadíj egyharmada. A térítési díj összege az országos parancsnok által normatív utasításban, évente meghatározott összeg.

- Munkaterápiás foglalkoztatás esetén a törvény munkáltatásra vonatkozó szabályait kell azzal az eltéréssel alkalmazni, hogy az ilyen foglalkoztatásban részt vevő elítélt számára teljesítménykövetelmény nem írható elő.

Az utógondozás és a pártfogó felügyelő tevékenység célja, feladatai

Utógondozás:

Az utógondozás célja az, hogy a szabadságvesztésből szabadulónak, a segítséget nyújtson a reintegrációhoz, a társadalomba történő beilleszkedéshez és az ehhez szükséges szociális feltételek megteremtéséhez.

Az utógondozás tartalma legfeljebb egy év.

Az utógondozásnak az elítélt kérelmére van helye.

Feladatai:

A szabadságvesztésből szabadult elítélt segítséget és támogatást kérhet, különösen a munkába állásához, a letelepedéséhez, a szállásbiztosításához, a megkezdett tanulmányai folytatásához, gyógykezeléséhez és gyógyító eljáráshoz.

Pártfogó Felügyelői tevékenység

Pártfogó Felügyelői Szolgálat célja,

- hogy a pártfogó felügyelő a büntetőeljárás és a végrehajtás folyamatában kellő súllyal legyen jelen,
- közvetítő szerepet lásson el az elkövető, valamint az áldozat és a társadalom között, ezáltal csökkentve a bűnismétlés veszélyét és fokozva az elkövető társadalmi reintegrációjának esélyét,
- és segítséget nyújtson a társadalomba való beilleszkedéshez, az ahhoz szükséges szociális feltételek megteremtéséhez.

A büntetés-végrehajtással összefüggő büntetés-végrehajtási pártfogók feladatai:

1. a feltételes szabadságra bocsátással összefüggésben elrendelt pártfogó felügyelői vélemény készítése;
2. környezettanulmányok készítése:
 - a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárása elbírálásához;
 - a szabadságvesztés félbeszakítására irányuló kérelem indokoltságának ellenőrzése céljából;
 - a reintegrációs őrizetbe helyezést megelőzően;
 - a fiatalok befogadó részlegbe helyezését megelőzően;
 - a gondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység;
 - az utógondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység;
 - a feltételes szabadság tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtása.

A reintegrációs őrizet fogalma, feladatai

Ha a szabadságvesztés céljának megvalósulása ilyen módon is biztosítható, a feltételes szabadságra bocsátás esedékessége, illetve ennek kizárása vagy kizártsága esetén a szabadulás várható időpontja előtt legfeljebb hat hónappal reintegrációs őrizetbe helyezhető az az elítélt

- akit első alkalommal ítétek végrehajtandó szabadságvesztésre,
- akit nem a Btk. 459. § (1) bekezdés 26. pontjában meghatározott személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt ítétek el,
- aki öt évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztését fogház- vagy börtönfokozatban tölti,
- és, aki a reintegrációs őrizetbe helyezést vállalja.

A reintegrációs őrizet alkalmazása iránt, továbbá az elítélt kérelme esetén a bv. intézet előterjesztést tesz a büntetés-végrehajtási bírónak.

A reintegrációs őrizet az elítélt szabadságának teljes elvonását megszünteti, de mozgási szabadságát és a tartózkodási helye szabad megválasztásának jogát korlátozza.

Reintegrációs őrizet elrendelése esetén a büntetés-végrehajtási bíró által kijelölt lakást és az ahhoz tartozó bekerített helyet az elítélt csak az elrendelő határozatában meghatározott célból, különösen

- a mindennapi élet szokásos szükségleteinek biztosítása,
- munkavégzés,
- oktatásban, képzésben való részvétel vagy
- gyógykezelés céljából, az ott meghatározott időben és az úti cél meghatározása mellett hagyhatja el.

A reintegrációs őrizet az elektronikus távfelügyeleti eszközök alkalmazása mellett biztosítható.

A társadalmi kötődés-program feladata, jelentősége

Azt az elítéltet, akit vétség miatt legfeljebb egy évig terjedő szabadságvesztésre ítétek, kérelmére társadalmi kötődés programba kell helyezni.

A társadalmi kötődés program végrehajtását a bv. intézet parancsnoka

- felfüggeszti, ha az elítélttel szemben újabb szabadságvesztés végrehajtására érkezik értesítés,
- felfüggesztheti, ha az elítélttel szemben újabb büntetőeljárás indul.

A társadalmi kötődés program feladata:

- befogadó környezet biztosítása és erősítése,
- korábbi munkahelyre történő visszahelyezés elősegítése, ha ez nem lehetséges, új munkahely felderítése, esetlegesen közfoglalkoztatás megteremtése,
- további társadalmi kapcsolatok felderítése, erősítése,
- lakhatás megteremtésének elősegítése.

A társadalmi kötődés erősítése érdekében az elítélt jogosult

- havonta legfeljebb tíz nap eltávozásra azokon a napokon, amelyeken nem végez munkát,
- felügyelet nélkül külső munkahelyen dolgozni,
- tanulmányainak bv. intézeten kívüli folytatására.

PSZICHOLÓGIA

A totális intézetek jellemzői

Ebben a fejezetben a totális intézetek, köztük a börtön jellegzetességeiről, a személyiségre gyakorolt hatásairól lesz szó. Majd a következő fejezetben a különös bánásmódot igénylő fogvatartotti csoportok leírása következik, amelyekben támpontokat adunk a velük való bánásmód formálására, leírjuk speciális jellemzőiket, amelyek a börtönben való alkalmazkodásukat befolyásolják.

A totális intézet fogalma

A totális intézet Erving Goffmann megfogalmazása alapján olyan intézet, ahol a bentlakókat a társadalomtól valamilyen ok miatt elszigetelik, életük szigorú szabályok szerint, uniformizáltan, erőteljes irányítás és állandó ellenőrzés mellett folyik egy meghatározott cél elérése érdekében. Mindez az elszemélytelenedés irányába hat, a személy belekényszerül egy sablonos, a konform viselkedést előnyben részesítő világba.

Ilyenek lehetnek: börtönök, hagyományos elmeógyógyintézetek, kolostorok.

Jellemzői:

- Sok hasonló szituációban lévő személy él egy intézetben, akiket valamennyi időre elzárnak a társadalomtól.
- Erősíti a dependenciát, függőségi helyzetet teremt, ami a társas készségek elsatnyulását okozhatja.
- Stigmatizálhat (megbélyegez), ezáltal befolyásolja a környezetnek a személlyel kapcsolatos véleményeit, reakcióit, viselkedését,

Különböznek azok a totális intézmények ahol önként vállalt az elszigetelődés (pl.: kolostor) és ahol kényszerből történik (pl.: börtön).

A fentiekén túl a börtönt, mint totális intézetet jellemzi:

- Az elszigetelés fizikai, technikai eszközei veszélyességet sugallnak.
- A szabad életben az alapvető élettevékenységek (alvás, étkezés, munka, szórakozás) általában más-más helyszínen, változatosan, különböző emberek társaságában, nagyrészt önálló döntés alapján folynak le. Ezzel ellentétben a totális intézetekben ezek egy helyen összpontosulnak, mindig több társ jelenlétében zajlanak.
- Mindenkitől ugyanazt a viselkedést követelik meg.
- A napi tevékenységek szigorú rend (házirend, napirend) szerint zajlanak, az egész rendszert felülről irányítják.

A totális intézet személyiségre gyakorolt hatása

A totális intézet hatásai a személyiségre:

- A szabályok, reménytelenség és az uniformizáltság miatt a bentlakó elveszítheti a magáról és másokról kialakult képét.
- Érzelmi stresszel, frusztrációval telített helyzet, amelyet agresszív módon vezetnek le.
- Kialakul az informális hierarchia.
- Sykes szerint a megfosztottság (depriváció) 5 típusa jellemzi a börtönbe kerülők életét (szabadságtól; javaktól és szolgáltatásoktól; heteroszexuális kapcsolatoktól; autonómiától; biztonságtól való megfosztottság).

A környezet tehát személytelen, a szigorú rend is ezt erősíti, az egyhangúság, az unalom, frusztráció érzése, és a személy megfosztottsága a fogvatartottakban erős érzelmi stresszt okoz. A börtönbe kerülés ráadásul megfosztja őket a kapcsolataiktól, szabad akaratuktól, munkájuktól, hobbijuktól – mindazon dolgoktól, amelyek a mindennapokban a stresszt enyhíthetnék.

A fogvatartottak számára a túlélés érdekében fontos, hogy megtanuljanak alkalmazkodni, és ennek számtalan formája létezik. Ilyen a visszavonulás a helyzetekből; az együttműködés megtagadása, ami rövid ideig tart általában, majd követi valamelyik másik alkalmazkodási forma; meghonosulás a börtönben; megtérés, ahol a „jó rab” szerepét játssza el, és ezzel előnyökhöz jut.

A védekezés egyik lehetséges formája a fogvatartottak között kiépülő **informális (bizalmas, nem hivatalos) hálózat**. Ez a hálózat a hivatalosan működő, szabályos intézeti élet mögötti illegális, sajátos törvényekkel szabályozott szerveződés. Fő célja, hogy a fogvatartottak önbecsülését és viszonylagos önállóságát visszaadja, akik így védekeznek a totális intézet személyiségromboló hatásai ellen. Az informális hálózatnak a személyzet szempontjából vannak:

- előnyei: a hálózat egy-egy tagja a többi fogvatartottról információt adhat, továbbá sok energiát is elszív a fogvatartottaktól – pl. az itt kialakuló barátságok, szorosabb kapcsolatok lefoglalják őket, a kint elveszített kapcsolatokat ezek pótolhatják
- hátrányai: nehéz ezeket a hálózatokat megismerni, ugyanakkor az intézetet érintő komoly, olykor rendkívüli eseményhez vezető történések itt dőlnek el, pl. gyógyszerek és drogok terjesztése, zsarolások.

Eltérő bánásmódot igénylő fogvatartottak

A totális intézet személyiségre gyakorolt hatásait vizsgálva a fogvatartottakról általában tettünk megállapításokat. Az alábbiakban néhány speciális fogvatartotti csoportot emelnénk ki, amelyek pszichológiai jellemzőik alapján igényelnek speciális bánásmódot.

1. Előzetesen letartóztatottak

Az ebbe a csoportba tartozó fogvatartottak életkorukat, élethelyzetüket, iskolai végzettségüket, bűncselekményüket, büntetett előéletüket tekintve rendkívül sokszínűek. Általános jellemzőjük a jövőkép bizonytalansága, amely a büntetőeljárás kimenetelétől függ. Az előzetesen letartóztatott kiszakad addigi környezetéből, a szabad élet szabályai semmivé válnak, helyette a totális intézet

hatásai érvényesülnek. A leghumánusabb módon végzett befogadás is megalázó, lealacsonyító lehet számukra: lefényképezik, átkutatják őket, elveszik és letétezik személyes dolgaikat, nyilvántartási számot kapnak. Nagyon erős a kontraszt a szabad élet és a sok tekintetben a fegyház fokozatra jellemző elhelyezési körülmények között, ez az adaptációt kezdetben megnehezítheti.

Az elfoglaltság hiánya, az állandó bizonytalanság érzése a pszichés tüneteket felerősíti (nő a szorongás, gyakoriak a hangulati ingadozások, depresszió, önkárosító gondolatok, ill. cselekedetek, váratlan viselkedésváltozások). Elkezdődik egy önigazolási folyamat, amellyel bűncselekményüket magyarázzák.

Az előzetesen letartóztatott fogvatartottak viselkedése tehát változékonyabb, kiszámíthatatlanabb, ez a velük való bánásmódot megnehezíti.

2. Első büntényesek

Az első büntényesek ítéleti ideje általában rövidebb, rendelkeznek a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségével, ezért a kezdeti adaptációs nehézségeken túljutva kellően motiváltak arra, hogy alkalmazkodjanak a bv. intézet rendjéhez, szabályaihoz. Igyekeznek elkerülni a fegyházi büntetést, mivel egyes intézetekben ez a feltételes szabadulás megítélésénél kizáró ok.

Különleges figyelmet abból a szempontból érdemelnek, hogy segíteni kell őket abban, hogy felismerjék: a társadalomba való visszailleszkedésüket nem az segíti elő, ha az informális hierarchia szabályaihoz alkalmazkodnak (börtönre szocializálódnak).

3. Visszaesők (többszörösen visszaesők, súlyos visszaesők)

A fogvatartottak kétharmad része tartozik ebbe a csoportba. A visszaesők személyisége a szabadságvesztés-büntetések hatására változáson megy keresztül: a kezdeti extroverziót, impulzivitást, alkalmazkodásra való képtelenséget felváltja az introvertálódás (befelé fordulás), szorongás, túlkontrolláltság. Ezt a folyamatot börtönszocializációnak nevezzük. Ennek azonban nem egy érett, rugalmas kontroll az eredménye, hanem egy túl merev, sablonos, konformista, a külső körülményektől függő viselkedés.

Bár sokan közülük a szabályokat felszínesen betartják, időszakosan a felhalmozódó feszültségek indulati levezetést nyernek. Ez abból fakadhat, hogy felismerik, életük nagy részét „elvesztegették”, az újabb büntetésekkel egyre kevesebb esélyt látnak a visszailleszkedésre (családi kapcsolataik meglazultak, megszakadtak, tartósan sosem vállaltak munkát).

4. Fiatalkorúak

A fiatalkorú fogvatartottak a kamaszkor minden jellemző vonását magukon viselik, bizonyos szempontból azonban eltérnek az átlagos serdülöktől.

Az átlagnál alacsonyabb intellektus jellemzi őket, ami gyakran szocializációs problémákkal társulva vezet az iskolázottság terén tapasztalható lemaradáshoz. Sokuknak az általános iskolai tanulmányok befejezése is nehézséget jelent, középiskoláig pedig nagyon kevesen jutnak el. Az iskolában

tapasztalt sikertelenség énképükbe beépül, amely csökkenti a további tanulási motivációt, emiatt munkahelyeken is nehezebben helyezkedhetnek el.

A deviáns fiatalnak korábbi kudarcai miatt feszültségtűrése is rosszabb, könnyebben sodródik, a deviáns csoportok körében nagyobb elismerést kaphat. Mint minden kamaszt, őket is jellemzik a gyakran szélsőséges és gyorsan változó érzelmek, indulatok. Ezek a tulajdonságok azonban náluk intenzívebben jelentkeznek, és gyakran indulatvezérelt, meggondolatlan cselekedetekhez vezetnek. A családról kortársaikhoz képest korán leválnak, ennek háttérében változatos családi problémák állnak. A fentiek miatt a család mint megtartó közeg nem működik, a kamasz így elsodródik, máshol keres elfogadást, kötődést.

A totális intézetek jellemzőit és a serdülőkorúak igényeit összehasonlítva a következőket láthatjuk:

A serdülő:

A totális intézet:

kalandvagyó, érdeklődő, a környezet felé fordul	unalmas, egyhangú, eltávolít az emberektől
szeretne kitűnni, sok szerepet kipróbálni, az egyéniségét megtalálni	egy meghatározott szerepbe kényszerít, mindenkitől ugyanazt a viselkedést követeli
függetlenségre vágyik	függőségre kényszerít
határait próbálgatja, megkérdőjelezi a tekintélyt	felülről irányít, kötelező tekintélytiszteletet vár el
igénye van az intimszférára	minden a társak jelenlétében zajlik
megszilárduló nemi identitás	felnőtt minta hiánya, nemi szerepek torzulásának veszélye
intenzív, szélsőséges érzelmek és indulatok	fegyelmet vár el, nem tolerálja a szélsőséges megnyilvánulásokat
énképe, identitása, önértékelése formálódik	antiszociális énképhez, vagy alacsony önértékeléshez vezethet

Hangsúlyozzuk, hogy serdülőkorban a személyiség fejlődése még nem zárul le. Esetükben a börtön okozta krízis találkozik a személyiségfejlődés egy kritikus pontjával, ami lehetőséget ad arra, hogy a személyiségfejlődés kedvezőbb irányba haladjon. Ez csak akkor lehetséges, ha olyan segítséget kapnak, ami az elfogadásra és a társadalmilag elfogadott értékek közvetítésén alapul, egyébként hasonló problémákkal küzdő társaik antiszociális irányú fejlődését követik.

5. Nők

A női fogvatartottak aránya Magyarországon 6-7% a teljes börtönpopulációban, amely visszatükrözi a világon mindenhol tapasztalt arányokat. Kezelésük során a nemi szerepükhöz tartozó személyiségvonásokból kell kiindulni, miszerint a fokozottabb érzelmi-hangulati vezéreltség, az anyaszerep, a családi kötődések fontossága az, ami meghatározza viselkedésüket. Az ezektől való megfosztottság a kezdeti időszakban súlyosabb problémákat okozhat, illetve hosszabb fogvatartás esetén ismétlődően krízishelyzetekhez vezethet.

A női elkövetők eredményesebb kezelését az oldottabb légkörű, a kezelésre és képzésre orientált börtönökben lehet megvalósítani, ahol többféle munkalehetőség, több önállóság vár rájuk, valamint intenzívebb kapcsolattartás a hozzátartozóikkal.

6. Hosszú tartamú szabadságvesztésre ítélték

A hosszú tartamú szabadságvesztésre ítélt fogvatartottak számára kritikus helyzet, amikor kimondják jogerős ítéletüket és szembesülnek azzal, hogy akár 10-15 évet is börtönben kell tölteniük. A korábbi bizonytalanság megszűnik, de helyébe az a probléma lép, hogy a kezdetben beláthatatlannak tűnő időt hogyan fogják elviselni.

Jellemzően kétféle viszonyulás figyelhető meg:

- Egy részüknek az ítélet elviselését megkönnyíti, hogy bizonyos idő elteltével képesek értelmes tevékenységekre fordítani az idejüket, és ezt hosszabb távon fenntartani.
- Akiknek ez nem sikerül, azok üres, értelmetlen éveknek élik meg a szabadságvesztés időtartamát, és belső feszültségeik az idő elteltével nem csökkennek. Ennek sokféle következménye lehet a viselkedés szintjén: konfliktuskereséstől a depressziós időszakokig. Ezek a fogvatartottak azok, akik saját feszültségeikkel szemben is tehetetlenek, ezt indulatvezérelt cselekedetekben vezetik le, pl. rongálással.

A hosszú ítéletesek egy részének magatartása hasonlóan alakulhat a visszaesőknél leírtakhoz.

Általában nagy problémát okoz számukra jelentősebb kapcsolataik elvesztése, amely az ítélet bármely időszakában bekövetkezhet, és az addig kialakított viszonylagos egyensúly felborulásához vezet. Ilyen esetekben a fogvatartottakra nagyobb figyelmet kell fordítani, segítve a krízishelyzet megoldását.

7. Lelki- és viselkedészavarokkal küzdő fogvatartottak

A lelki- és viselkedészavarok közül bármelyikkel találkozhatunk a fogvatartottak körében. Leggyakrabban mégis a különböző személyiségzavarok és az értelmi fogyatékoság okoz problémát. A diagnózis megállapítása a szakember feladata (IMEI), kezelésük legtöbbször speciális csoportba helyezéssel oldható meg (gyógyító-terápiás részleg).

Az ilyen fogvatartottakat általában az jellemzi, hogy az alkalmazkodásuk súlyosan zavart, vagy az arra való képtelenség (értelmi fogyatékoság), vagy a szabályok elutasítása miatt. Normál körleten ezért nem tarthatók, mert folyamatosan konfliktusokat gerjesztenek maguk körül, ezzel társaik életét és a személyzet munkáját is megnehezítve.

A konfliktusok jellemzően agresszív módon oldódnak meg: vagy ők viselkednek erőszakosan, vagy ők válnak annak áldozatává. Körükben gyakori az önkárosítás, ez részben a feszültség levezetésének megszokott módjává válik, részben pedig manipulatív jellegű.

Kezelésük azért nehéz, mert a problémák okát nem saját magatartásukban, hanem környezetükben látják.